

KOKOELMAREKISTERI

LEENA PÄRSSINEN 20.10.2005

Esipuhe

Oheiseen Kansalliskirjaston kokoelmien rekisteriin on koottu aakkosjärjestyksessä kirjaston eri pääkokoelmiin kuuluvia alakokoelmia ja aineistoryhmiä. Aineistot on saatu ostoina, lahjoituksina, talletuksina sekä vapaakappaleita. Lahjoituksia ei aina ole säilytetty omina kokonaisuuksinaan, vaan ne on hajoitettu eri kokoelmiin ja muihinkin kirjastoihin. Näitä on mainittu luettelossa silloin, kun ne ovat olleet merkittäviä tai tuoneet tärkeitä aineistoja pääkokoelmiin, esimerkiksi Paul Aleksandroffin lahjoitus. Mukana on tietoja muutamista kokoelmista, jotka on siirretty kirjastosta pois, esimerkiksi Valamon luostarin kirjasto ja Tähtitieteen laitoksen kirjasto. Rekisterin tiedot on koottu kokoelmien esitteistä, eri aikojen muistiinpanoista ja selvityksistä sekä kirjallisista lähteistä.

Luetteloista on mainittu ensisijaisesti julkaistut luettelot. Niiden kuvailun taso ja tietojen luotettavuus ovat omaa luokkaansa. Kansalliskokoelman ja humanistisen kokoelman kortistoja, repertoriota tai muita vastaavia ei ole otettu mukaan, ei myöskään perustietokantoja FENNICA ja HELKA. Joitakin käsin- tai koneellakirjoitettuja erikoisluetteloita on kuitenkin mukana, koska niissä voi olla lisätietoa, jota ei ole muualta saatavissa. Luetteloita on paljon kirjaston www-sivulla, eikä niitä ole kaikkia otettu tähän rekisteriin. Eräiden kokoelmien luettelointi on jäänyt kesken tai on muutoin vaillinaista. Näitäkään tietoja ei ole rekisterissä. Eri kokoelmien ja aineistoryhmien tämänhetkinen luettelointitilanne olisikin hyvä selvittää erikseen.

Kirjallisuusviitteissä mainitut artikkelit tuovat tietoja kokoelmista, aineistoista sekä niiden kartuttajista ja kartutustavoista. Siitä syystä on otettu mukaan melko vähäisiäkin artikkeleita. Kirjallisuusviitteet ovat kuitenkin rekisterin puutteellisin osa, koska on jäänyt tarkastamatta paljon julkaisuja, joissa on kirjoituksia kirjaston kokoelmista. Rekisteri toimiikin pohjana, jota on helppo täydentää jatkossa.

Erityisen ilahduttavaa on, että seuraavat henkilöt ovat voineet tarkastaa kesällä 2005 rekisterin ja ovat antaneet paljon lisätietoja sekä täsmennys- ja korjausehdotuksia: Maire Aho, Annikki Hokynar, Heikki Kaukoranta, Jaakko Salemaa ja Maija Suhonen.

Kokoelmat

Kansalliskirjastolla on yli kolme miljoonaa kirja- ja kausijulkaisunidettä sekä saman verran muita tallenteita, kuten karttoja, nuotteja, pienpainatteita, käsikirjoituksia, mikrofilmejä, äänitteitä ja muuta av-aineistoa. Painettua kirjallisuutta on 1400-luvulta lähtien nykypäivään asti, käsikirjoituksia myös varhaisemmilta ajoilta. Aineistot on saatu vuoden 1827 jälkeen, lukuun ottamatta muutamia satoja Turun palosta säästyneitä kirjaston edeltäjän Turun akatemian kirjaston niteitä. Niistä kotimaiset painatteen ja käsikirjoitukset ovat ao. kokoelmissa; ulkomaista kirjallisuutta mukaan lukien venäjänkielinen säilytetään Aboica-kokoelmassa.

Kokoelmat jakaantuvat kuuteen pääkokoelmaan, joiden synty ja tausta ovat osin erilaiset: kansalliskokoelma, humanistinen kokoelma, erikoiskokoelmat, slaavilainen kirjasto, käsikirjoituskokoelmat sekä Amerikka-kirjasto. Lisäksi on Musiikkikirjaston palvelut. Kirjaston taidekokoelmat ovat myös alkaneet hitaasti karttua. Oheiseen luetteloon on koottu pääkokoelmiin sisältyviä alakokoelmia ja aineistoryhmiä aakkosjärjestyksessä ja niiden pääkokoelma on ilmoitettu kokoelman nimen yhteydessä.

Kirjallisuutta kokoelmista yleisesti

Aarteet. Skatter. Treasures. Toim. – Red. – Ed.: Inkeri Pitkäranta.

Helsinki 2005. 127 s. – Kansalliskirjaston Gallerian julkaisuja 7.

Engman, Marja, Helsingin yliopiston kirjastosta viime vuosisadalla. – Bibliophilos 1977, s. 3–10.

Galleria Academica. Helsingin yliopiston kirjasto – Suomen kansalliskirjasto. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. 96 s.

Sama ruots.:

Galleria Academica. Helsingfors universitetsbibliotek – Finlands nationalbibliotek. Red.: Rainer Knapas. Helsingfors 2001. 96 s.

Sama engl.:

Galleria Academica. Helsinki University Library – The National Library of Finland. Ed.: Rainer Knapas. Helsinki 2001. 96 p.

Grönroos, Henrik, Helsingfors universitetsbibliotek. Historik och orientering. Helsingfors 1956. 33 s.

Sama suom.:

Grönroos, Henrik & Kurikka, Jussi, Helsingin yliopiston kirjasto entisaikaan ja nykypäivinä. Helsinki 1956. 34 s.

Grönroos, Henrik & Lunelund-Grönroos, Birgit, Förteckning över skrifter rörande Helsingfors universitetsbibliotek, dess samlingar och enskilda bokverk. – Miscellanea bibliographica 5. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 20.) Helsinki 1947. S. 256–318.

Havu, Sirkka, Books from St Petersburg in Helsinki University Library. – Mare balticum – mare nostrum. Helsinki 1994. S. 71–86.

Havu, Sirkka, Erikoiskokoelmat. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 14–17.

- Havu, Sirkka, Eurooppalainen Pietari Helsingin yliopiston kirjastossa. – *Bibliophilos* 2003:3, s. 2–12.
- Hovi, Irmeli, Vapaakappalejärjestelmän kehitys Suomessa. – *Elementa bibliographica*. Toim. Vuokko Palonen. Helsinki 1986. S. 46–55.
- Häkli, Esko, Kokoelmien kokonaisuus. – *Galleria academica*. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 38–51.
Sama myös ruots. ja engl.
- Häkli, Esko, Pietarin vaikutuksesta Suomen kirjasto- ja oppihistoriassa. *S:t Petersburg i Finlands biblioteks- och lärdoms historia*. – Pietarin kirjoja. Böcker från S:t Petersburg. Näyttely. Utställning 28.8. – 1.11.1991. Helsinki 1991. S. 49–66.
- Jörgensen, Arne, Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827–1848. Diss. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 14.) Helsingfors 1930. 298 s.; Nytryck av en upplaga från år 1930. Helsingfors 1980. 298 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 44.
- Mattila, Riitta, Fennica - kansalliskokoelma ja kansallisbibliografia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 6– 11.
- Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Toim.: Leena Pärssinen & Esko Rahikainen. Keuruu 2004. 207 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 73.
Sama ruots.:
Tryckt i minnet. Kulturskatter i Finlands nationalbibliotek. Red.: Leena Pärssinen & Esko Rahikainen. Keuruu 2004. 207 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 74.
Sama engl.:
Printed in the memory. Literary treasures in the National Library of Finland. Ed.: Leena Pärssinen & Esko Rahikainen. Keuruu 2004. 207 s. – Publications of the Helsinki University Library 75.
- Olsoni, Erik, Magasineringen av böcker i Helsingfors universitetsbibliotek. – 4. nordiska biblioteksmötet i Helsingfors 1936. 1937. S. 86–97.
- Pärssinen, Leena, Sotasaaliita ja kartanokirjastoja. Lahjoituksia kirjastolle 350 vuoden ajalta. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:3, s. 3–6.
- Schauman, G., En strid på 1840-talet om böckernas uppställning i offentliga forskarbibliotek. – *Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen* 1915, s. 199–209.
- Tudeer, L. O. Th., La Bibliothèque de l'Université de Helsinki. – *Le Nord* 1944.

Kokoelmakuvaukset

1500-luvun ulkomaisen kirjallisuuden kokoelma / Erikoiskokoelmat

Humanistisesta kokoelmasta poimittiin 1970-luvulta lähtien erillään 1500-luvulla painettuja ulkomaisia kirjoja, joista muodostettiin erillinen kokoelma.

1500-luvun kirjallisuuden kokoelma sisältää 2629 julkaisua eri tieteenaloilta. Kirjojen vanhat signumit on säilytetty, joten kokoelmassa on sama karkea systemaattinen järjestys kuin humanistisen kokoelman vanhassa osassa.

Aboica / Erikoiskokoelmat

Aboica-kokoelma käsittää Turun palosta 1827 säästyneet tuolloin toisaalla lainassa olleet vanhan Turun akatemian kirjaston ulkomaiset kirjat. Turun kaupungin palossa tuhoutuivat sekä akatemian rakennus että sen kirjasto kaikkine kirjoineen. Lainassa olleet kirjat ja muualle talletetut käsikirjoitukset koottiin palon jälkeen. Fr. W. Pippingin konsistorille laatiman luettelon perusteella todettiin pelastuneiksi 381 yksikköä 828 niteenä. Palon jälkeen yliopisto siirrettiin Helsinkiin 1828, ja lähes täysin tuhoutunut kirjasto joutui aloittamaan toimintansa Helsingissä tyhjästä, kun vain runsaat 800 nidettä jäi Helsinkiin siirrettäväksi.

Turun palosta pelastuneesta kirjallisuudesta on osa siirretty rareteetikokoelmaan, kotimainen kirjallisuus kansalliskirjastokokoelmaan ja käsikirjoitukset käsikirjoituskokoelmaan. Käsikirjoituksista oli säästynyt mm. Åbo Domkyrkans gamla Copie-Bok, Cananderin Finsk ordbok, Pehr Kalmin Resa till norra Amerika sekä Porthanin käsikirjoitukset. Jusleniuksen Sana-Lugun Coetus -teoksen käsikirjoitus Porthanin huomautuksin varustettuna säilyi myös.

Ulkomaisesta kirjallisuudesta on 1947 muodostettu kirjahistoriallinen Aboica-kokoelma, johon sisältyy 347 varsinaista teosta ja lisäksi väitöskirjoja, kaikkiaan noin 500 niteenä. Kokoelman lopussa on venäjänkielinen palosta säästynyt kirjallisuus.

Virka-arkistossa on kirjastonhoitaja Fredrik Wilhelm Pippingin vuonna 1828 laatima käsikirjoitettu luettelo pelastuneista kirjoista, jota ylikirjastonhoitaja Jorma Vallinkoski on myöhemmin täydentänyt erilaisin huomautuksin. Sen kopio on erikoislukusalissa.

Turun Akatemian Tähtitieteellisen observatorion kirjasto säästy Turun palosta. Se oli yliopiston Tähtitieteen laitoksen talletuksena kirjastossa, mutta on 1984 palautettu Tähtitieteen laitokselle.

Luettelo

Aboica. Förteckning öfver de Kejsarl. Universitets Bibliothekets i Åbo tillhörande Böcker, hvilka blifvit undan lågorne räddade, vid det Universitets-Huset, jemte store delen af Staden genom vådeld d. 4. och 5. Sept. 1827 förstördes. S.l. & a. Valokopio koneella- ja käsikirjoitetuista luetteloista.

Kirjallisuutta

Jörgensen, Arne, Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827–1848. Diss. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 14.) Helsingfors 1930.

Repr. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 44.) Helsinki 1980. S. 19–25.

Nohrström, Holger, Några krigsbytesböcker från Åbo Akademi-biblioteks grundläggningstid i Helsingfors Universitetsbibliotek. – Miscellanea bibliographica 1. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 8.) Helsingfors 1925. S. 69–81.

Rämä, Irja, Helsingin yliopiston kirjaston Aboica-kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1983, s. 217–221.

Ratsumestari Paul Aleksandroffin lahjoitus / Hajoitettu kokoelma

Vuonna 1832 saatu Paul Aleksandroffin kirjalahjoitus koostuu kahdesta kirjastosta:

- La Grande Bibliothèque de Constantin Paulowitsch (Korffin ja Hatšinan palatsin kirjasto)
- Bibliothèque du palais de Marbre (Marmoripalatsin kirjasto).

Ensiksi mainittu on pääosaltaan J. A. von Korffin kirjakokoelma. Korffin kuoltua vuonna 1766 hänen kirjastonsa siirrettiin Kööpenhaminasta Pietariin ja 1783 se sijoitettiin Hatšinan linnaan. Tämän jälkeen suuriruhtinas Paul peri kirjaston ja hänen jälkeensä Konstantin Paulovitš, joka siirsi kirjaston Hatšinasta Marmoripalatsiin Pietariin. Konstantin Paulovitš kuoli 1831, jolloin Paul Aleksandroff peri kirjaston. Korffin kokoelman sekä muiden kirjakokoelmien, joita säilytettiin Marmoripalatsissa, juridinen kirjallisuus (yhteensä 2 938 nidosta) lahjoitettiin Tarton yliopiston kirjastolle, ja muu osa lahjoitettiin Helsingin yliopiston kirjastolle. Pääosa kirjoista on humanistisessa kokoelmassa sekä Miscellanea-Korff-kokoelmana.

Marmoripalatsin kirjasto, noin 2 600 nidosta on palatsin alkuperäinen kirjasto. Sen käsinkirjoitetussa luettelossa (virka-arkistossa) on alaotsakkeena: ”ci-devant la bibliothèque du comte d’Orloff”.

Kirjallisuutta

Jörgensen, Arne, Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827–1848.

Diss. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 14.) Helsingfors 1930.

Nytryck av en upplaga från år 1930. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 44.) Helsingfors 1980. S. 73–90.

Muhin, S. A., Sud’ba odnoj biblioteki. Leningrad 1929.

Pietarin kirjoja. Böcker från S:t Petersburg. Näyttely – Utställning 28.8.–1.11.1991. Hki 1991.

Amerikansuomalainen kokoelma / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelman Amerika-kokoelma kattaa vuodet 1876–1977 ja sisältää amerikan- ja kanadansuomalaisten Yhdysvalloissa ja Kanadassa julkaisemaa

suomen-, ruotsin- ja englanninkielistä kirjallisuutta. Kokoelmassa on noin 2100 kirjaa, 550 sanoma- ja aikakauslehteä, sarja-, vuotuisjulkaisuja sekä pienpainatteita ja nuottijulkaisuja. Vanhimmat kirjat ja lehdet ovat 1870-luvulta. Vuodesta 1978 lähtien amerikansuomalainen kirjallisuus karttuu edelleen ja se on sijoitettu kansalliskokoelman muun kirjallisuuden joukkoon. Amerikka-kokoelmassa on uskonnollista, poliittista, raittiutta ja työväenkysymystä käsittelevää sekä muuta yhteiskunnallista kirjallisuutta, esimerkiksi amerikansuomalaisten järjestötoimintaan liittyviä julkaisuja. Samoin on alkuperäistä ja käännettyä kaunokirjallisuutta. Kokoelma on saanut alkunsa Yhdysvaltoihin siirtyneen David Castrénin Michiganin alueelta vuosina 1881–1885 keräämästä suomalaisesta kirjallisuudesta. Myöhemmin kokoelma on karttunut ostoin ja lahjoituksin.

Kirjallisuutta

Amerikan kaikuja. Amerikansuomalaisten kirjallisuutta vuoteen 1900. Röster från Amerika. Amerika-finländsk litteratur före 1900. Näyttely – Utställning 5.3. –30.4.1976, Helsingin yliopiston kirjasto. Helsinki 1976. 41 s.

Kero, Reino, Siirtolaiskirjallisuus. – Muistiin painettua.

Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 73.) Keuruu 2004. S. 67–73. Sama myös ruots. ja engl.

Kotiranta, Kaarina, Amerikansuomalaisen kirjallisuuden yhteisluettelo. Samkatalog över finskamerikansk litteratur. Union catalogue of American-Finnish literature. Hki 1970. – Helsingin yliopiston kirjaston monistesarja 3.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Amerikansuomalainen kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976, s. 116–120. Sama myös: Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 200:5-6 s. 6–10.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Helsingin yliopiston kirjaston amerikansuomalainen kokoelma. – Bibliophilos 1976, s. 75–77.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Suomi. Uutis- ja ilmoituslehti australian ja Uuden Seelannin suomalaisille. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976:7, s. 129–133.

Nivanka, Eino, Amerikansuomalaisen kirjallisuuden keruu. – Suomalainen Suomi 1950 s. 505–508.

Pulli, Riitta, Amerikansuomalaiset sanomalehdet ja niiden mikrokuvausprojekti. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:1, s. 21–25.

Pärssinen, Leena, Ulkосуomalaisia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:5–6, s. 1.

Sainio, Taimi, Finnish voices in North-America. Amerikansiirtolaisten kustantamasta kirjallisuudesta. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:5–6, s. 3–5.

Vallinkoski, Jorma, Helsingin yliopiston kirjasto amerikansuomalaisen kirjallisuuden kerääjänä. – Suomen silta 1952:4, s. 84–86.

Amerikka-kirjaston (ARC:n) kokoelmat

Amerikka-kirjaston (American Resource Center) kokoelmissa on Yhdysvaltoja käsittelevää yhteiskunnallista ja humanistista kirjallisuutta. Aineisto on englanninkielistä ja amerikkalaista. Kokoelmien pääaloja ovat Yhdysvaltain yhteiskunta, talous, hallinto, ulkopoliittikka ja kansainväliset suhteet, kulttuuri ja historia. Amerikka-kirjastoon tulee päivittäinen New York Times sekä Wall Street Journalin Amerikan painos. Kokoelmaan hankitaan myös videoita.

American Resource Center, aikaisemmalta nimeltään America Center Library, siirtyi yliopiston kirjaston yhteyteen vuonna 1995, Yhdysvaltain suurlähetystön ja Helsingin yliopiston kirjaston yhteisesti hallinnoimaksi kirjastoksi. Kokoelman hankinnan rahoituksesta vastaa Yhdysvaltain suurlähetystö.

Luettelot

Aikakauslehdet: <http://www.usembassy.fi/arc/periodicals.htm>

Online-tietokannat: <http://www.usembassy.fi/arc/onlinedatabases.htm>

Videot: <http://www.usembassy.fi/arc/videocatalog05.pdf>

Viralliskjulkaisut: <http://www.usembassy.fi/arc/document.htm>.

Kirjallisuutta

Häkli, Esko, Amerikka-kirjasto. – Muistiin painettua.

Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 151. Sama myös ruots. ja engl.

Kujanpää, Liisa, Ajankohtaista tietoa Yhdysvalloista. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:7, s. 3–5.

Herman Frithiof Antellin kokoelma / Hajoitettu kokoelma

Herman Frithiof Antell (1847–1893) oli elinaikanaan kuuluisa keräilijä ja taidemesenaatti, Pariisissa asuva poikamies, jonka keruuharrastus muuttui elämäntehtäväksi. Hän keräsi rahoja, aseita, hopeaa, taidetta sekä etnografista ja arkeologista materiaalia. Antellin kuoltua hänen valtava omaisuutensa siirtyi valtiolle, ja sen sijoittamiseksi perustettiin Antellin Valtuuskunta. Antellin kokoelmia säilytetään muun muassa Kansallisarkistossa ja Valtion taidemuseossa.

Vuonna 1912 Antellin Valtuuskunnan päätöksellä Ateneumissa siihen asti säilytetty Antellin kirjasto jätettiin Keisarillisen Aleksanteri-Yliopiston kirjastoon tallettavaksi ja säilytettäväksi kirjasto siellä eri kokonaisuutena. Numismatiikkaa käsittelevät teokset jäivät Ateneumiin. Talletus sisälsi 875 teosta 1398 nidoksena.

Talletus hajoitettiin kuitenkin 1950-luvulla kirjaston kokoelmiin, pääosin humanistiseen kokoelmaan ja rareiteettikokoelmaan. Kokoelmasta on paikkaliput systemaattisesti (virka-arkistossa). Vuonna 1952 (osa) kokoelmaa on ollut signumeilla 928A–F.

Antellin kirjaston kirjoissa on oma exlibris.

Kirjallisuutta

Antellin valtuuskunnan kertomus 1910–12. – *Valtiopäivät 1913.*
Asiakirjat. 4. Helsinki 1913. S. 4.

Arabica / Erikoiskokoelmat

Arabica-kokoelma sisältää vapaakappaleina saadun, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painetun arabiankielisen kirjallisuuden. Kokoelmassa on 600 nimekettä: koraaneja, koraanitiedettä, klassisen arabikirjallisuuden merkkiteoksia sekä arabian kielen oppikirjoja.

Arabica-kokoelma muodostaa kirjastossa olevien Caucasia-, Persica- ja Turcica-kokoelmien kanssa merkittävän Venäjällä painetun islaminuskoisten kansojen kirjallisuuden kokonaisuuden, jolle on luonteenomaista arabialaisin kirjaimin tehty painotyö.

Kirjallisuutta

Halén, Harry, Handbook of Oriental Collections in Finland. – Scandinavian Institute of Asian Studies. Monograph Series 31. London & Malmö 1977. P. 268–284.

Halén, Harry, Turcica, Arabica, Persica ja Caucasia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 169–175.

Arkiveisukokoelmat

Ks.: Arkiveisut, Jean Jahnssonin kokoelma.

Arkiveisut / Kansalliskokoelma

Kokoelma sisältää kirjaston suomenkieliset hengelliset ja maalliset arkiveisut, arkkisadut sekä Suomessa ilmestyneen ruotsinkielisen arkkikirjallisuuden.

Arkkikirjallisuus edustaa kuluneiden kirjakkeiden ja halvan paperin kirjallisuutta alkuajoistaan 1600-luvulta aina hiipumiseensa 1940-luvulle saakka. Arkiveisut ja -sadut ilmestyivät koko-, puoli- tai neljännesarkin suuruisina lehtisinä, joihin oli painettu yksi tai useampi teksti. Niiden myynnin hoitivat kulkukauppiat.

Kokoelmassa on hengellisiä arkiveisuja 1 750, maallisia 4 850 ja arkkisatuja 750.

Luettelot

Arkiveisujen filmikorttikokoelma:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/aveisut.htm>.

Hultin, Arvid, Luettelo Helsingin yliopiston kirjaston arkkikirjallisuudesta. Katalog över Helsingfors universitetsbiblioteks

samlingar av skillingstryck. 1–3. Helsinki 1929–1932. 229, 688, 285 s.
– Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 12:1–3.

Kirjallisuutta

Hultin, Arvid, Svenskt skillingtryck i Helsingfors universitetsbibliotek före 1850. – Miscellanea bibliographica 2. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 11.) Helsinki 1929. S. 108–124.

Hultin, Arvid, Sånger av Runeberg och Topelius i vårt skillingstryck. – Miscellanea bibliographica 3. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 15.) Helsinki 1930. S. 9–24.

Huhtala, Liisi: Arkkiveisu kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta. – Kirjahistoria : johdatus vanhan kirjan tutkimukseen. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 647.) Helsinki 1996. S. 237–251.

Laine, Tuija: Arkkiveisut. – Vanhimman suomalaisen kirjallisuuden käsikirja. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 686.) Helsinki 1997. S. 220–223.

Salokas, Eino, Maallinen arkkirunoutemme Ruotsin vallan aikana. Diss. 1923.

Armeniaca / Erikoiskokoelmat

Armeniaca sisältää vapaakappaleina saadun, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painetun armeniankielisen kirjallisuuden.

Kokoelmassa on lähes 3000 nimekettä muinais- ja nykyarmeniankielistä kirjallisuutta sekä käännöskirjallisuutta armenian kielellä. Kokoelmaan sisältyy 87 kausijulkaisunimekettä.

Kokoelmassa on kaunokirjallisuutta, hengellistä kirjallisuutta, historiaa, kansanrunoutta, kielioppeja, sanakirjoja, taloudellisia ja poliittisia julkaisuja, sanoma- ja aikakauslehtiä sekä erilaisia pienpainatteita.

Sveitsiläinen mikrofilmiliike Inter Documentation Company mikrokuvasi kokoelman julkaisuja filmikorteille 1980-luvulla ja kirjastoon hankittiin kopiot filmikorteista.

Luettelot

Eriksson, Tor-Erik, Libri Armeniaci Bibliothecae Universitatis Helsingiensis. 1951. 1–3 + Supplementum. Helsinki 1951. 653, 76 s. (Käsinkirjoitettu.)

Armenia selected sources on microfiche. Ed.: J. J. S. Weitenberg. Zug: IDC. [1980]. 20 s.

Kirjallisuutta

Eriksson, Tor-Erik, Die armenische Büchersammlung der Universitätsbibliothek zu Helsinki. Helsinki 1955. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 24.

Halén, Harry, Handbook of Oriental Collections in Finland. – Scandinavian Institute of Asian Studies. Monograph series No. 31. London & Malmö 1977. P. 295.

Halén, Harry, Vähän tunnettu kielitaituri. Tor-Erik (Fotios) Erikssonin mkuistolle (1918–1992). – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1998:2, s. 50–52.

Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.

Sten Sture Arwidssonin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Kirjasto sai vuonna 1843 testamenttilahjoituksena maisteri Sten Sture Arwidssonin (1806–1843) kirjaston, joka sisältää 233 nidettä eri alojen kirjallisuutta, pääasiassa kaunokirjallisia teoksia.

Kirjallisuutta

Reijonen, Leena, Sten Sture Arwidssonin kirjakokoelma. – Bibliophilos 1970 s. 64–78.

Av-aineistot / Kansalliskokoelma

Kansalliskirjaston av-aineistot käsittävät paitsi vapaakappaleina saatuja tai muulla tavoin hankittuja äänitteitä myös dioja, piirtoheitinkalvoja, useita tallennemuotoja käsittäviä opetuspaketteja sekä mikrofilmejä.

Kirjasto on itse teettänyt kokoelmista erilaisia kuvallisia jäljenteitä, muun muassa mikrofilmejä ja dioja.

Lahjoituksina on saatu varhaisia teatteriohjelmaa diakuvina, Mainoshoitajain yhdistyksen vuosittain palkittujen parhaiden julisteiden diat sekä suurten ulkojulisteen diat niiden vapaakappaleluovutuksen sijasta.

Aineistoja on saatu ja saadaan edelleen sekä vapaakappaleina että lahjoituksina.

Avokokoelmat ja käsikirjastot

Humanistisen kokoelman ja slaavilaisen kokoelman eniten käytetty lainattava aineisto on sijoitettu avokokoelmiksi. Humanistiseen avokokoelmaan on sijoitettu myös kotimaisen kirjallisuuden eniten käytettyä kirjallisuutta sekä mikrokuvattua aineistoa. Amerikka-kirjaston kokoelmat ovat avokokoelmia. Käsikirjastoksi eri avo- ja lukusalitiloihin on sijoitettu koti- ja ulkomaisia hakuteoksia, tietosanakirjoja, kirjaluetteloita ja eri alojen perusteoksia, jotka ovat käytettävissä vain kirjastossa.

Professori Haralds Biezaisin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Vuonna 1982 kirjasto vastaanotti lahjoituksena Ruotsista professori Haralds Biezaisin Latviaa koskevaa (Lettonica) ja latviankielistä (Lettica), kirjallisuutta yhteensä yli 4000 teosta sekä noin 500 pienpainatetta ja eripainosta (yhteensä noin 95 hm). Lahjoituksen yhteydessä saatiin fil.tri Lena

Neulandin kirjalahjoitus, jonka latviankieliset tilapäispainatteet säilytetään Biezaisin kokoelman yhteydessä. Kokoelma on luetteloinimattoman Urajärvellä. Kokoelmaan on saatu täydennystä 1990-luvulla.

Brummeriana / Erikoiskokoelmat

Kirjasto sai ostaa kahdessa erässä laajan ja merkittävän lastenkirjallisuuden kokoelman: 1988 sekä täydentävän osan 2002. Kokoelman kerääjä, bibliofiili, lääketieteen professori Markus Brummer-Korvenkontio on vuosikymmenien aikana koonnut maailman parhaita lastenkirjoja käsittävän kokoelman. Se sisältää lastenkirjoja, kuvakirjoja, lastenlehtiä, lastenkirjallisuuteen liittyvää tutkimuskirjallisuutta, hakuteoksia ja bibliografioita. Kokoelmassa on myös opetustauluja sekä muuta kuvallista aineistoa kuten pelejä, paperinukkeja ja kiiltokuva-albumeja. Kotimaisen lastenkirjallisuuden ohessa kokoelma käsittää ulkomaisten lastenkirjojen klassikoita 1500-luvulta lähtien. Kokoelmaa on kartutettu kirjaston saamalla kotimaisen lastenkirjallisuuden ns. kustantajankappaleilla. Kokoelman hakuteoksia ja vastaavia sijoitetaan omaksi ryhmäkseen kirjaston käsikirjastoon (Ref. Brum).

Luettelo

Brummer-Korvenkontio, Markus, Lapsuuden kirjat Suomessa 1799–1899. Barndomens böcker i Finland 1799–1899. Children´s books in Finland 1799–1899. Helsinki 2000. 686 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 66.

Kirjallisuutta

5000 lastenkirjaa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1983:1, s. 32.

Brummer-Korvenkontio, Markus, Muumit Helsingin yliopiston kirjastossa. – Bibliophilos 1994:3, s. 4–12.

Brummer-Korvenkontio, Markus, Olipa kerran... Tarinaa lastenkirjojen keräilystä. – Bibliophilos 1979 s. 72–79.

Brummer-Korvenkontio, Markus, Suomen suurin lastenkirjakokoelma. – Bibliophilos 1996:2, s. 42–52.

Hokynar, Annikki, Brummeriana, lastenkirjatutkijan aarreaitta. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 28.

Särömaa, Matti J., Bibliografian tekemisen ilot ja surut. Lapsuuden kirjat Suomessa 1799–1899. – Bibliophilos 2000:3, s. 9–12.

Taikaportti. Lastenkirjoja 1599–1973. Näyttely 9.3.–27.7.2001.

Kansalliskirjaston Galleria. Helsinki 2001. 14 s. Moniste.

Tanttu-Porkka, Irmeli, Lastes riemuks hanki Jukka, siitä varttuu ihmiskukka! Markus-setä ja Jörö-Jukka. – Elanto 1992:11, s. 57–59.

Buddhalainen kokoelma, ks. Sinica & ks. myös Tiibet-kokoelma

Japanin kulttuuria ja buddhalaisuutta käsittelevä japaninkielinen kirjallisuus: Buddhalaisen Soto-suunnan lahjoitus 1968 ja 1973, ks. Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1973:9, s. 184.

Matthias Caloniuksen kirjasto / Hajoitettu kokoelma

Prokuraattori Matthias Caloniuksen (1737–1817) 3600 teosta käsittävän arvokkaan kirjakokoelman ostolla valtiolle hänen kuolemansa jälkeen on ollut erityisen suuri merkitys yliopiston kirjastolle. Kokoelmasta, pääosin lainopillista ja historiallista kirjallisuutta, muodostettiin Helsinkiin 1825 Julkinen kirjasto (Offentliga biblioteket), jonka tarkoituksena oli palvella lähinnä senaatin virkamiehiä. Senaatti luovutti 6000 niteen Julkisen kirjaston yliopistolle sen muutettua 1928 Helsinkiin. Julkinen kirjasto liitettiin yliopiston kirjastoon ja Caloniuksen kokoelma muun Julkisen kirjaston kirjallisuuden ohella muodosti yhdessä Turun palosta pelastuneiden noin 800 kirjan kanssa yliopiston kirjaston perustan.

Kirjallisuutta

Danielson-Kalmari, J. R., Kirjasto-oloja 1820-luvulla. (I. Mattias Caloniuksen kirjasto.) – Historiallinen aikakauskirja 1916, s. 49–58.

Calonius-Naumannin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Calonius-Naumannin kokoelma sisältää Ruotsin kuninkaallisia asetuksia, julistuksia, valtiopäiväjulkaisuja ja poliittisia kirjoituksia 1500-luvulta vuoteen 1824 asti. Kokoelmassa on 25 000 julkaisua. Ne ovat pääosin peräisin Suomen ensimmäiselle prokuraattorille eli maan lakien ylimmälle valvojalle, professori Matthias Caloniukselle (1738–1817) kuuluneista Ruotsin valtakunnan asetuksista 1500-luvulta lähtien ja ruotsalaisen oikeusneuvos Christian Naumannin (1810–1888) keräämästä kokoelmasta ruotsalaisia valtiopäiväjulkaisuja vuosilta 1719–1811. Näiden lisäksi kokoelmaan on poimittu 1930-luvulla julkaisuja mm. seuraavista yksityiskirjastoista: arkkipiispa C. F. Mennanderin, kauppaneuvoksetar H. E. Alströmerin, G. A. Reuterholmin, kanslianeuvos W.G. Laguksen ja paroni J. A. von Korffin kirjastoista. Julkaisut on sidottu 290 niteeksi. Suomenkielisiä julistuksia on kokoelmasta siirretty kansalliskokoelmaan.

Edellä mainittujen virallisjulkaisujen lisäksi Matthias Caloniuksen 3600 niteen kirjasto muodostaa Helsinkiin siirretyn yliopiston kirjaston perustan. Caloniuksen perinnöksi jättämä kokoelma, jonka arvioitiin olleen viisi kertaa arvokkaampi kuin Caloniuksen kaupunkitalo, ostettiin valtiolle ja kokoelmasta, pääosin lainopillista ja historiallista kirjallisuutta, muodostettiin Helsinkiin 1825 Julkinen kirjasto (Offentliga biblioteket). Senaatti luovutti Julkisen kirjaston noin 6000 niteestä yliopistolle sen muutettua 1928 Helsinkiin, ja teokset ovat kirjaston kokoelmissa.

Luettelo

Jörgensen, Arne, Calonius-Naumanska samlingen i Helsingfors universitetsbibliotek. Redogörelse för samlingen även som katalog över en del av densamma. Helsingfors 1936. 552 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 17.

Calonius-Naumann kokoelma. Asetusluettelo [aikajärjestyksessä]. 1–3. 1600–1833. S.l. & a. Koneella- ja käsinkirjoitetut luettelot.

Kirjallisuutta

Danielson-Kalmari, J. K., Kirjasto-oloja 1820-luvulla. 1. Mattias Caloniuksen kirjasto. – Historiallinen aikakauskirja 1916, s. 49–58.

Caucasica / Erikoiskokoelmat

Caucasica sisältää autonomian aikana vapaakappaleina saatua kirjallisuutta Venäjän keisarikuntaan kuuluneen Kaukasian alueelta. Julkaisut käsittävät vuosien 1905–1911 välillä painetun Dagestanin muslimien kirjallisuuden. Kielet ovat avaari, tšetšeni ja kazikumykki. Kokoelma on pieni, 40 nimekettä, mutta on se erittäin harvinainen, ainoa laatuaan maailmassa.

Caucasica-kokoelma muodostaa yhdessä Arabica -, Persica- ja Turcica-kokoelmien kanssa merkittävän Venäjällä painetun islaminuskoisten kansojen kirjallisuuden kokonaisuuden.

Kirjallisuutta

Halén, Harry, Handbook of Oriental Collections in Finland. – Scandinavian Institute of Asian Studies. Monograph series No. 31. London & Malmö 1977. P. 287–288.

Halén, Harry, Turcica, Arabica, Persica ja Caucasica. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 169–175.

Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.

A. R. Cederbergin kokoelma / Historiallis-kielitieteellinen kirjasto

Kokoelma ei ole HYK:n hallussa, vaikka näin usein oletetaan. Se on sijoitettu Helsingin yliopiston Historiallis-kielitieteelliseen kirjastoon.

Classica, ks. Eino Mikkolan kokoelma

Communistica, ks. Eino Mikkolan kokoelma

Maurice de Coppet'n kokoelma / Erikoiskokoelmat

Suurlähtettiläs Maurice de Coppet (1868–1930) toimi 1920-luvulla Ranskan lähettiläänä Suomessa. Osoituksena Suomea kohtaan tuntemastaan kiintymyksestä hän testamenttasi Helsingin yliopiston kirjastolle pääosan kirjastostaan. Kirjat tulivat Helsinkiin vasta 1948, jolloin lähettilään leski, rouva Yseult de Coppet toimitti Helsingin yliopiston kirjastoon miehensä kirjastosta lähes 8000 nidettä. Myöhemmin, rouva Yseult de Coppet'n kuoleman jälkeen 1978 (k. Pariisissa 26.5.1978), Helsingin yliopiston kirjasto sai vielä noin 3000 Maurice ja Yseult de Coppet'lle kuulunutta kirjaa.

Kokoelmassa ovat erityisen hyvin edustettuina ranskankielinen kaunokirjallisuus, kirjallisuuden historia, historia ja taide. Osa ranskalaisesta kaunokirjallisuudesta on kokoelmassa bibliofiilipainoksina. Kokoelmassa on myös paljon historiaa, erityisesti ensimmäistä maailmansotaa käsittelevää kirjallisuutta. Niin ikään on Abessiniaan (Etiopiaan) liittyvää kirjallisuutta. Coppet toimi ennen Suomen lähettiläskauttaan seitsemän vuotta lähettiläänä Abessiniasa. Kirjallisuus on etupäässä 1800- ja 1900-luvulta.

Pääosa kokoelmasta on omana erikoiskokoelmana. Osa kirjoista on sijoitettu humanistiseen kokoelmaan (mm. signumeille 883-904, 148.VI, ja F-57 ja sen lähisignumeille). Osa kaksoiskappaleista lahjoitettiin edelleen muille kirjastoille. Vuonna 1948 saatua kokoelmaa järjestettäessä oli periaatteena, että sidotut kirjat sijoitettiin luetteloituina humanistiseen kokoelmaan ja nidotut luetteloimatta Coppet'n kokoelmaan aakkojärjestykseen siten että myös artikkelit otettiin aakkostuksessa huomioon. Vuonna 1978 saatu kirjallisuus sijoitettiin edellisten perään. Coppet'n erikoiskokoelmaa on sittemmin luetteloitu; luetteloituna on runsas puolet kokoelmasta.

Sekä humanistiseen kokoelmaan sijoitetut että Coppet'n omassa kokoelmassa olevat kirjat on varustettu taiteilija Jukka Pellisen suunnittelemana exlibriksellä.

Coppet'n lahjoitukseen kuuluu myös harvinaisten 1900-luvun alun ranskalaisten matkailujulisteiden ja ensimmäistä maailmansotaa koskevien julisteiden kokoelma (yli 300 kpl).

Kirjaston käsikirjoituskokoelmassa on Coppet'n arkistokokoelma. Siihen sisältyy paljon valokuvia mm. pohjoisafrikkalaisista kohteista. Esineistä ylikirjastonhoitajan huoneessa olleet vaasit sekä Rv-kokoelman työhuoneessa aikanaan olleet koira-patsaat ovat peräisin Coppet'n kokoelmasta.

Kirjallisuutta

Granroth, Leena, Maurice de Coppet'n kirjakokoelma Helsingin yliopiston kirjastossa. – Bibliophilos 1954, s. 9–14.

Helsingin yliopiston kirjaston vuosikertomus 1948–1949, s. 3.

Hirn, Yrjö, Ministeri Maurice de Coppet Suomessa. – Aamu 5, s. 267–269. (Huom. Useita artikkeleita Aamu-lehdessä.)

Kunnas, Tarmo, Maurice de Coppet'n kokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 175–178. Sama myös ruots. ja engl.

Pettil, Leena, Coppet'n kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1979:4, s. 101–102.

Coreanica / Humanistinen kokoelma

Yliopiston kirjastossa on pienehkö koreankielisen nykykirjallisuuden kokoelma, noin yhden hyllykön verran. Kokoelman luetteloi Suomessa jonkin aikaa oleskellut eteläkorealainen kielitieteilijä Songmoo Kho (signumeille U-23310–U-23364). Kokoelma sisältää pääasiassa pohjoiskorealaista kommunistista kirjallisuutta. Noin kolmasosa on Söulista, Etelä-Koreasta vaihtona saatua tieteellistä kirjallisuutta.

Dedikaatiokokoelma / Käsikirjoituskokoelmat

Omana kokonaisuutenaan Urajärvellä säilytetty koti- ja ulkomaisten kirjojen dedikaatioiden ja nimikirjoitusten kokoelma käsittää noin 2000 omistuskirjoituksin varustettua kirjaa, jotka on poimittu lahjoituksista ja kaksoiskappalekokoelmista. Myös käsikirjoituskokoelman yksityisarkistoihin ja kirjaston eri painatekokoelmiin sisältyy dedikaatioita ja nimikirjoituksia.

Diakokoelmat, ks. Av-aineistot, julisteet

Digitaalikuvien kokoelmat

Vuodesta 1996 lähtien kokoelmien aineistoista tuotettuja digitaalisia kuvia on käytettävissä HELMI-tietokannan kautta. Tietokantaa on kartutettu vuoden 2000 jälkeen vain satunnaisesti. Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890 –tietokannassa on digitoitu vanhin kotimainen sanomalehdistö.

Diss. Veteres, vanhojen väitöskirjojen kokoelmat / Erikoiskokoelmat

Kansalliskirjaston vanhojen, ennen 1851 julkaistujen eurooppalaisten väitöskirjojen kokoelma sisältää yli 50 000 nimekettä. Kirjastossa on lähes täydellinen kokoelma Lundin ja Upsalan yliopistojen väitöskirjoja. Ruotsin yliopistojen ohella erityisen hyvin ovat edustettuina pohjoissaksalaiset yliopistot, mutta myös muut eurooppalaiset yliopistot ovat kokoelmassa laajasti esillä.

Väitöskirjoihin kuuluu myös Diss. Suchtelen, Venäjän palvelukseen 1783 siirtyneen alankomaalaisen linnoitusupseerin, kenraalin ja myöhemmin Venäjän täysivaltaisen Tukholmassa toimineen ministerin, kreivi Jan Pieter van Suchtelenin (1751–1836) keräämä kokoelma, joka lahjoitettiin kirjastolle 1836. Van Suchtelenin kirjasto, 27 000 nidosta, on Eremitaašin kokoelmissa.

Luettelot (Ruotsalaiset väitöskirjat)

Lidén, Johan Henric, *Catalogus disputationum, in academiis et habitarum, quotquot huc usque reperiri potuerunt*. Upsaliae 1779–80.
Marklin, Gabriel, *Catalogus disputationum in academiis Scandinaviae et academiae typographi*. 1778–1819. Uppsala 1820.
Marklin, Gabriel, *Catalogus disputationum in academiis Sveciae et Fenniae habitarum Lidenianus iterum continuatus*. 1820–1855. Upsala 1856.

Kirjallisuutta

Ahonen, Harri, Helsingin yliopiston kirjaston vanhojen väitöskirjojen kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 18.
Paaskoski, Jyrki, Kreivi Jan Pieter van Suchtelenin väitöskirjakokoelma Helsingin yliopiston kirjastossa. – Res publica litteraria. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 71). Helsinki 2001. S. 83–94.

Otto ja Kai Donnerin kokoelma, ks. Sinica

Casimir Ehrnroothin kokoelma / Slaavilainen kokoelma

Suomalaisen kenraalin Casimir Ehrnroothin, joka 1800-luvun jälkipuoliskolla toimi lyhyen aikaa Bulgarian sota-, sisä- ja ulkoministerinä, karttakokoelma lahjoitettiin 1969 kirjastolle. Kartat on sijoitettu signumeille Sl.Ka 752–773.

Ministeri Erik Ehrströmin sotajulisteiden kokoelma / Erikoiskokoelmat

Kirjasto sai vuonna 1920 lahjoituksena ranskalaisten sotajulisteiden kokoelman. Ministeri Erik Ehrström oli saanut tämän noin 140 julistetta käsittävän kokoelman ruotsalaiselta pankkiirilta Gunnar Schönmeyriltä. Julisteet ovat historiallisesti merkittäviä ranskalaisia dokumentteja I maailmansodan ajalta. Taiteellisesti kiinnostavia ovat julisteet, joiden avulla Ranskan taiteilijat avustivat sota- ja humanitääristä propagandatoimintaa.

Julisteet ovat mahdollisesti sekoittuneet Maurice de Coppet'n kokoelman samalta ajalta olevien ranskalaisten matkailu- ja sotajulisteiden kanssa.

Kirjallisuutta

– Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1920, s. 128.

E.J. Ellilän kokoelma / Kansalliskokoelma

Kirjastoneuvos E. J. Ellilän (1892–1983) aikoinaan keräämä kokoelma on ollut alun perin laajuudeltaan noin 40000 kirjaa. Kokoelma, jonka kirjasto vuonna 1952 osti E. J. Ellilältä, käsittää 20000 teosta kotimaista

kaunokirjallisuutta, kirjallisuudenhistoriaa sekä kansanvalistustyötä koskevaa kirjallisuutta ja pienpainatteita. Kokoelmasta on saatu aineistoa täydennyksenä kansalliskokoelmaan. Sen laajuus Urajärvellä on 13 hm pienpainatteita ja 170 hm kirjoja.

Kirjasto sai ostaa myös Ellilän keräämiä kirjailijain käsikirjoituksia ja kirjeenvaihtoa, jotka on sijoitettu Ellilän käsikirjoituskokoelmaan (Ms.Coll.472.).

Lahden maakuntakirjasto sai E. J. Ellilältä noin 10000 teosta ja Harvard University Yhdysvalloissa noin 7000 teosta.

Luettelo

(Ellilä, Eino Johannes), E. J. Ellilän kirjaston luettelo. 1–2. Helsinki 1964–1967. 288 lehteä. 4:o. Moniste. Helsingin yliopiston kirjasto.

Kirjallisuutta

– Bokvännen, Stockholm 1983:3, s. 71.

Elzevier-kokoelma / Erikoiskokoelmat

Hollantilaisen Elzevierin kustantamon kustantamia ja painattamia sidos- ja painoasultaan kauniita julkaisuja noin vuosilta 1583–1713 on alettu koota omaksi kokoelmakseen 1980-luvulla, mutta työ on jäänyt kesken. Tallella on vain Arne Jörgensenin laatima paikkalipusto.

Ministeri Carl Enckellin karttakokoelma / Erikoiskokoelmat

Ministeri Carl Enckell (1876–1959) toimi useissa valtiollisissa tehtävissä. Hänen karttakokoelmansa synty ajoittuu Ahvenanmaan kysymyksen käsittelyn vaiheisiin Kansainliiton neuvostossa 1920–1921, jolloin hän toimi Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana. Kokoelma sisältää Suomen karttakuvan kehitystä 1400-luvulta vuoteen 1800 kuvaavia kartoja ja siinä on edustettuna Pohjois-Euroopan kartoja ja erityisesti Suomi, Pohjoismaat, pohjoiset napa-alueet, Baltia ja Venäjä. Kokoelmassa on noin 600 painettua irtokarttaa, jotka on julkaistu alun perin eri atlaksissa. Kartoista yli sata kuvaa Venäjää. Erityisesti Suomen rajojen kehitys ja tiedon leviäminen siitä karttojen laatijoille Euroopan eri maihin kuvastuu kokoelmasta. Kirjasto sai lunastaa karttakokoelman Carl Enckellin perikunnalta 1960.

Myös Enckellin käsikirjoituskokoelma on kirjastossa (Ms. Coll. 362.)

Luettelo

Carl Enckellin itse käsin kirjoittama kortisto kokoelman kartoista. [Saatu kokoelman mukana kirjastoon.]

Ministeri Carl Enckellin karttakokoelman luettelo. S.l. & a. [Kansio, jossa on kokoelman videolevyn tiedostosta 2005 tuotettu tulosteena karttojen luettelo sekä aakkosjärjestyksessä että numerojärjestyksessä eli kokoelman systematiikan mukaisesti.]

Old maps of Northern Europe from the Carl Enckell Collection in the Helsinki University Library. 1991. Videolevy. [Sisältää kuvatut kartat ja luettelon eri hakumahdollisuuksin.]

Kirjallisuutta

Forsell, Jarno, Enckellin kartat videolevyllä. – Yliopisto 1991:21, s. 10–11.

Huomattava karttakokoelma helsinkiläisessä yksityiskodissa. – Maanmittaus 1942 s. 122–123.

Kuudettasataa käsinkaiverrettua Suomea koskevaa karttaa.

Pohjoismaiden huomattavin karttakokoelma helsinkiläisessä yksityiskodissa. – Uusi Suomi 10.4.1943.

Linnovaara, Kristina. Hän keräsi myös karttoja... . Uutta tutkimusta poliitikko ja yritysjohtaja Carl Enckellistä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:2, s. 17–19.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Carl Enckellin kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1977:8, s. 217–218.

Pärssinen, Leena, Ministeri Carl Enckellin karttakokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 162.

Sama myös ruots. ja engl.

Riska, Cecilia, Ministeri Carl Enckellin karttakokoelma. – Bibliophilos 1991:1, s. 18–20.

Otto Engströmin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Gynekologi, lääketieteen professori Otto Ingemar Engströmin (1853–1919) kokoelma saatiin lahjoituksena perikunnalta 1919, ja se sisältää noin 6000 nidettä lääketieteellistä kirjallisuutta; joukossa on suuri joukko ranskalaisia lääketieteellisiä väitöskirjoja. Kokoelma on kattava läpileikkaus gynekologian ja obstetriikan kehityksestä Euroopassa neljän vuosisadan aikana, ja siinä heijastuu koko lääketieteen kehitys. Kokoelma sisältää inkunaabeleita ja harvinaiskirjoja. Se säilytetään omana kokonaisuutenaan erikoiskokoelmien yhteydessä; poikkeuksen muodostavat elävät aikakauslehdet, jotka lääketieteellisen keskuskirjaston perustamisen jälkeen siirrettiin sinne. Engströmin kokoelman kirjat erottuvat luetteloissa humanistisen kokoelman kiinteiden signumien (917–927) perään yleensä liitetystä E-kirjaimesta. Kokoelman yhteyteen on siirretty Urajärveltä myös siihen kuulunut kotimainen kirjallisuus.

Engström oli etevä lääkäri ja hänen vaikutuksensa Suomen lääketieteen kehitykseen gynekologian ja obstetriikan osalta on ollut huomattava. Hän julkaisi ja toisinaan lähes yksin toimitti sarjaa ”Mitteilungen aus der gynaekologischen Klinik des Prof. Otto Engström”.

Engströmin kokoelman kirjoissa on kaksi erilaista exlibristä, toisen on suunnitellut Akseli Gallen-Kallela ja toisen Albert Edelfelt.

Kirjallisuutta

Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta lukuvuosina 1917–1920. Helsinki 1920. S. 54.

Strandberg, Hindrik, Keisarileikkaus. Gynekologian ja obstetriikan historiaa Helsingin yliopiston kirjastossa – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997:2, s. 33–37.

Strandberg, Hindrik, Otto Ingemar Engström and his collection of old medical books at the Helsinki University Library. – Proceedings of the 37th International Congress on the History of Medicine, September 10–15, 2000. Galveston, Texas, USA 2000. P. 351–353.

Strandberg, Hindrik, Otto Ingemar Engström som läkare och samlare av medicinsk litteratur. – Finska Läkaresällskapets handlingar 1999:159:1, s. 27–29.

Strandberg, Hindrik, Otto Ingemar Engströmin lääketieteellinen kokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 140. Sama myös ruots. ja engl.

Eripainos- ja opuscula-kokoelmat / Kansalliskokoelma

Opuscula-kokoelma käsittää Helsingin yliopiston opettajien ja virkamiesten julkaisujen eripainoksia vuosilta 1810–1974. Muiden henkilöiden eripainokset ovat Eripainokset-kokoelmassa, joka alkaa vuodesta 1945. Sitä aikaisempia on luetteloitu ja sijoitettu kansalliskokoelman pikkukirjasten K-signumeille, mutta niitä on myös pienpainatekokoelmassa. Vuodesta 1975 lähtien kaikki eripainokset ovat yhtenä kokoelmana. Niiden yhteismääräksi on arvioitu pitkälti toistasataatuhatta eripainosta. Eripainokset- ja Opuscula-kokoelmien henkilöistä on kansalliskokoelman kortistossa vuoteen 1972 asti tekijän mukainen kortti erittelemättä, mitä eripainoksia ja paljonko niitä on kyseiseltä henkilöltä.

Kirjallisuutta

Kuusi, Matti, Onko eripainoksilla arvoa? – Album amicorum: kirja- ja kulttuurihistoriallisia tutkielmia Eeva Mäkelä-Henrikssonille 29.7.1986. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 50.) Helsinki 1986. S. 105–111.

Estonica / Erikoiskokoelmat

Kokoelma sisältää osan vapaakappaleina saadusta, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painetusta vironkielisestä kirjallisuudesta. Kokoelmaan sijoitettiin se vironkielinen kirjallisuus, jota ei tuolloin pidetty Helsingin yliopistossa suoritettavan tutkimuksen kannalta merkittävänä. Merkittävä kirjallisuus puolestaan luetteloitiin ja sijoitettiin kirjaston humanistiseen kokoelmaan. Estonica-kokoelmaan kuuluu vironkielisiä aapisia ja lukukirjoja, almanakkoja ja kalentereita, hengellistä kirjallisuutta, kaunokirjallisuutta, laulukirjoja sekä erilaisia opaskirjoja, yhteensä noin 6000 nidettä sekä sadan aikakauslehden vuosikertoja. Lisäksi kokoelmassa on 250

sanomalehtivuosikertaa (74 eri lehteä), joista osa on mikrokuvattu. Sanomalehdet ovat humanistisen kokoelman lehtien yhteydessä (ks. Sanomalehtikokoelma / Humanistinen kokoelma). Luetteloimatonta pikkukirjallisuutta on jonkin verran. Kokoelman vanhin teos on vironkielinen Uuden Testamentin käännös Viron kirjapainotaidon alkua ajoilta vuodelta 1729. Kokoelman systemaattisesti järjestetyn paikkalipuston, joka ei ole täydellinen, on vuonna 1910 tehnyt kirjallisuudentutkija Gustav Suits. Kokoelman on luetteloinut maisteri Eino Nivanka. Saksan- ja muilla kielillä vuosina 1828–1917 julkaistu kirjallisuus on sijoitettu Russica-kokoelmaan. Ennen vuotta 1828 julkaistua vironkielistä kirjallisuutta on harvinaiskirjojen kokoelmassa sekä humanistisessa kokoelmassa, jossa on myös vuoden 1917 jälkeen julkaistu vironkielinen kirjallisuus, mutta jonkin verran sitä on sijoitettu myös Estonica-kokoelmaan. Tarton yliopiston väitöskirjat ovat olleet humanistisen kokoelman väitöskirjojen yhteydessä, ja 1990-luvulla ne on lähetetty Varastokirjastoon Kuopioon. Kokoelman toiseen osaan, Estonica II, kuuluu myös Viron itsenäisyyden aikana julkaistua kirjallisuutta, ja se koostuu Helsingin Eesti Seltsi -nimisen seuran jäämistöstä ostetuista teoksista.

Kirjallisuutta

Aav, Yrjö, Estonian periodicals and books in Finnish libraries. 1. [Zürich] 1970.

Me olemme kansakunta. Viron kansallinen herääminen 1800-luvun jälkipuoliskolla. Wir sind eine Nation. Das nationale Erwachen Estlands in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Näyttely – Ausstellung 20.8. – 1.11.1992. Artikkelit: Ea Jansen, Kai Laitinen, Seppo Zetterberg, Peteris Zirnis. Helsingin yliopiston kirjaston näyttelyluettelot. Ausstellungskataloge der Universitätsbibliothek Helsinki. Helsinki 1992. 96 s.

Nivanka, Eino, Yliopiston kirjaston Estonica-kokoelma. – Suomalainen Suomi 1938, s. 267–273. Sama myös teoksessa: Otium sapientis. Esseitä kirjasta ja kirjastoista. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 43.) Helsinki 1980. S. 41–46.

Nohrström, Holger, Helsingfors universitetsbiblioteks Fennica-samling. Historiska anteckningar. Helsingfors 1918. 179 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 1.

Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.

Zetterberg, Seppo, Russica, Estonica ja Lettonica – Slavican pikkuveljet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 87–93. Sama myös ruots. ja engl.

Exlibris-kokoelma / Kansalliskokoelma

Kirjastolla on laaja kokoelma historiallisesti ja taiteellisesti arvokkaita suomalaisia exlibriksiä. Kokoelman vanhimmista 1700-luvun harvinaisuuksista mainittakoon arkkipiispa Carl Fredrik Mennanderin kristillistä symboliikkaan sisältävä exlibris, jota pidetään maamme

ensimmäisenä varsinaisena kuvallisena irtoexlibriksenä. Kokoelma on syntynyt vapaakappaleiden ja huomattavien lahjoitusten sekä vaihtotoiminnan tuloksena, ja se karttuu edelleen. Lahjoituksia on saatu sekä exlibristaiteilijoilta, merkin omistajilta että keräilijöiltä.

Merkin omistajan mukaan aakkostetussa pääkokoelmassa on noin 14300 exlibristä. Omistajakokoelman lisäksi on kaksoiskappaleista koottu taiteilijoiden mukaan aakkostettu kokoelma, jossa on edustettuna noin 400 taiteilijaa. Yli 100 merkin valikoimat on koottu muun muassa Erkki Tantun, Marius af Schulténin, Vilho Askolan, Mirjam Kinoksen ja Helmiriitta Honkasen exlibriksistä. Kirjastolla on myös arvokas originaaligrafiikan kokoelma, joka sisältää mm. Akseli Gallen-Kallelan, Hugo Simbergin ja Helene Schjerfbeckin exlibriksiä.

Kokoelmassa on myös ulkomaisten taiteilijoiden suomalaisille tekemiä exlibriksiä sekä lahjoituksina saatuja virolaisten taiteilijain exlibriksiä.

Kirjallisuutta

Jörgensen, Arne, Anteckningar om några äldre bokägarmärken i Helsingfors universitetsbibliotek. – Svensk exlibris-tidskrift vol. 16, 1916, s. 38–40.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Helsingin yliopiston kirjaston kotimaisen osaston exlibris-kokoelma. – Hykki 9. Helsinki 1968. S. 19–20. Moniste.

Pitkäranta, Inkeri, Exlibris Helsingin yliopiston kirjastossa. – Exlibris 96. Suomen Exlibrisyhdistyksen 50-julkaisu. Helsinki 1996. S. 19–63.

Pitkäranta, Inkeri, Suomalaiset exlibrikset kansalliskirjastoon! Helsingin yliopiston kirjaston exlibriskokoelman vaiheita. – Exlibris. Uutiset Nro 56 (102) 18.5.1993. S. 3–11.

Puupponen, Tuovi, Exlibrisharvinaisuuksia Helsingin yliopiston kansallisessa kokoelmassa. – Bibliophilos 1980, s. 71–74.

Puupponen, Tuovi, Helsingin yliopiston kirjaston exlibriskokoelmat. – Opusculum 1983, s. 259–269.

Puupponen, Tuovi, Suomalaisten exlibristen luetteloja ja harvinaisuuksia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1979:6 s. 139–144.

Richard Faltinin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Professori Richard Faltin (1835–1918) oli saksalaissyntyinen urkuri, kapellimestari, musiikkipedagogi ja säveltäjä. Hän toimi mm. yliopiston musiikinopettajana sekä Suomalaisen oopperan kapellimestarina. Professorin arvonimen hän sai 1896. Hänen tieteellinen kirjastonsa, yli 1000 nidosta, sisältää musiikkitieteellistä kirjallisuutta, aikakauslehtiä (humanistisen kokoelman signumella P-3981–P-4010), nuottijulkaisuja sekä konserttiohjelmia vuosilta 1850–1917. Kirjallisuus on saksankielistä. Aiheiltaan kirjakokoelma käsittää musiikinteoriaa, oppikirjoja, musiikin historiaa, laulun, pianon- ja urkujensoiton oppaita. Nuottikokoelman keskeistä aineistoa ovat oratoriot, oopperat, kuorolauluteokset, laulukirjat ja virsikirjat.

Kokoelma on sijoitettu humanistisen kokoelman signumeille 877–881, mutta vain kirjat (hyllykössä 881) on luetteloitu tietokantaan, ei nuottikokoelmaa. Kokoelmasta on koneellakirjoitettu luettelo. Kokoelma saatiin kirjastoon perillisten lahjoituksena. Useissa teoksissa on Faltinin exlibris, jonka on suunnitellut Ester Hjelt-Cajanus 1904.

Helsingin yliopiston kirjastolla on myös Faltinin arkisto ja hänen omien sävellystensä käsikirjoitukset (Ms.Coll. 52; Ms.Mus. Faltin, Ms.Mus. 163 Faltin).

Luettelo

Faltinin kokoelma. Richard Faltinin kirja- ja nuottikokoelma. S.a. Koneellakirjoitettu luettelo. (Kupolialissa ja valokopio erikoislukusalissa.)
Faltinska samlingen. (Noter och böcker.) S.l. & a. 32 s.
Koneellakirjoitettu luettelo. (Erikoislukusalissa.)

Kirjallisuutta

Andersson, O., UBS musiksamling. – Tidning för musik 1916, s. 11–14. Sama myös: Andersson, O., Musik och musiker 1917, s. 100–104.
Kertomus Helsingin yliopiston toiminnasta 1917–20, s. 60–61.
Suhonen, Maija, Richard Faltinin musiikkikirjasto. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997:4, s. 66–73.

Forsman-suvun pappilakirjasto / Erikoiskokoelma

Professori Yrjö Koskimies lahjoitti yliopiston kirjastolle 1990 Forsman-suvun hallussa säilyneen pappilakirjaston, yhteensä noin 5 hyllymetriä kirjallisuutta, sekä niiden kirjakaapin. Kirjasto sisältää koti- ja ulkomaista hengellistä ja teologista kirjallisuutta 1600-1800-luvuilta ja se on esimerkki tyypillisestä pappilakirjastosta.

Kirjallisuutta

Kaukoranta, Heikki, Pappilankirjasto Helsingin yliopiston kirjastoon. – Helsingin yliopiston tiedotuslehti 1990:8 s. 217.

Futuristikirjojen kokoelma / Slaavilainen kokoelma

Slaavilaisen kokoelman rareiteettien yhteydessä on harvinainen noin 60 teoksen futuristikirjojen kokoelma, 1900-luvun alun venäläisten futuristirunoilijoiden ja –taiteilijoiden yhdessä julkaisemia kirjoja, joissa kuvalla oli merkittävä sija tekstin rinnalla. Käsintehtyissä pienten painosten kirjoissa on useissa kuvituksena futuristitaiteilijoiden alkuperäisgrafiikkaa.

Galleria Rotundan taiteilijoiden nykygrafiikankokoelma / Kansalliskokoelma

Galleria Rotundan näyttelytoiminta yhteistyössä Suomen taidegraafikoiden kanssa käynnistyi 1980 ja päättyi 1992. Pääosin näyttelyissä oli Suomen taidegraafikoiden valitsemien taiteilijain töitä, mutta jonkin verran oli esillä aineistoja kirjaston omista kokoelmista. Ensimmäisenä näyttelynä oli Toivo (Topi) Vikstedtin julisteita, jotka kirjasto oli saanut lahjoituksena lahjoituksena taiteilijan pojalta Johan Vikstedtiltä, mukana myös muutamia luonnoksia. Näyttelyissä olleet taidegraafikot luovuttivat yhden teoksen esillä olleista töistään kirjastolle ja näistä muodostui kirjaston grafiikan kokoelma.

Luettelo

Originaaligrafiikkaa. Grafiikanlehdet ja exlibrikset. Luettelo
23.10.2003. 25 s. Moniste.

Kirjallisuutta

Galleria Rotunda 1-39. [Näyttelyluettelot.] Helsinki 1980-1992.

Georgica / Erikoiskokoelmat

Kokoelma sisältää vapaakappaleina saadun, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painetun georgiankielisen kirjallisuuden. Kokoelman runsaaseen 2 000 nimekkeeseen kuuluu Georgian kaunokirjallisuuden (mm. Ilja Tšavtšavadze, Grigol Orbeliani, Šota Rustaveli), ja eurooppalaisen kaunokirjallisuuden georgiankielisten käännösten (mm. Aisopos, Cervantes, Defoe, Dumas, Goethe, Molière, Shakespeare, Voltaire), lisäksi hengellistä kirjallisuutta, historiaa, kansanrunoutta, kielioppeja, sanakirjoja, taloudellisia ja poliittisia julkaisuja, sanoma- ja aikakauslehtiä sekä erilaisia pienpainatteita.

Luettelot

Eriksson, Tor-Erik, *Catalogus Librorum Georgianorum Bibliothecae Universitatis Helsingiensis. I–II.* Helsinki 1953. [Koneellakirjoitettu.]
Eriksson, Tor-Erik, *The “Georgica” Collection of the Helsinki University Library.* Transl. and ed. by Harry Halén. Vantaa 2005. 88 s.
– *Publications of the Helsinki University Library* 76.

Kirjallisuutta

Halén, Harry, *Handbook of Oriental Collections in Finland.* – *Scandinavian Institute of Asian Studies. Monograph series No. 31.* London & Malmö 1977. P. 296.
Halén, Harry, Vähän tunnettu kielitaituri. Tor-Erik (Fotios) Erikssonin mkuistolle (1918–1992). – *Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti* 1998:2, s. 50–52.
Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – *Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita.* Keuruu 2004. S. 76–79. Sama ruots. ja engl.
Seppänen, Jouko, *Georgian Literature and Georgian Studies in Finland.* – Isojunno and Jouko Seppänen (ed.), *Symposium Programme, An International Shota Rustaveli Symposium.* Turku 1991.

Grafiikan kokoelmat

Ks. Exlibrikset, Galleria Rotundan taitailijoiden nykygrafiikan kokoelma.

Aleksandra Gripenbergin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Aleksandra Gripenberg (1857–1913) oli Suomen naisasialiikkeen uranuurtaja ja julkaisi runsaasti kirjallisuutta naisasiakysymyksistä. Hänen varhaista naisasiakirjallisuutta sisältävä kirjastonsa on saatu testamenttilahjoituksena. Kokoelmaa säilytetään yhtenä kokonaisuutena; sen laajuus on noin 300 kirjaa sekä kirjasia, aikakauslehtien vuosikertoja ja aikakaus- ja sanomalehtien sidottuja irtonumeroita.

Harvinaiskirjojen kokoelma, ks. Rariteettikokoelma

Hebraica / Erikoiskokoelmat

Kokoelma sisältää vapaakappaleina saadun, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painetun heprean- ja jiddišinkielisen kirjallisuuden. Kokoelman 5 000 nimekkeeseen kuuluu kaunokirjallisuuden ohella uskonnollista, humanistista ja luonnontieteellistä kirjallisuutta, oppikirjoja, sanakirjoja, lastenkirjoja, almanakkoja ja kalentereita sekä sanoma- ja aikakauslehtiä.

Kirjallisuutta

Harviainen, Tapani, Hauraita helmiä heprean kirjaimin. – Muistiin painettua. Keuruu 2004. S. 94–97.

Harviainen, Tapani, The Hebraica Collection of Helsinki University Library. London 1991. – British Library Occasional Papers 13. Hebrew Studies.

Harviainen, Tapani. The Hebraica. – Halén, Harry, Handbook of Oriental Collections in Finland. Scandinavian Institute of Asian Studies. Monograph series. No 31. London & Malmö 1977. S. 289–294.

Harviainen, Tapani, Hebraica in Helsinki. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976, s. 201–204.

Harviainen, Tapani, Hebraica-kokoelma. – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 64–65.

Sama myös ruots. ja engl.

Harviainen, Tapani, Hebraica maailmankartalla. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1979:7, s. 135–136.

Harviainen, Tapani, Hpreaa ja jiddisia Yliopiston kirjastossa. – Bibliophilos 1975:2 s. 97–102.

Hentinen, Aino, Helsingin yliopiston kirjaston Hebraica-kokoelma: alustava tiedonanto. – Bibliophilos 1962:3, s. 57–61.

Hentinen, Aino, Helsingin yliopiston kirjaston Hebraica-kokoelma. – Bibliophilos 1965, s. ???
Landau, David, Jiddish – yhtenäisyyden luoja. – Karmel 1987:1–2.
Patterson, David, Hebraica in Helsinki. – Times Literary Supplement 29.10.1976.
Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.

E. A. Hellmanin kokoelma / Kansalliskokoelma

E. A. Hellmanin filatelinen muistokokoelma käsittää sortovuosien filatelista aineistoa, kuten postimerkkejä, kirjekuoria, postikortteja, ym. Kokoelma on järjestetty kahteen suureen albumiin ja se on sijoitettu pienpainatekokoelmaan. Fennica-tietokannasta ja kansalliskokoelman kortistosta se löytyy nimellä: E. A. Hellman, Philatelistisch-politische Erinnerungssammlung von den Jahren 1899–1901 (1917). Kokoelma on saanut kultaa ja kunniapalkinnon näyttelyssä 3.3.1957.

Kirjallisuutta

Maailmankuulu suomalainen suurkeräilijä. [E. A. Hellman.] – Uuden Suomen sunnuntailiite no 40, 8.10.1950, s. 3.
Reitala, Aimo, Suomi-neito: Suomen kuvallisen henkilöitymän vaiheet. Helsinki 1983.

Yrjö Hirnin kokoelma / Erikoiskokoelmat, osin hajoitettu kokoelma

Yrjö Hirnin kokoelma Urajärvellä, laajuudeltaan 22 hyllymetriä, käsittää pääasiassa kotimaista kirjallisuutta, mutta joukossa on jonkin verran myös ruotsin-, saksan- ja englanninkielisiä kirjoja. Kokoelmasta on mahdollisesti siirretty kirjallisuutta humanistiseen kokoelmaan.

Humanistinen kokoelma (ent. ulkomainen kokoelma, yleiskokoelma)

Humanistinen kokoelma muodostuu humanististen alojen koti- ja ulkomaisesta kirjallisuudesta. Siinä on runsaasti hakuteoksia, bibliografioita ja lähdejulkaisuja. Nykyisin sen pääalat ovat historia, Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimus, antiikin- ja keskiajantutkimus, taiteiden tutkimus (musiikki, kirjallisuus, kuvataiteet), kielitiede, filosofia jne. Vanhimmilta osiltaan se on Suomen laajin ulkomaisen kirjallisuuden kokoelma sisältäen kirjallisuutta kaikilta tieteenaloilta joita yliopistossa opetettiin. Kirjojen ja aikakauslehtien ohessa kokoelmassa on ulkomaisia väitöskirjoja, sanomalehtiä alkuperäisinä ja mikrofilmeinä, karttoja ja kuvia. Ulkomaisista sanomalehdistä kirjastoon hankitaan huomattavimmat länsimaiset päivälehdet, yleensä mikrofilmeinä. Myös vanhat sanomalehdet säilytetään. Kirjastolla on Suomen laajin ulkomaisien sanomalehtien kokoelma. Humanistinen kokoelma karttuu ostoin, vaihdoin ja lahjoituksin.

Kokoelma on syntynyt yliopiston siirryttyä Turun palon jälkeen Helsinkiin 1828. Sen perustan muodosti Senaatin Julkinen kirjasto, joka puolestaan sisälsi huomattavan Matthias Caloniuksen kirjaston, sekä Turun palon jälkeiset suuret lahjoitukset muun muassa Venäjältä. Kokoelmaan on eri aikoina liitetty lukuisia yksityiskokoelmia, joita ei ole säilytetty omina erikoiskokoelminaan. Siihen on liitetty kirjallisuutta kirjaston vapaakappaleina saamista autonomian ajan Venäjän vähemmistökielien länsimaisilla kielillä julkaistuista aineistoista. Kokoelman vanhassa karttumattomassa osassa on tieteenaloinen systemaattinen järjestys, vaikka siinä on näennäisesti mekaaninen järjestys ja julkaisuilla on kiinteät signumit.

Kokoelman vanhin osa sekä joukko harvinaiskirjoja on siirretty erikoiskokoelmiksi (inkunaabelit, 1500-luvun kirjallisuus, rareteettikokoelmat). Kirjoilla on kuitenkin säilytetty vanhat signumit ja lisätty vain kokoelman uusi tunnus alkuun, jolloin systemaattinen järjestys on säilynyt.

Ks. myös: Avokokoelmat ja käsikirjastot, Coreanica, Humanistisen kokoelman kartat ja kartastot, Osmo Kailan shakkikirjallisuuden kokoelma, Kuvakokoelma, Pienpainatteet, Ulkomaiset eripainokset, Väitöskirjakokoelmat.

Kirjallisuutta

Biblioteka A. A. Matvejeva (1666–1728). Katalog. Sostaviteli: I. M. Polonskaja, T. P. Voronova, G. P. Jenin, N. P. Vorobjeva, S. Havu. Moskva 1985. 216 s.

Havu, Sirkka, Books from St Petersburg in Helsinki University Library. – Mare balticum – mare nostrum. Helsinki 1994. S. 71–86.

Havu, Sirkka & Lebedeva, Irina, Collections donated by the Academy of Sciences of St Petersburg to the Alexander University of Finland in 1829. An annotated catalogue. Helsinki. 1997. 813 s. – Publications from Helsinki University Library 61.

Häkli, Esko, Pietarin vaikutuksesta Suomen kirjasto- ja oppihistoriassa. S:t Petersburg i Finlands biblioteks- och lärdomshistoria. – Pietarin kirjoja. Böcker från S:t Petersburg. Näyttely. Utställning 28.8. – 1.11.1991. Helsinki 1991. S. 49–66.

Häkli, Esko, Yleiskokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita. Keuruu 2004. S. 99–105. Sama myös ruots. ja engl. Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita. Keuruu 2004. Artikkelit s. 106–150. Sama myös ruots. ja engl.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Helsingin yliopiston kirjaston ulkomaisia kirjaharvinaisuuksia. – Bibliophilos 1977, s. 99–105.

Mäkinen, Ilkka, ASLA-kirjat 50 vuotta. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:3, s. 13–17.

Strandström, Marja-Leena, Helsingin yliopiston kirjaston ulkomaiset väitöskirjat. – Miscellanea bibliographica 11. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35.) Helsinki 1971. S. 97–110.

Strömberg, Anja, Ulkomaiset pienpainatteet. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1989:10, s. 228–231.

Humanistisen kokoelman kartat ja kartastot

Humanistisessa kokoelmassa on laaja valikoima ulkomaisia historiallisia kartastoja, rullakarttoja (pääosin käsittelemättä), maantieteellistä kirjallisuutta ja matkakertomuksia. Karttoja saatiin myös suurehko määrä Maantieteen laitokselta sen siirtyessä Kumpulaan.

Suurikokoiset kartat ja kuvat ovat K-signumeilla, kartastot ja maantieteellinen kirjallisuus ovat muun kirjallisuuden joukossa (mm. F-signumilla ja kiinteillä signumeilla 126–149, 156–157).

Avokokoelmassa ja käsikirjastossa on kartografian hakuteoksia, historiallisten kartastojen faksimilejulkaisuja sekä uusia kartastoja.

Luettelo

Ulkomaisten kartastojen luettelo. (Ennen vuotta 1955 hankitut teokset.)
Osakopio (sivut 1–104) vanhasta Kuvateosten luettelosta.
Käsinkirjoitettu.

Hämeenlinnan lyseon kirjat / Erikoiskokoelmat

Hämeenlinnan kaupungin kanssa 5.8.1982 tehdyn sopimuksen mukaan on yliopiston kirjastoon siirretty Hämeenlinnan lyseosta noin 650 vanhaa kirjaa. Aikoinaan kirjat ovat kuuluneet yliopiston kirjastolle, mutta 20.3.1858 ne luovutettiin kanslerin kirjeen perusteella Hämeenlinnan lukion kirjastolle, koska Turun palon jälkeisten lahjoitusten perusteella oli saatu paljon kaksoiskappaleita. Kirjojen takaisin saanti oli kirjasto- ja kirjahistoriallisen tutkimuksen kannalta merkittävä asia.

Kirjallisuutta

Havu, Sirkka, Arvokas kirjasiirto Hämeenlinnan lyseosta Helsingin yliopiston kirjastoon. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1982:10, s. 207–209.

Palmunen, Einar, Hämeenlinnan lyseon kirjasto. – Bibliophilos 1960:1, s. 8–11.

Iljinskin kokoelma / Slaavilainen kokoelma

Slaavilaisen kokoelman virkamiehen Iljinskin keräämä kokoelma käsittää suomalais-ugrilaisia ja altailaisia kansoja koskevia venäjänkielisiä aikakaus- ja sanomalehtileikkeitä vuosilta 1898–1934 (4 isoa koteloa sekä 1 kansio).

Slaavilaisessa kirjastossa olevassa lehtiartikkelien luettelossa nimekkeet on suomennettuna.

Inkunaabelit / Erikoiskokoelmat

Helsingin yliopiston kirjastossa on 400 vuosien 1455–1500 välillä painettua kirjaa eli inkunaabelia. Vain osa on inkunaabelikokoelmassa. Inkunaabeleita

tai niiden katkelmia on löytynyt voutien tilikirjojen kansina käytetystä aineistosta. Huomattavan suuri osa (128 kpl) kirjaston inkunaabeleista sisältyy A. E. Nordenskiöldin kokoelmaan. Joitakin on kirjaston muissa erikoiskokoelmissa. Humanistiseen kokoelmaan on hankittu eri aikoina, mm. 1960-luvulla, ostamalla inkunaabeleita. Monet Suomessa katolisena aikana käytössä olleet missalet, breviariumit ja psalteriumit on sijoitettu käsikirjoituskokoelmaan niihin sisältyvien runsaiden, käsin tehtyjen lisäysten vuoksi.

Luettelo

Helsingin yliopiston kirjaston inkunaabelit. Luettelo on tulostettu British Libraryn ISTC (Incunable Short Title Catalogue) -tietokannasta. S.I. & a. 83 s.

Kirjallisuutta

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Inkunaabeleita. Inkunabler. Näyttely – Utställning 8.6.–25.9.1983. [Näyttelyjulkaisu.] Helsinki 1983. 24 s.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Inkunaabeleita. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1983:5, s. 103–106.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Inkunaabeleita. – Kirjapainotaito-Graafikko 1983, s. 14–17.

Rämä, Irja, Helsingin yliopiston kirjaston inkunaabelit. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1980:6, s. 147–154.

Rämä, Irja, Helsingin yliopiston kirjaston inkunaabelit. – Bibliophilos 1983:3-4, s. 74–82.

Itämaiset käsikirjoitukset / Käsikirjoituskokoelma

Itämaisten käsikirjoitusten kokoelmaan kuuluu mm. arabian-, persian- ja turkinkielisiä käsikirjoituksia. Materiaalinsa ja muotonsa puolesta monipuolinen aineisto sisältää blokkikirjoja, ksylografioita eli puupiiirroksia, ostrokoneja eli kirjoitettuja savilaattoja, palmunlehtiä, papyruksia ja pergamentteja.

Kokoelman pohjana on tutkimusmatkailija, orientalisti G. A. Wallinin (1811–1852) 1840-luvulla Kairosta Helsingin yliopiston rahoilla ostama aineisto. Wallinin persialaisista ja turkinkielisistä käsikirjoituksista on erillinen luettelo. Wallinin päiväkirjat, muistiinpanot ja muu aineisto ovat käsikirjoituskokoelmien henkilöarkistoissa (HYK Coll. 468).

Kokoelmaan kuuluvat lisäksi C. G. E. Mannerheimin (1867–1951) Aasian-matkaltaan tuomat käsikirjoitukset, itäturkestanilainen fragmenttikokoelma, jotka ovat Suomalais-ugrilaisen seuran talletuksena kirjastossa. Niin ikään on G. J. Ramstedtin (1873–1950) tuoma aineisto: mm. mongolialaisia käsikirjoituksia.

Luettelo

Aro, Jussi, Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Helsinki. Helsinki 1958. 84 s. –

Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 28. Sonderabdruck aus: Studia Orientalia 23.

Kirjallisuutta

1000 vuotta vanhoja ruokaohjeita. Arabialainen keittokirja julki Suomessa. – Yliopisto 37 / 11.12.1987, s. 10–12.

Aalto, Pentti, Le Mdo-man conservé à la Bibliothèque universitaire de Helsinki. Helsinki 1952. – Miscellanea bibliographica 6. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 23.) S. 27–47.

Halén, Harry, Handbook of Oriental Collections in Finland. London & Malmö 1978. – Scandinavian Institute of Asian studies, Monograph series 31.

Halén, Harry, C. G. E. Mannerheimin fragmenttikokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 188. Sama myös ruots. ja engl.

Halén, Harry, Marskin fragmentit kiinnostavat tutkijoita. – Helsingin Sanomat 23.10.1982. S. 19.

Harviainen, Tapani, Etiopialainen paastonajan hyhmien kokoelma yliopiston kirjastossa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:7, s. 202–204.

Ibn Syar al-Warraq, Kitab al-Tabikh. Ed. by Kaj Öhrnberg & Sahban Mroueh. Helsinki 1987. – Studia Orientalia 60.

Mannerheimin fragmenttikokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1982:9, s.200.

Singalinkielinen palmunlehtikäsikirjoitus kirjaston kokoelmiin. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976, s. 45.

1000 vuotta vanhoja ruokaohjeita. Arabialainen keittokirja julki Suomessa. – Yliopisto 37 / 11.12.1987, s. 10–12.

Öhrnberg, Kaj, Kalifien silmänruokaa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1987:9, s.189–193.

Öhrnberg, Kaj, Kirjaston arabialaisista käsikirjoituksista. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 176–179.

Jean Jahnssonin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Pääkonsuli Jean Jahnssonin kokoama kokoelma Visor och skillingstryck on ostettu 1930-luvulla, ja se käsittää ruotsalaisia, osin suomalaisiakin arkkiveisuja noin 45 koteloa. Kokoelman yhteyteen on koottu humanistisesta kokoelmasta muualta löytyneitä arkkiveisuja. Painatteet ovat 1700-luvun alkupuolelta 1900-luvulle, sisällöltään syntymäpäivä- ja huvimatkaviisuista Topeliuksen ja Runebergin runoihin. Pääosa on tyyppillistä arkkiveisurunoutta, myös aiheeltaan Suomeen liittyvää aineistoa. Kokoelmasta on paikkaliput (Jahnsenska samlingen).

Kirjallisuutta

Hirn, Yrjö, Ur snusbodstryckets litteraturhistoria. – Garm 1940:11–12, s. 4–5.)

Jersild, Margareta, Skillingtryck. Studier i svensk folklig vissång före 1800. Akad.avh. Stockholm 1975. 491 s. – Svenskt visarkivs handlingar 2. (H.75.k.267.)
Pousar, Jarl, Tutkijoita ja bibliofiileja. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 157. Sama myös ruots. ja engl.

Y. W. Jalanderin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Apteekkari Y. W. Jalanderin kuolinpesän lahjoittama juutalaisvastaisen kirjallisuuden kokoelma käsittää noin 100 nidettä. Kokoelma sisältää pääasiassa Saksan kolmannen valtakunnan ajan kirjallisuutta. Kokoelma on järjestetty U-kokoelmaan (U-22586–U-22989).

Kirjallisuutta

Hamberg, Lars, Kätkeyt kirjat. – Bibliophilos 1969 s. 1–5.
Ks. myös: (Niemimaa, Toivo, Ulkomainen osasto.) – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1973:3 s. 47.

Japonica / Erikoiskokoelmat

Japonica-kokoelma koostuu useista 1900-luvulla saaduista kirjalahjoituksista. Nimekkeitä on runsaat 600, niteitä 2 000.

Japanilais-Suomalainen yhdistys lahjoitti 1936 125 kirjaa noin 400 niteenä, ja 1944 Suomen Japanin suurlähettiläs Karl Gustav Idman lahjoitti 20 teosta, lähinnä japaninkielisiä käännöksiä suomalaisesta kirjallisuudesta. Kirjastonhoitaja Aarne Mustosen sekä opettaja ja diplomaatti Marta Keravuoren ja Japanin opetusministeriön virkamies Shigenori Baban lahjoitukset saatiin 1950-luvulla. Samoin 1952 Suomen ensimmäinen Japanin asiantuntija Gustaf John Ramstedt lahjoitti runsaat 80 japaninkielistä teosta. Kokoelma on jonkin verran täydentynyt myöhemmin saaduilla lahjoituksilla, mm. Helsingin yliopiston Aasian ja Afrikan kielten ja kulttuurien laitos lahjoitti 1991 japaninkielistä kirjallisuutta kokoelmaan.

Japaninkielistä kirjallisuutta on myös humanistisessa kokoelmassa (500-600-signumeilla).

Luettelo

Salomaa, Tero, Annotated catalogue of the Japonica Collection, Helsinki University Library. Helsinki 1994. 116 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja, 56.

Kirjallisuutta

Halén, Harry, Japanilainen ja kiinalainen kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 179–182.
Lunelund, Birgit, Mitsui ”de tre brunnarnas” hus. En donation och en dynasti. – Finsk tidskrift 1937:1, s. 317–328.

Salomaa, Tero, Helsingin yliopiston kirjaston Japonica-kokoelman historiaa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1993:7, s. 193–203.

Julisteet / Kansalliskokoelma

Kokoelma sisältää noin 85 000 kotimaista julistetta 1800-luvulta nykypäivään, ja se karttuu vapaakappaleluovutusten perusteella. Laajoja ryhmiä ovat vaali- ja muut poliittiset julisteet, teatteri- ja elokuvajulisteet, huvitilaisuuksien julisteet ja tuotemainosjulisteet. Kokoelmassa on myös suurikokoisia seinäilmoituksia, kuten vaalilistoja, ym.

Julistekokoelmaan sisältyy Weckströmin kokoelma (ks. selostus toisaalla), joka käsittää harvinaisia teatteri- ja konserttijulisteita vuosilta 1809–1890 sekä Helsingissä toimineen Aleksanterin teatterin julisteita on vuosilta 1885–1917 jotka viimeksi mainitut on mikrokuvattu. Ulkomediat oy on lahjoittanut noin 3000 julistetta vuosilta 1940–1983.

Kaksi merkittävää julisteiden diakokonaisuutta on saatu lahjoituksena: Vuoden julisteet -diat vuosilta 1967–77 (yli 100 kpl) sisältävät kuvat ko. vuosien parhaista julisteista sekä ulkomainoksen isokokoisten ulkojulisteyden diat 1982–1987 (yli 600 kpl) jotka saatiin vapaakappaleluovutuksen sijasta. Suurikokoisia, monesta osasta koottavia ulkojulisteita ei luovuteta alkuperäisinä vapaakappaletoimiston myöntämän helpotuksen perusteella, mutta niiden kuvat saatiin dioina.

Julistekokoelmassa on myös Toivo (Topi) Wikstedtin julisteiden alkuperäisluonnoksia.

Julistekokoelma on pääosin vapaakappalekokoelma, mutta sitä täydentävät useat lahjoituskokoelmat. Kirjaston vanhimmat julisteet on mainittu Helmiriitta Honkasen julistekirjassa ”Placatista julisteeksi”, lisäksi kirjassa on 36 kirjaston omistaman julisteen kuvaa. Helmiriitta Honkanen on kirjoittanut runsaasti artikkeleita julisteista ja julistetaiteilijoista, ja on itsekin toiminut julistetaiteilijana ja erityisesti exlibristen tekijänä.

Kirjallisuutta

Galleria Rotunda -näyttelyluettelot:

1. Toivo (Topi) Wikstedtin julisteita. 19.8.–5.10.1980. Hki 1980. – Galleria Rotunda 1.

6. Erik Bruun, Juliste – iloinen asia. 4.8.–15.9.1981. Hki 1981. – Galleria Rotunda 6.

27. Raimo Kanerva, Anno Domini 1987. 5.6.–31.8.1987. Hki 1987. – Galleria rotunda 27.

Hirn, Sven, Teatterihistoriaa ja sirkusjulisteita. Mathias Weckström ja hänen kokoelmansa. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita. Keuruu 2004. S. 179–183. Sama myös ruots. ja engl. Honkanen, Helmiriitta, Placatista julisteeksi. Suomalaisen julistetaiteen historiaa kirjapainotaidon alusta vuoteen 1960. Helsinki 1983. 160 s.

Honkanen, Helmiriitta, Sanoma- ja aikakauslehtijulisteet Suomessa. – Kirjapainotaito-Graafikko 1982:7, s. 36–40.
Honkanen, Helmiriitta, Suomalaiset kirjajulisteet. – Kirjapainotaito-Graafikko 1979:6, s. 4–6.
Julisteille julkisuutta. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1985:1, s. 14.
Mäkelä-Henriksson, Eeva, Itsenäisyysjulistus Suomen kansalle. – Bibliophilos 1975:3, s. 104.
Puupponen, Tuovi, Galleria Rotunda avattiin Topi Vikstedtin julistein. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1980:7, s. 197–198.
Suhonen, Maija, Julisteet vapaakappaleina. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 60. Sama myös ruots. ja engl.

Julisteet / Slaavilainen kokoelma

Venäjän-Japanin sodan sekä ensimmäisen maailmansodan aikaisia venäläisiä julisteita saatiin slaavilaiseen kokoelmaan pääosin vapaakappaleena. Kokoelma käsittää 270 julistetta 35 julkaisijalta. Värikkäissä sotauutisia välittäneissä propagandajulisteissa on nähtävissä kaksi pääryhmää: realistiset ja satiiriset. Julisteiden tekijöinä on ollut useita arvostettuja taiteilijoita.

Kirjallisuutta

Harvinainen arkistoaarre säilyi piilossa Suomessa. Venäjän tsaarin sotajulisteet tulevat ensi kerran esille. – Helsingin Sanomat 24.11.1987.

Lukka, Irina, Julisteharvinaisuuksia 100 vuoden takaisesta Venäjän-Japanin sodasta. – Kansalliskirjasto tiedottaa [Verkkójulkaisu] 27.1.2004.

Siiberg, Liilia, Ensimmäisen maailmansodan aikaisia venäläisiä julisteita ja postikortteja Helsingin yliopiston kirjastossa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1983, s. 230–235, 1984, s. 17.

Julistekokoelmia

Ks.: Julisteet / Kansalliskokoelma ja Slaavilainen kokoelma, Maurice de Coppet'n kokoelma, Ministeri Erik Ehrströmin sotajulisteiden kokoelma.

Osmo Kailan shakkikirjallisuuden kokoelma / Humanistinen kokoelma

Kokoelman kerääjän Osmo Kailan leski Kerttu Kaila lahjoitti kokoelman kirjastolle vuonna 1991, kaikkiaan noin 25 hyllymetriä pääosin ulkomaista mutta myös vähäinen määrä slaavilaiseen kokoelmaan sijoitettua kirjallisuutta. Kokoelmaa ei ole säilytetty omana kokonaisuutenaan, mutta sen pääosa on sijoitettu peräkkäin humanistisen kokoelman H-signumeille ja luetteloitu HELKA-tietokantaan.

Kalevala-kokoelma / Kansalliskokoelma

Kokoelma sisältää Kalevalan suomenkielisiä laitoksia ja käännöksiä eri kielille 2 hm. Sen on koonnut Väinö Pessi. Kirjat ovat erittäin hyväkuntoisia kuvitettuja Kalevalan loistopainoksia.

Kansallinen äänitearkisto / Kansalliskokoelma

Kansallinen äänitearkisto sisältää vapaakappaleina saatavat musiikki- ja puheäänitteet vuodesta 1981 alkaen, jolloin äänitteet kattava vapaakappalelaki tuli voimaan. Kokoelmaan on hankittu takautuvasti suuri osa suomalaisista musiikkiäänitteistä vuodesta 1901 alkaen. Ne on saatu ostamalla alkuperäisäänitteitä sekä nauhoittamalla, muun muassa yhteishankkeena Yleisradion kanssa. Ulkosuomalaisia äänitteitä hankitaan niin ikään, ja myös amerikansuomalaisia äänitteitä on kokoelmassa.

Kirjallisuutta

Jalkanen, Pekka, Musiikkiaineistot ja populaarimusiikki. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 61–66. Sama myös ruots. ja engl.

Pärssinen, Leena, Sound recordings in Helsinki University Library. – IASA Journal 1993:2, p. 5–6.

Suhonen, Maija, Suomalaisten äänilevyjen kopiointiprojekti. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997:1, s. 11–14.

Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelma käsittää suomalaisen painetun kirjallisuuden, av-aineistoa sekä ulkosuomalaista ja Suomea koskevaa ulkomaista kirjallisuutta. Kartunnasta pääosa saadaan lakisääteisinä vapaakappaleina, vain ulkomailla julkaistu Suomea koskeva kirjallisuus ostetaan. Kokoelman vanhin osa, Ruotsin ajan kirjallisuus vuosilta 1488–1809 (1827) on Turun palon aikaansaaman tuhon johdosta hankittu myöhemmin uudelleen. Kirjojen lisäksi kokoelmassa on sanoma- ja aikakauslehtiä, nuotteja, karttoja, luettelomattomia pienpainatteita ja julisteita. Ääniteaineistot sisältävät sekä musiikki- että puheäänitteitä.

Kokoelma on kansallisen aineiston arkistokokoelma. Sen pysyvä säilyminen turvataan suojaamalla alkuperäisiä julkaisuja eri menetelmin (kotelointi, sidotus, konservointi), hankkimalla avokokoelmiin ja käsikirjastoon lisäkappaleita ja tuottamalla originaaleista käyttöä varten kopioita (mikrokuvaus, digitointi).

Ks. myös: Amerikansuomalainen kokoelma, Arkkiveisut, Av-aineistot, E. J. Ellilän kokoelma, Eripainos- ja opuscula-kokoelmat, Exlibris-kokoelma, Galleria Rotundan taiteilijoiden nykygrafiikan kokoelma, Julisteet, E. A. Hellmanin kokoelma, Kansallinen äänitearkisto, Kartat, Kuvakokoelma,

Lehdistökatsaukset, Leikekokoelmat, Lentolehtiset, Maaherrain kuulutukset, Monistekokoelma, Namibia-kokoelma, Neuvosto-Karjala-kokoelma, Nuottijulkaisut, Nurkkanovellit, Opetustaulut, Pienpainatteet 1810–, Postikortit, Ruotsin vallan ajan kokoelma 1488–1809 (Turun akatemian painatteet –1827), Sanomalehtikokoelma, Sokeainkirjat, Suomalainen sidosmuseo, Tilapäärunot, Ulkomaiset kustannustuotteet, Ulkomaisten aikakauslehtien Suomi-numeroiden kokoelma, Mathias Weckströmin kokoelma, Vuoden valiokirjat -kokoelma, Väitöskirjat.

Painetut luettelot

Grönroos, Henrik, Finlands bibliografiska litteratur. Kommenterad förteckning. Ekenäs 1975. 388 s.

Hellman, Ben & Kjellberg, Johan, Suomen venäjänkielisen kirjallisuuden bibliografia 1813–1972. Bibliografi över den ryskspråkiga litteraturen i Finland 1913–1972. Bibliografija russkoi literatury izdanoi v Finljandii 1918–1972. Helsinki 1988. 96 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 52.

Kaarna, Väinö & Winter, Kaarina, Suomen sanomalehdistön bibliografia 1771–1963. Helsinki 1965. 131 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 31.

Katalog över den svenska litteraturen i Finland. 1886–1938.

Helsingfors 1892–1983. – Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Jatko: Kompletterande katalog över den svenska litteraturen i Finland. 1939–1943. Helsingfors 1989. – Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland.

Kurikka, Jussi & Takkala, Marketta, Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1782–1955. Bibliografi över Finlands tidskriftslitteratur 1782–1955. Bibliography of Finnish periodicals 1782–1955. Helsinki 1983. 463 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 47.

Jatko: Takala, Marketta & Ortamo, Anna-Maija & Tommila, Päivi, Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1956–1977. Bibliografi över Finlands tidningslitteratur 1956–1977. Bibliography of Finnish periodicals 1956–1977. Helsinki 1986. 632 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 48.

Pipping, Fr. W., Luettelo suomeksi prääntätyistä kirjoista, kuin myös muutamista muista teoksista, joissa löytyy joku kirjoitus suomen kielellä, tahi joku johdatus sitä tuntemaan. Förteckning öfver i tryck utgifna skrifter po finska, äfvensom öfver några andra arbeten, innehållande någon uppsats på detta språk, eller annars ledande till dess kändedom. Helsingfors 1856–1857. 756, XII s. – Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 20.

Rämä, Irja, Lisäyksiä Fredrik Wilhelm Pippingin bibliografiaan Luettelo suomeksi prääntätyistä kirjoista. Tillägg till Förteckning öfver i tryck utgivna skrifter på finska av Fredrik Wilhelm Pipping. Helsinki 1984.

Suomalainen kirjallisuus. Aakkosellinen ja aineenmukainen luettelo 1544–1938. La littérature finnoise. Catalogue alphabétique et systématique 1544–1938. Helsinki 1878–1940. – Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 57.

Jatko: Suomen kirjallisuus. Aakkosellinen ja aineenmukainen luettelo. 1939–1944. La littérature finnoise. Catalogue alphabétique et systématique. 1939–1944. Helsinki 1952. – Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 57.

Jatko: Suomen kirjallisuus. Aakkosellinen ja aineenmukainen luettelo. Finlands litteratur. Alfabetisk och systematisk förteckning. The Finnish national bibliography. 1944–1971. Helsinki 1954–1992. Helsingin yliopiston kirjasto.

Jatko: Suomen kirjallisuus. Vuosiluettelo. Finlands litteratur. Årskatalog. The Finnish National Bibliography. Annual volume. 1972–1994. Helsinki 1974–1995.

Suomen kansallisbibliografia. Finlands nationalbibliografi. Finnische Nationalbibliographia. 1488–1700. 1–2. Toim. Tuija Laine & Rita Nyqvist. Vammala 1996. – Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 643. Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 60.

Luetteloita www-sivulla

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/kokoelmaluetteloita.htm>

Kirjallisuutta

Hovi, Irmeli, Vapaakappalejärjestelmän kehitys Suomessa. – Elementa bibliographica. Toim. Vuokko Palonen. Helsinki 1986. S. 46–55.

Jørgensen, Arne, Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827–1848. Diss. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 14.) Helsingfors 1930. 298 s.; Nytryck av en upplaga från år 1930. Helsingfors 1980. 298 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 44.

Leino-Kaukiainen, Pirkko, Arkielämän painatteita. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 53–59. Sama myös ruots. ja engl.

Mattila, Riitta, Fennica – kansalliskokoelma ja kansallisbibliografia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 6–11.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Suomalainen kirjallisuus (1544–1938) & Suomen kirjallisuus (1939–) -luettelon aineiston valintaperiaatteista. – Miscellanea bibliographica 11. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35.) Helsinki 1970. S. 65–71.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Vanha suomalainen kirjallisuus kansalliskirjastokokoelman kannalta. – Vanha suomalainen kirja. (Kirjastopalvelun seminaarisarja 4.) Helsinki 1979. S. 28–35.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Vanhan suomalaisen kirjan harvinaisuusmäärittäjä. – Vanha suomalainen kirja. (Kirjastopalvelun seminaarisarja 4.) Helsinki 1979. S. 11–19.

Nivanka, Eino, Fennica-kirjallisuuden käsitteestä ja kansalliskeruuusta. – Otium sapientis. Esseitä kirjasta ja kirjastosta. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 43.) Helsinki 1980. S. 33–40.

Nivanka, Eino, Suomen kansalliskirjaston evakkotiet. – Miscellanea bibliographica 11. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35.) Helsinki 1971. S. 72–81.

Sama myös: Otium sapientis. Esseitä kirjasta ja kirjastoista. Helsinki 1980. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 43.) S. 33–40.

Nohrström, Holger, Helsingfors universitetsbiblioteks Fennica-samling. Helsingfors 1918. 179 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 1.
Nuorteva, Jussi, Fennica – Suomen kansalliskirjallisuus. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 42–46. Sama myös ruots. ja engl.
Nuorteva, Jussi, Ruotsin vallan ajan kansalliskokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 47–52. Sama myös ruots. ja engl.
Suomela, Julitta, Golos ruskokolonii. Venäläiset sanomalehdet ja lehtimiehet Suomessa vuosina 1918-1927. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:5–6, s. 15–19.
Vallinkoski, J., Förvärv av utomlands publicerad litteratur rörande det egna landet. – 6. nordiska biblioteksmötet I Uppsala 1950. Uppsala 1951.

Kartat / Kansalliskokoelma

Kokoelma sisältää karttoja, karttasarjoja ja kartastoja 1500-luvun lopusta nykypäiviin. Erillisten karttalehtien lukumäärä on noin 70 000. Vanhimmat kartat ovat ulkomailla painetut yleiskartat, joihin Suomi sisältyy, ja Suomen kartat tai kartastot 1700–1800-luvuilta.

Vapaakappalesäädöksistä ja täydennyshankinnoista huolimatta 1800-luvun aineistossa on puutteita. 1900-luvun kotimaiset karttapainatteen on kokoelmassa jokseenkin täydellisesti. Kokoelma karttuu vuosittain vapaakappaleluovutusten perusteella.

Luettelot

Mikrokuvattujen karttojen luettelo vuoteen 1809:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/rvkartat.htm>

Kirjallisuutta

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Kotimainen karttakokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1977, s. 207–213.

Karttakokoelmat

Ks.: Ministeri Carl Enckellin karttakokoelma, Humanistisen kokoelman kartat, Kartat/ Kansalliskokoelma, Käsikirjoituskokoelmien kartat, A. E. Nordenskiöldin kokoelma, Venäläiset kartat.

Keskiaikaiset käsikirjoitusfragmentit / Käsikirjoituskokoelmat

Kirjaston keskiaikaisten pergamenttikäsikirjoitusten fragmenttien kokoelma käsittää yli 10000 fragmenttia, joista vanhimmat ovat peräisin 1000-luvulta. Suurin osa pergamenttilehdistä on kuulunut katolisen kirkon liturgiisiin

kirjoihin. Uskonpuhdistuksen myötä kirjallisuus menetti merkityksensä ja pergamenttilehdet irrotettiin sidoksistaan ja ne uusiokäytettiin kruunun voutien tilikirjojen kansina, jotka lähetettiin verotilitysten mukana Tukholmaan. Haminan rauhansopimuksen mukaisesti tiliaineisto 1800-luvun alussa luovutettiin takaisin Suomeen Senaatin arkistoon Suomen jouduttua Venäjän alaisuuteen. Tutkimusta varten kansiaaineistot irrotettiin sidoksista ja siirrettiin yliopiston kirjastoon. Niiden joukosta on löytynyt myös fragmentteja vanhimmista painetuista julkaisuista. Tiliaineistoja säilytetään Kansallisarkistossa.

Luettelot

Haapanen, Toivo, Die Neumenfragmente der Universitätsbibliothek Helsingfors. Helsingfors 1924. 114 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks publikationer 5.

Haapanen, Toivo, Verzeichnis der mittelalterlichen Handschriftenfragmente in der Universitätsbibliothek zu Helsingfors. 1. Missalia. 2. Gradualia, Lectionaria, Missae. 3. Breviaria. Helsingfors 1922, 1925, 1932. 215 + 95 + 99 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks publikationer 4, 7, 16.

Lehtinen, Anja Inkeri, Fragmenta Codicum Medii Aevi in Bibliotheca Universitatis Helsingiensis. I. *Tulossa*.

Lehtinen, Anja Inkeri, Fragmenta Codicum Medii Aevi in Bibliotheca Universitatis Helsingiensis. II:1. Biblia sacra. Theologiae Auctores. Vitae Sanctorum. Varia. *Tulossa*.

Lehtinen, Anja Inkeri, Fragmenta Codicum Medii Aevi in Bibliotheca Universitatis Helsingiensis. II:2. Ius Romanum: Iuris Collectiones. Iuris Auctores. Ius Canonicum: Iuris Collectiones. Iuris auctores. Varia. *Tulossa*.

Taitto, Ilkka, Catalogue of medieval manuscript fragments in the Helsinki University Library. Fragmenta membranea. 4:1. Antiphonaria. Tekstiosa + Kuvaosa. Helsinki 2001. 253 + 227 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 67–68.

Kirjallisuutta

Heikkilä, Tuomas, Keskiaikaisia pergamentteja. – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 66–67.

Sama myös ruots. ja engl.

Lehtinen, Anja Inkeri, Keskiaikaiset käsikirjoitukset. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1975:2, s. 37–40.

Lehtinen, Anja Inkeri, Keskiaikaiset käsikirjoitukset ja käsikirjoitusfragmentit Helsingin yliopiston kirjastossa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:3, s. 10–15.

Lehtinen, Anja Inkeri, Käsikirjoitusfragmentit. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1973:2, s. 21–24.

Taitto, Ilkka, Henrikin liturgian lähteet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 41.

Sama myös ruots. ja engl.

Taitto, Ilkka, Latinankielisen liturgian lähteet. – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 68–69.

Sama myös ruots. ja engl.

Tarkiainen, Kari, Hartaita kaikuja keskiajalta. Pergamenttilehtien kokoelma, Fragmenta Membrana. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 35–40.
Sama myös ruots. ja engl.

Kiinankielinen kirjallisuus, ks. Sinica, ks. myös Japonica

J. A. von Korffin kirjakokoelma, ks. Paul Aleksandroffin lahjoitus

Korff-Miscellanea, ks. Miscellanea, ks. myös Paul Aleksandroffin lahjoitus

Kotimaiset sanomalehdet, ks. Sanomalehtikokoelma

Kuvakokoelma / Kansalliskokoelma

Kirjaston vapaakappaleina saamiin kotimaisiin painatteisiin ovat kuuluneet graafiset kuvat. Ne on koottu kansalliskokoelman painokuvien kokoelmaan. Kokoelman suurimmat ryhmät ovat muotokuvat, maisemakuvat sekä historialliset kuvat; vähäisemmässä määrin on taide-, arkkitehtuuri- ja taideteollisuuskuvia. Kokoelmaan kuuluu myös opetustauluja. Kuvia on 1800-luvun alkupuoliskolta lähtien; viime vuosisadan suomalaisten kivipainojen tuotteet ovat kokoelman merkittävin osa. Kokoelma on saatu pääosin vapaakappaleina kirjapainoilta sekä lahjoituksina yksityisiltä henkilöiltä. Kokoelmassa on myös ulkomaisia ja venäläisiä kuvia, mikä viittaa siihen että kokoelmaa olisi alkuvaiheissaan suunniteltu kaikkien kokoelmien yhteiseksi kuvakokoelmaksi.

Luettelot ja bibliografiat

Lillja, J.W., Bibliographia hodierna Fenniae. 1–3. Åbo 1846–1859.
Hakemistossa: Plancher och kartor.

Kuvakokoelma. Alustava luettelo kansalliskokoelman kuvista.
Helsinki 1993. 248 s. Moniste.

Kuvakokoelma: Luettelo kansalliskirjaston kuvista:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Kokoelmat/kuvakokoelma/kuvakokoelma.htm>

Pipping, F.W., Luettelo Suomeksi präntätyistä kirjoista. Helsingfors 1856–1857. S. 725–728: Puupiiroksia, s. 728-730: Kivipiirroksia.

Kirjallisuutta

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Painokuvakokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1977:2, s. 38–41.

Kuvakokoelma / Humanistinen kokoelma

Humanistisen kokoelman suurikokoiset kuvat ovat K-signumeilla yhdessä karttojen kanssa. F-signumilla on runsaasti kuvateoksia.

Luettelot

Planssiteosten käsikirjoitettu luettelo repertorion alussa, ulottuu noin vuoteen 1955.

Kuvakokoelma / Slaavilainen kokoelma

Slaavilaisen luetteloimaton kokoelman kuvakokoelma käsittää muun muassa venäläisiä lubokkeja eli puu- ja kuparipiirroksia, halpoja painokuvia, jotka esittävät usein teemoja kansanperinteestä. Samoin on kuvia ensimmäisestä maailmansodasta. Suuret planssiteokset on luetteloitu.

Ks. myös: Futuristikirjojen kokoelma, Postikortit.

Luettelot

Venäläiset rariteetit. Planšsit. Vanha polonica. S.l. & a. S. 10-20. Moniste.

Myös: <http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/Rariteetit.htm>.

Kuvallisten aineistojen kokoelmat

Ks.: Maurice de Coppet'in kokoelma, Diakokoelma, Digitaalikuvienvälikokoelma, Ministeri Erik Ehrströmin sotajulisteiden kokoelma, Exlibrikset, Futuristikirjojen kokoelma, Galleria Rotundan taiteilijoiden nykygrafiikan kokoelma, Julisteet, Kuvakokoelma / Kansalliskokoelma, Humanistinen kokoelma ja Slaavilainen kokoelma, Lentolehtiset, Eduard Olen guassien ja maalausten kokoelma, Postikortit / Kansalliskokoelma ja Slaavilainen kokoelma, Valokuvat, Virka-arkiston valokuvakokoelma.

Kirjallisuutta

Pärssinen, Leena, Kirjaston kuvalliset aineistot. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 23–25.

Käsikirjoituskokoelmat

Helsingin yliopiston kirjasto hankkii ja tallettaa Suomen sivistyshistoriaa valaisevia käsikirjoituksia. Kirjaston käsikirjoituskokoelma on suoranainen jatko Turun akatemian kirjaston käsikirjoituskokoelmalle, josta onnistuttiin Turun palossa 1827 pelastamaan muutamia arvokkaita käsikirjoituksia. Jatkovasti karttuvien kokoelmien laajuus on yli 2 000 hyllymetriä.

Ks. myös: Dedikaatiokokoelma, Itämaiset käsikirjoitukset, Keskiaikaiset käsikirjoitusfragmentit, Käsikirjoituskokoelmien kartat, Osakuntien arkistot, Ostrakon-kokoelma, Papyrus-kokoelma, Postikortit, Sibelius-akatemian arkisto, Slaavilaiset käsikirjoitukset, Svenska litteratursällskapet i Finland,

Sävellyskäsikirjoitukset, Valokuvat, Virka-arkisto (vanha osa), Virka-arkiston valokuvakokoelma, Yksityisarkistot.

Luettelot (ei sisällä kokoelmien erillisluelletoita)

Henkilöarkistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/msarkistot.htm>

Yhteisöarkistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/msyht.htm>

Musiikkiarkistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/ipmus.htm>

Temaattiset arkistot ja luettelot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/mstem.htm>

Yleisluettelo yksityisarkistoissa olevasta kuva-aineistosta:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/msvk2.htm>.

Kirjallisuutta

Hannikainen, Juha, Käsikirjoituskokoelmat. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 26–27.

Kaitaro, Timo, Laittomia käsikirjoituksia. – Yliopisto 1994:10, s. 14–17.

Klinge, Matti, Kulttuurihistorian merkintöjä. – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 70–71.

Sama myös ruots. ja engl.

Lehtinen, Anja-Inkeri, Palimpsesteja. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1994:9–10, s. 273–278.

Siivonen, Leena-Maria, Kuvat kunniaan. Yksityisarkistojen valokuva-aineiston kartoitusprojekti. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:2, s. 15–18.

Käsikirjoituskokoelmien kartat

Käsikirjoituskokoelmiin sisältyy 300 karttaa, joista on oma luettelo, no 582.

Latvialainen kirjallisuus, ks. Prof. Haralds Biezaisin kokoelma & Lettonica

Erikoiskokoelmina säilytettävien Biezaisin kokoelman ja Lettonica-kokoelman lisäksi humanistisessa kokoelmassa ja erikoiskokoelmien harvinaiskirjakokoelmissa on sekä vanhinta latvialaista kirjallisuutta että uudempaa vuoden 1917 jälkeistä latvialaista kirjallisuutta.

Lehdistökatsaukset / Kansalliskokoelma

Urajärvellä on kotimaisia, pääasiassa englanninkielisiä, luetteloimattomia monistettuja lehdistökatsauksia vuosilta 1979–1994, mahdollisesti myös

varhaisemmilta ajoilta (7 hm, 84 koteloa). Niitä ovat julkaisseet Suomen Tietotoimisto, ulkoasianministeriö sekä eri maiden Suomen suurlähetystöt.

Leikekokoelmat / Kansalliskokoelma

Kirjastossa on muutamia kattavia lehtileikekokoelmia ja useita pieniä keräelmiä. Kokoelmat ovat muodostuneet suurelta osin yksityishenkilöiden tai eri yhteisöjen keruun tuloksena ja ne on saatu lahjoituksena kirjastolle. Pari leikekokoelmaa on saatu tilattuna leikepalvelusta tai vaihtona ulkomaisesta kirjastosta. Määrällisesti eniten leikekokoelmia on 1900-luvun ensi puoliskolta, vähemmän 1900-luvun loppupuolen sanomalehdistöstä.

Leikekokoelmat on ryhmitelty seuraavasti:

1. Suomi-leikekokoelmat, pääosin ulkomaisten lehtien Suomea koskevia artikkeleita (Argus-leikekokoelma, Ulkoministeriön leikekokoelma)
2. Aiheen mukaan rajatut leikekokoelmat (mm. Thesleff /mustalaiskysymys, Virusmäki / lehdistö, musiikki- ja teatterileikkeitä)
3. Yksityishenkilöiden omat leikekokoelmat

Myös käsikirjoituskokoelman henkilöarkistoissa on eriaiheisia lehtileikekokoelmia. Kirjastoa koskevat lehtileikkeet ovat virka-arkistossa käsikirjoituskokoelman hoidossa.

Ks. myös: Ulkomaisten aikakauslehtien Suomi-numeroiden kokoelma.

Luettelot

Kansalliskokoelman leikekokoelmat. 14.9.1992. 8 s.

Koneellakirjoitettu luettelo.

Luettelot www-sivulla:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Kokoelmat/lehtileike.htm>

Kirjallisuutta

Suhonen Maija, Helsingin yliopiston kirjaston leikekokoelmista. – Opusculum 1983:2, s. 147–151.

Suhonen Maija, Suomi ulkomaisessa lehdistössä: kokoelmaesittelyjä [leikekokoelmat]. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997:2, s. 53–54.

Leikekokoelmat / Slaavilainen kokoelma

Slaavilaisessa kokoelmassa on muutamia leikekokoelmia, kuten Leonid Anehejevin kirjojen arvosteluja ja häntä koskevaa kirjoittelua sisältävä leikekokoelma vuosilta 1907-1909 (5 isoa ja 3 pientä leikekirjaa).

Ks. myös Iljinskin leikekokoelma.

Lentolehtiset / Kansalliskokoelma

Kansalliskokeelman pienpainatekokoelmassa on noin 1200 vuosien 1939–1944 sotien lentolehtistä, jotka on sijoitettu kuuteen ryhmään:

1. Suomalaisten lentolehtiset
2. Venäläisten lentolehtiset
3. Valkovenäläisten lentolehtiset
4. Saksalaisten lentolehtiset
5. Ruotsalaisten vapaaehtoisten lentolehtiset
6. Sekalaiset lentolehtiset.

Lentolehtiset on saatu pääasiassa lahjoituksina.

Kirjallisuutta

Salminen, Esko, Kuvien sota 1939–1945: propagandalehtiset talvi- ja jatkosodassa. Helsinki 1989.

Lentolehtiset / Erikoiskokoelmat ja humanistinen kokoelma

Pieni kokoelma propagandaluontoisia ulkomaisia lehtolehtisiä saatiin antikvaarisen oston yhteydessä Sveitsistä 1980-luvulla hankittaessa sieltä kotimaisia lentolehtisiä. Tästä syystä perustettiin 1987 erikoiskokoelmien yhteyteen lentolehtisten kokoelma. Aineistoa on mahdollisesti vain yksi kansio.

Kirjaston asiakkaana 1967–1973 olleelta länsisaksalaiselta herralla Klaus Kirchneriltä saatiin ulkomaisia lentolehtisiä vaihtona; vastineeksi annettiin kotimaisten lentolehtisten kaksoiskappaleita. Kirchner on toimittanut myös käsikirjastossa olevan laajan, moniosaisen lähdejulkaisun eurooppalaisista lentolehtisistä ”Flugblattpropaganda in 1. Weltkrieg.

Lettonica / Erikoiskokoelmat

Kokoelma sisältää vapaakappaleina saatua, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painettua kirjallisuutta. Kokoelman laajuus on runsaat 10000 nimekettä, josta kirjoja on noin 7200. Kirjakokoelma sisältää mm. kaunokirjallisuutta, lastenkirjoja, luonnontieteellistä ja humanistista kirjallisuutta sekä hengellistä kirjallisuutta. Sanomalehtiä on 75 nimekettä (noin 320 vuosikertaa) ja aikakauslehtiä noin 130 nimekettä (noin 270 vuosikertaa) ja suuri määrä pienpainatteita. Sanomalehdet ovat humanistisen kokoelman lehtien yhteydessä (ks. Sanomalehtikokoelma / Humanistinen kokoelma).

Humanistiseen kokoelmaan on luetteloitu, paitsi autonomian aikaa edeltävää ja sen jälkeistä latvialaista kirjallisuutta, runsaasti myös latvialaista vapaakappalekirjallisuutta ajalta 1828–1917. Harvinaiskirjakokoelmassa on signumeilla Rar.110–131 vanhimmat latvialaisen kirjallisuuden teokset.

Luettelot

Latvialaisten sanomalehtien mikrofilmit. Microfilms of Latvian Newspapers. Helsinki 1989. 40 s.

Valikoima Helsingin yliopiston kirjaston Lettonica-kokoelman latviankielistä kirjallisuutta vuosilta 1820–1917. Ett urval lettisk litteratur från åren 1820–1917 ur Helsingfors universitetsbiblioteks Lettonica-samling. A Selection of Latvian Books from the Period 1810–1917 from the Lettonica Collection in Helsinki University Library. [Näyttelyluettelo.] Helsinki 1989. 10 s. Moniste Vitolins, Livija, Latvialaisen kokoelman (1820–1917) luettelo. Katalog över den lettiska samlingen (1820–1917). Latviesu literaturas krajums (1820–1917). Catalogue of the Lettonian Collection (1820–1917). Helsinki 1978. 593 + 28 s. – Helsingin yliopiston kirjaston monistesarja 11:1–4.

Kirjallisuutta

Havu, Sirkka, Lettonica. Vanhan latvialaisen kirjallisuuden kokoelma Helsingin yliopiston kirjastossa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1996:2, s. 52–53.

Hämäläinen, Veli-Pekka, Livija Vitolins – vapaaehtoinen kulttuurityöntekijä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1980:3, s. 56–58.

Karppinen, Antti, Die Lettonica-Sammlung der Universitätsbibliothek zu Helsinki. (Helsingfors). – Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1951, s. 108–121.

Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.

Zetterberg, Seppo, Russica, Estonica ja Lettonica – Slavican pikkuveljet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 87–93. Sama myös ruots. ja engl.

Lithuanica / Erikoiskokoelmat

Kokoelma sisältää vapaakappaleina saadun, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painettua liettuankielistä kirjallisuutta.

Kokoelmassa on 500 nidettä liettualaista kirjallisuutta, josta vajaat 300 monografiaa, loput aikakaus- ja sanomalehtiä. Sanomalehdet ovat humanistisen kokoelman lehtien yhteydessä (ks. Sanomalehtikokoelma / Humanistinen kokoelma). Lehtien vuosikerrat ovat vajaita. Suuri osa kokoelman kirjallisuudesta, noin 200 julkaisua, on painettu vuosien 1904–1917 välillä.

Kirjallisuutta

Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.

Mihail Vasiljevits Lomonosovin (1711–1765) kirjasto / Hajoitettu kokoelma

Lomonosovin kirjasto oli kauan kateissa, mutta vuonna 1972 Lomonosoville kuuluneita teoksia löytyi Helsingin yliopiston kirjaston kokoelmista. Helsinkiin teoksia on päätynyt Turun palon 1827 jälkeen Venäjältä saatujen suurten lahjoitusten myötä, erityisesti ratsumestari Paul Aleksandroffin suuren kirjakokoelman lahjoituksessa, johon sisältyi mm. Marmoripalatsin kirjasto. Katariina Suuri oli rakennuttanut palatsin suosikilleen kreivi G. G. Orloville. Lomonosovin kirjoja sisältyi Orlovin yksityiskirjastoon, ja myös Lomonosovin arkiston kreivi G. G. Orlov oli ostanut tämän kuoleman jälkeen. Omistus- ja reunamerkitöjen perusteella Lomonosovin kirjastoon kuuluneita teoksia oli humanistisessa kokoelmassa, slaavilaisessa kokoelmassa sekä yksi teos A. E. Nordenskiöldin kokoelmassa. Kirjastosta löytyneet 41 teosta (52 nidettä) mikrokuvattiin ja kirjastolle jäi mikrofilmit, kun Helsingin yliopisto luovutti 1977 alkuperäiset kirjat Venäjän tiedeakatemialle sen viettäessä 250-vuotisjuhliiaan. Nordenskiöldin kokoelmasta luovutetun kirjan tilalle siirrettiin vastaava teos humanistisesta kokoelmasta. Arviolta kymmenesosa kokoelmista oli käyty läpi edellä mainittujen Lomonosovin kirjojen löytämiseksi. Myöhemmin on löytynyt vielä kaksi Lomonosoville kuulunutta kirjaa, jotka ovat edelleen kirjaston kokoelmissa (Aarteet-näyttelyn kohde no 72, Newtonin Principia, sekä Reaumur, Mémoires pour servir a l'histoire des insectes, 1, Paris 1734–1742, R.H.2001-211.) Vuonna 2004 venäläissyntyinen, Yhdysvaltoihin muuttanut tutkija Eugene Beshenkovsky käynnisti keskustelun Lomonosovin kirjaston kirjojen sijainnista laatimalla kirjoista listan ja arvioimalla niitä olevan Helsingin yliopiston kirjastossa edelleen varsin runsaasti. Lista perustunee tutkija G. Korovin tutkimuksiin sekä siihen että hän on 1961 "entisöinyt" osittain Lomonosovin kirjaston luettelon. Tätä luetteloa on ilmeisesti täydennetty eri tavoin saaduilla tiedoilla, kuten G. G. Orlovin luettelon pohjalta. Luetteloa ei siis ole löytynyt, vaan sitä on eri tavoin rekonstruoitu. Beshenkovsky on ollut 1971 mukana löytämässä asiapapereita, joiden mukaan voisi päätellä Lomonosovin kirjaston löytyvän Helsingin yliopiston kirjastosta.

Kirjallisuutta

- Aho, Maire, Lomonosovin kirjaston kohtalo. – Kansalliskirjasto 2004:5–6, s. 42–45.
- Aho, Maire, Lomonosovin kirjaston kohtalo kiinnostaa. – Kansalliskirjasto tiedottaa [Verkköjulkaisu] 28.2.2005.
- Arvokas kirjalahjoitus. – Yliopisto 17–18/ 31.8.1977, s. 2.
- Beshenkovskij, Evgenij Beniaminovic, Sud'ba biblioteki i arhiva M. V. Lomonosova. Leningrad 1975. 225 s.
- Häkli, Esko, Jännityskertomus ei ole päättynyt. – Maailma ja me 1986: 11, s. 88–90.
- Mihail Vasiljevitsš Lomonosov 1711–1765. Näyttely Helsingin yliopiston kirjastossa 30.3.–24.4.1973. [Helsinki 1973.] 10 s. Moniste. Muhin, S. A., Sud'ba odnoj biblioteki. Leningrad 1929.
- Niemi, R., Kadonneen kirjaston jäljillä. [M. V. Lomonosovin kirjasto.] – Neuvosto-Karjala 22.1.1975.
- Suonsyrjä, Jarmo, Lisiä Lomonosov-tutkimukseen. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1984:9 s. 179–182.

Maaherrain kuulutukset / Kansalliskokoelma

Maaherrain kuulutukset eivät ole varsinainen erillinen kokoelma. Kuulutukset on järjestetty lääneittäin Rv.-kokoelmaan ja luetteloituun kansalliskokoelmaan 1810– (signum: Hallinto). Ne ovat kokoelmassa melko puutteellisia. Ne päättyvät eri läänien osalta vuosiin 1941–1944. Lisäksi samassa yhteydessä on ollut suurehko määrä tarkastamattomia kuulutuksia.

Maanmittaushallituksen kirjakokoelma / Erikoiskokoelmat

Kolmisenkymmentä 1700-luvun ja 1800-luvun alun kirjaa lahjoitettiin 16.1.1981 Maanmittaushallituksen kirjastosta. Teokset ovat sidosasultaan yhtenäiset ja ne ovat tyypillinen esimerkki vanhasta virastokirjastosta. Kirjat on sijoitettu alun perin ulkoasunsa vuoksi sidosmuseon yhteyteen, mutta on sittemmin siirretty erikoiskokoelmien yhteyteen.

Kirjallisuutta

Kaukoranta, Heikki, Maanmittaushallituksen lahjoitus. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1981:2 s. 61–62.

Kirjaston viikko 2 [p.o. 3] / 16.1.1981.

Maanmittaushallituksen lahjoitus. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1981:4 s. 101.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Maanmittaushallituksen kirjalahjoitus Helsingin yliopiston kirjastolle. – Opusculum 1981:1, s. 125–134.

Mannerheimin fragmenttikokoelma, ks. Itämaiset käsikirjoitukset

A. A. Matvejevin kirjasto / Hajoitettu kokoelma

Venäjän 1700-luvun alun merkittävän valtiomiehen Andrei Artamonovitš Matvejevin (1666–1728) kirjasto hajaantui eri tahoille ja sen osia päätyi Aleksandroffin lahjoituksen mukana 1832 sekä Helsingin että Tarton yliopistoille. Helsingin yliopiston kirjaston kokoelmissa, pääosin humanistisessa kokoelmassa, olevaa Matvejevin kirjastoa on etsitty ja siitä on laadittu luettelo.

Luettelo

Biblioteka A. A. Matvejeva (1666–1728). Katalog. Moskva 1985. 215 s.

Kirjallisuutta

Havu, Sirkka, Kreivi Matveevin kirjaston rekonstruointityö. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1979:7, s. 174–177.

Suonsyrjä, Jarmo, De Matueof – A. A. Matvejevin kirjasto. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 182–185.

Eino Mikkolan kokoelma / Erikoiskokoelmat

Professori Eino Mikkolan (1905–1987) perikunta lahjoitti kirjan juhluvuoden päättyessä 1988 kirjastolle Eino Mikkolan elinaikanaan keräämän kirjaston, joka kuului Suomen suurimpiin yksityiskirjastoihin. Lahjoitus käsitti yli 30 000 teosta ja oli laajuudeltaan noin 800 hyllymetriä.

Kokoelmassa on ennen 1827 ilmestynyttä vanhaa suomalaista kirjallisuutta, mm. useita Mikael Agricolan teoksia, samoin kuin harvinaisia Ericus Erici Sorolaisen julkaisuja. Vanhin kirja on 1492 painettu inkunaabeli. Kokoelmaan kuuluu bibliofiilisesti merkittäviä kotimaisen kaunokirjallisuuden ensipainoksia, joissa on tekijöiden omistuskirjoituksia.

Kokoelman tutkimuksen kannalta arvokas osa on klassista kirjallisuutta, laajasti mm. Kreikan ja Rooman kirjallisuutta. Filosofinen ja poliittinen kirjallisuus ovat hyvin edustettuna, mukana on mm. harvinaista 1920- ja 1930-luvun kommunistista kirjallisuutta, kuten Tukholmassa ja Pietarissa, sittemmin Leningradissa, sekä Itä-Karjalassa julkaistuja kirjasia ja lentolehtisiä. Seuraavat osat kirjastosta (noin 8000 nidettä) säilytetään yhtenäisinä kokoelmina:

- Classica
- Communistica
- Vanha Fennica
- Suomalaisen kaunokirjallisuuden ensipainokset.

Kokoelman kirjallisuutta sijoitettiin myös humanistiseen kokoelmaan, kansalliskokoelman pienpainatekokoelmaan ja opiskelijakirjastoon. Noin 7500 nimekettä lähetettiin Varastokirjastoon Kuopioon. Sanoma- ja aikakauslehtien huonokuntoiset hajanumerot hävitettiin. Kokoelmassa on oma exlibris. Kokoelman yhteydessä tuli joitakin erikoiskortistoja, jotka ovat erikoiskokoelmissa.

Kirjallisuutta

Suomela, Julitta & Salemaa, Jaakko, Communistica ja Politica.
Poliittista kirjallisuutta Eino Mikkolan lahjoituskokoelmassa. -
Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:2, s. 11–16.

Miscellanea ja Miscellanea-Korff / Erikoiskokoelmat

Kirjastossa on kaksi erillistä yhteissidoksista muodostettua kokoelmaa, miscellanea-kokoelmaa. Toinen kokoelmista on muodostettu kirjastossa poimimalla erilleen kokoelmiin sisältyneitä yhteissidoksia ja toinen, Miscellanea-Korff on sisältynyt Pietarista 1832 saatuun Paul Aleksandroffin lahjoitukseen. Kokoelma on saanut nimensä alkuperäisen kokoajansa paroni Johann Albrecht von Korffin (1697–1766) mukaan.

Miscellanea-kokoelmien sidoksiin on koottu, lähinnä säilytyksen helpottamiseksi, useita pieniä julkaisuja. Yhteissidoksiin on pyritty kokoamaan samantyyppistä aineistoa, joten parhaimmillaan sidokseen saattaa sisältyä laaja kirjallinen keskustelu jostain menneisyyden polttavasta temasta. Useita niteitä on mm. seuraavista aiheista: uskonnolliset kiistakysymykset,

politiikka, sodat, oikeustiede, filosofia ja erotica. Joukossa on niteitä, joihin sisältyvien julkaisujen väliltä on vaikea löytää mitään temaattista yhteyttä.

Kirjastossa kootussa Miscellanea -kokoelmassa on 823 nidettä, jotka sisältävät yhteensä 5 570 julkaisua ja Miscellanea Korff -kokoelmassa on 375 nidettä, yhteensä 2 120 julkaisua. Miscellanea Korffin niteet muodostavat useimmiten temaattisia kokonaisuuksia kuin toisen Miscellanea -kokoelman niteet ovat sisällöltään hajanaisempia. Osa julkaisuista on luetteloimatta ja joistakin niteistä on luetteloitu vain muutama teos, ei kaikkia niteeseen kuuluvia.

Miscellanea -kokoelmiin kuuluvat kirjaset ovat suurimmaksi osaksi saksankielisiä (3 814 nimekettä), seuraavaksi eniten on latinankielisiä (2535 nimekettä), sitten ranskankielisiä (899 nimekettä), ruotsinkielisiä (245 nimekettä) ja englanninkielisiä (130 nimekettä). Kirjallisuutta on 1500-luvulta lähtien, mutta pääosa on 1700-luvulta. Miscellanea-kokoelmassa on alun perin ollut muutama inkunaabeli, mutta ne on siirretty inkunaabelikokoelmaan.

Kirjallisuutta

Jörgensen, Arne, Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827–1848.

Diss. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 14.) Helsingfors 1930.

Nytryck av en upplaga från år 1930. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 44.) Helsingfors 1980. S. 73–90.

Kaitaro, Timo, Miscellanea-Korff. – Muistiin painettua. Keuruu 2004. S. 171–174.

Monistekokoelma / Kansalliskokoelma

Monistekokoelma sisältää kotimaisia julkaisuja 1930-luvulta vuoteen 1972, jonka jälkeen ne on sijoitettu eri signumeille luetteloituun kokoelmaan. Monisteet ovat aineistoa, jota saatiin puutteellisesti, koska ne eivät olleet vapaakappaleluovutusten alaisia ennen vuotta 1981. Huomattava osa aineistoa on yliopistojen ja korkeakoulujen monistesarjoja, eri järjestöjen monistelehtiä, valtion ja kunnallisia virallisjulkaisuja, komiteanmietintöjä, ym. Koulujen oppikirjauudistuksen yhteydessä ilmestyi koulukirjoja runsaasti kokeilumonisteina.

Monrepos'n kartanon kirjasto / Erikoiskokoelmat

Viipurissa sijaitsevan Monrepos'n kartanon kirjasto lahjoitettiin ensimmäisen maailmansodan aikana Helsingin yliopistolle. Kirjaston alkuperäisestä 9 000 niteestä siirrettiin Helsinkiin vuonna 1916 ikuisena talletuksena noin 8 000 nidettä. Kirjaston omistukseen kirjasto tuli 1937. Jonkin verran kirjastoon kuulunutta kirjallisuutta löydettiin vielä 1940-luvulla.

Monrepos'n kirjasto on koottu Pietarissa. Sen perustaja, strassburgilaissyntyinen Ludwig Heinrich von Nicolay (1737–1820) toimi Pietarissa useissa korkeissa viroissa, mm. keisarinna Maria Feodorovnan, Paavali I:n puolison, sihteerinä. Jäätään 1803 eläkkeelle hän siirtyi asumaan

vakituisesti kesäkartanoonsa Monrepos'hon. Ludwig Heinrichin poika, Paul von Nicolay (1776–1866) kartutti vielä kirjastoa isänsä kuoleman jälkeen. Alun perin kirjaston kartuttajiin kuului myös ranskalainen kirjailija Hermann François Lafermière, keisarinna Maria Feodorovnan, Paavali I:n puolison, kirjastonhoitaja. Von Nicolayn ja Lafermièren yhdessä kartuttama kirjasto jaettiin ensiksi mainitun avioiduttua ja kirjoihin kiinnitettiin exlibris :

Bibliothèque des deux amis (Kahden ystävän kirjasto).

Monrepos'n kartanon kirjasto sisältää pääasiassa 1700-luvun ja 1800-luvun alun kirjallisuutta, vaikka siihen kuuluu vanhempaakin aineistoa, mm. yksi inkunaabeli (H. Schedel, Liber chronicarum, Nürnberg 1493, Monrepos 2900, kahtena kappaleena) sekä vajaa 100 1500-luvun kirjaa. Monrepos'n valistushenkisessä kirjastossa ovat esillä myös 1700-luvun lopun alkava romantiikka ja uustunteellisuus. Porthanin De Poesi Fennica (Monrepos 2388) sekä Theokritoksen teos, joissa molemmissa on Porthanin omakätinen nimikirjoitus (Monrepos 2368) ovat kirjastossa. Kokoelma on Venäjällä koottu yleiseurooppalainen ”arts et lettres” -kirjasto ja se heijastaa sekä aikansa tyypillisyyksiä että omistajansa kirjallisia harrastuksia. Eräs kokoelman erityisaloista on muulla kuin venäjän kielellä kirjoitettu, Venäjää koskeva kirjallisuus. Kokoelman kirjoista yli puolet on ranskankielisiä, noin viidennes saksankielisiä, lisäksi on paljon englannin-, italian- ja hollanninkielistä kirjallisuutta.

Kirjasto on sidoshistoriallisesti arvokas kauniiden ja huolella sommiteltujen sidostensa ansiosta.

Luettelot

Bibliothèque de Monrepos. Catalogue alphabétique. S.l. & a. 547 lehteä. Käsinkirjoitettu.

Björkenheim, Magnus, Äldre fransk litteratur på herrgårdar i Finland. Collections littéraires francaises conservées dans les manoirs de Finland. Facsimile. Efterskrift, postface: Esko Häkli. Helsingfors 1981. 263 s. – Helsingfors universitetsbiblioteks publikationer 45.

Kirjallisuutta

Appelqvist, Walter, Minnen om Monrepos och dess bibliotek. – Böcker och bibliotek. Bokvännens bok 3. Helsingfors 1969. S. 103–124.

Bibliothèque de Monrepos -ryhmä, Sapere aude – käytä rohkeasti järkeäsi. Monrepos'n kartanon kirjasto Helsingissä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1996:4, s. 114–123.

Das deutsche Buch in der Monrepos-Bibliothek. Saksalainen kirja Monrepos'n kirjastossa. Tyska böcker i Monrepos bibliotek. [Näyttelyluettelo.] Helsinki 2002.

Havu, Sirkka, 1700-luvun taidehistoriallinen kokonaisuus:

Monrepos'n kartanon kirjasto Helsingin yliopiston kirjastossa. – Signum 1999:7, s. 134–136.

Havu, Sirkka, Kirjahistorian kentältä : Monrepos'n kirjasto. – Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja. 87–88/1997–1998 (1999), s. 499–501.

Havu, Sirkka, Monrepos´n kartanon kirjasto. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 166–170. Sama myös ruots. ja engl.

Heier, Edmund, L. H. Nicolay (1737–1820) and his contemporaries. The Hague 1965. (International archives of the history of ideas 9.); Appendix s. 186–192: Catalogue des Archives de Monrepos.

Helsingin yliopiston rehtorinkertomukset 1914–17, s. 65–66, 1937–38, s. 36.

Il libro italiano nella biblioteca di Monrepos : antichità, belle arti e letteratura dei Sei-Settecento. [Näyttelyluettelo.] Helsinki 1997.

Knapas, Rainer, Monrepos´n kirjasto. . – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 62–63.

Sama myös ruots. ja engl.

Le livre francais à la bibliothèque de Monrepos. Ranskalainen kirja Monrepos´n kirjastossa. Franska böcker i Monrepos bibliotek. [Näyttelyluettelo.] Helsinki 1998. 62 s.

Monrepos´n kartanon kirjasto. Biblioteket på Monrepos. The library in Monrepos manor. Näyttely. Utställning. Exhibition 21.6.–3.10.1976. Helsinki 1976.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Monrepos´n kartanon kirjasto. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1989:7, s. 119–124.

Ruoff, Eeva, Monrepos : muistojen puutarha. Porvoo 1993.

Ruoff, Eeva, Piirteitä Monrepos´n kirjaston historiasta. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1992, s. 230–235.

Ruoff, Eeva, Matkoja, muistoja, harrastuksia. Monrepos´n kirjojen kertomaa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1993, s. 259–269.

Salokangas, Tuula, Monrepos´n kirja-aarteet. – Oma markka 1983:10, s. 14–15.

Smedes, Annika, Engelsk 1600- och 1700-tals litteratur i Monrepos-biblioteket. Seminarieuppsats i allmän historia för prof. Jarl Gallén 14.5.1975. 18 s. Moniste. (Työh.: Erikoiskokoelmat.)

Suhonen, Maija, Monrepos´n kartanon kirjasto. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976:6, s. 120–122.

Zilliacus, Tua, Antikens klassiker i Monrepos-samlingen i Helsingfors universitetsbibliotek. Specialarbete för biblioteksexamen 21.11.1973, Svenska social- och kommunalhögskolan. 50 s. Moniste. (Työh.: Erikoiskokoelmat.)

Musiikkikokoelmat

Ks.: Kansallinen äänitarkisto, Nuottijulkaisut, Jaakko Salon äänitekokoelma, Sävellyskäsikirjoitukset.

Urajärvellä on luetteloimattomat Robert Kajanuksen koti- ja ulkomaisten nuottijulkaisujen kokoelma (20 koteloa), Bulitshin nuottikokoelma (5 koteloa), Tauno Hannikaisen kokoelma sekä ulkomaisten nuottijulkaisujen kokoelma (20 hm).

Kirjallisuutta

Häkli, Esko, From neumes to network. Music in the Helsinki University Library. – *Fontes artis musicae* 1993:1, p. 11–16.

Lappalainen, Seija, Suomalainen musiikki. – *Galleria academica*.

Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 56–57.

Sama myös ruots. ja engl.

Lehtinen, Tarja, Musiikkikirjasto. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1998:3, s. 84–85.

Pärssinen, Leena, Toimintaa musiikkikirjaston luomiseksi. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1993:3, s. 68–73.

Suhonen, Maija, Helsingin yliopiston kirjaston musiikkikokoelmien vuosisadat: katsaus kokoelmien kartuntaan. – *Musiikkitiede* 1992:1 –2, s. 134 –149.

Suhonen, Maija, The music collections of the Helsinki University Library. – *Universitas Helsingiensis* 1993:2, p. 43–45.

Namibia-kokoelma / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelmaan kuuluu aikaisemman Ambomaan, nykyisen Namibian kielillä ilmestynyttä kirjallisuutta runsaat 400 julkaisua vuodesta 1876 1980-luvulle asti. Namibia-kokoelmassa on pääasiallisesti uskonnollista kirjallisuutta, mutta myös paikallisten kielten oppaita kuten aapisia, kielioppeja ja muita oppikirjoja, kaunokirjallisuutta, satuja ja tarinoita. Kokoelmassa on myös aikakauslehtiä. Julkaisut ovat omana ryhmänään kansalliskokoelmassa signumilla Lähetys muun kyseisellä signumilla olevan kirjallisuuden jälkeen.

Namibian kansalliskirjallisuuden perustan loivat suomalaiset lähetyssaarnaajat 1870-luvulta alkaen. Lähetyssaarnaajat, merkittävimpinä Pietari Kurvinen ja Martti Rautanen, kehittivät paikallisen bantukielen murteesta, ndongasta, kirjakielen. Kirjat painettiin Suomessa 1900-luvun alkuun saakka. Ensimmäinen julkaistu kirja on Pietari Kurvisen ndongankielinen aapinen ABD Moshindonga vuodelta 1876. Lähetystyöntekijät saivat oman painokoneen Oniipaana vuonna 1901, mutta kirjoja painettiin myös Suomessa, joskus Lontoossa ja Kapkaupungissakin. Ensimmäiset Oniipassa painetut kirjat olivat ndongan- ja uukuanjamankieliset katekismukset vuodelta 1902. Suomalaiset lähetystyöntekijät ovat julkaisseet kirjallisuutta ndongankielellä yli 100 vuotta.

Namibia-kokoelma on karttunut lahjoituksina ja ostoina, Suomessa painetut kirjat ovat tulleet kirjastoon vapaakappaleina. Kokoelmaan kuuluvia julkaisuja on ulkoministeriön rahoituksella mikrokuvattu filmikorteille, kuten myös kirjoja Suomen Lähetysseuran kirjastosta. Filmikorteista on lähetetty kopiot perustetulle Namibian kansalliskirjastolle.

Kokoelma on sijoitettu syntyhistoriansa vuoksi kansalliskokoelman Lähetys-signumin loppuun omaksi ryhmäkseen. Tähän Namibia-kokoelmaan ei kuulu Suomessa julkaistua suomenkielistä lähetystyötä ja Ambomaan tai Namibian

oloja käsittelevää kirjallisuutta, vaan se on sijoitettu muihin ryhmiin kansalliskokoelmassa.

Luetteloita

Lähetyskirjallisuutta:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/Lahetyskirjallisuus.htm>.

Kirjallisuutta

Eirola, Martti, Namibiaana in Finland. 1. Opas suomalaisiin Namibiaa ennen vuotta 1938 koskeviin arkistolähteisiin. Joensuu 1985. 309 s. – Historian tutkimuksia. Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta 2. Puupponen, Tuovi, Namibian kansalliskirjallisuuden alkuvaiheita. – Opusculum 1982, s. 175–193.

Pärssinen, Leena, Namibian kansalliskirjallisuuden alku. Yhteistä kansalliskirjallisuuttamme. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 74. Sama myös ruots. ja engl.

Pärssinen, Leena, Ulkосуomalaisia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:5–6, s. 1.

Naisialiitto Unionin kokoelma / Humanistinen kokoelma (hajoitettu kokoelma)

Unioni, Naisialiitto Suomessa ry:n historiallinen kirjakokoelma lahjoitettiin Helsingin yliopiston kirjastolle 2001. Kokoelma kattaa Unionin kirjaston aineiston 1800-luvulta 1960-luvun kynnykselle. Kokoelma kuvaa naisliikkeen teemoja ja historiaa sekä kontakteja suomalaiseen yhteiskuntaan ja kansainvälisiin naisliikkeisiin.

Kokoelma on sijoitettu yhtenä kokonaisuutena humanistiseen kokoelmaan (signumeille H.2000-949 – H.2000-2415 ja H.2000.k.313 – H.2000.k.504).

Luettelo

Naisiasianaisten kirjat: Unioni, Naisialiitto Suomessa ry:n lahjoituskokoelma Helsingin yliopiston kirjastossa. Toim. Anna Leena Lind & Milla Kissaniitty. Helsinki 2002.

Kirjallisuutta

Lind, Anna Leena, Naisasiaa. Naisialiitto Unionin lahjoituskokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:2, s. 8–10.

Neuvosto-Karjala-kokoelma / Kansalliskokoelma

Neuvosto-Karjala -kokoelma sisältää suomenkielistä, venäjänkielistä ja suomen sukukielillä julkaistua kirjallisuutta ja lehtiä ajanjaksolta 1920–1977 Karjalan autonomisen sosialistisen neuvostotasavallan alueelta. Vuodesta 1978 lähtien kirjallisuus on kansalliskokoelmassa muun kirjallisuuden joukossa.

Neuvosto-Karjala -kokoelmassa on lähes 3 900 julkaisua. Suurimman ryhmän muodostaa suomenkielinen kirjallisuus, jonka julkaisemisen aloitti Suomesta 1920-30-luvuilla Neuvostoliittoon siirtynyt väestö. Myöhemmin karjalaisten kirjailijoiden merkitys kasvoi. Suomenkielisen kirjallisuuden (2500 kpl) suurimman ryhmän muodostaa alkuperäinen ja käännetty kaunokirjallisuus, seuraavaksi tulevat yhteiskunnallinen kirjallisuus, kommunistisen puolueen julkaisut ja muut virallisjulkaisut. Kolmantena ryhmänä on elämän käytännöllisiin tarpeisiin tarkoitettu kirjallisuus (maanviljelys, tekniikka, terveydenhoito, koulujen oppikirjoja ym.). Neuvosto-Karjalassa julkaistiin myös suomenkielisiä sanomalehtiä, aikakauslehtiä ja kirjallisia albumeja.

Kirjallisuus on saatu ostamalla, lahjoituksina ja sota-aikana Itä-Karjalasta keräämällä.

Ks. myös: Eino Mikkolan kokoelma.

Kirjallisuutta

Ekholm, Kai, Kansalliskirjaston Neuvosto-Karjala -kokoelman taustaa. – Ekholm, K., Haavoittuneet kirjastot. Libricide. Helsinki 2004. S. 145–156.

Kero, Reino, Siirtolaiskirjallisuus. – Muistiin painettua.

Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 67–73. Sama myös ruots. ja engl.

Pärssinen, Leena, Ulkosuomalaisia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:5–6, s. 1.

Suhonen, Maija, Hyrskymurrosta Juminkekoon. Kansalliskirjaston Neuvosto-Karjala -kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:5–6, s. 11–14.

Uitto, Antero, Neuvosto-Karjalan painatteet 1918–44. – Bibliophilos 1997:3, s. 27–32.

A. E. Nordenskiöldin kokoelma / Erikoiskokoelmat

Luonnontieteilijä, mineralogi, arktisten alueiden tutkija, Koillisväylän purjehtija ja kartografian historian tutkija Adolf Erik Nordenskiöld (1832–1901) kokosi 1800-luvun lopulla suuren historiallisten karttojen, maantieteellisen kirjallisuuden ja matkakertomusten harvinaiskirjakokoelman. Kokoelma on liitetty vuonna 1997 UNESCO:n henkisen kulttuuriperinnön Memory of the World -rekisteriin.

Kokoelma on A. E. Nordenskiöldin laaja tieteellinen kirjasto, joka sisältää 1400-luvulta lähtien varhaista maantieteellistä ja kartografista kirjallisuutta, matkakuvauksia sekä ainutlaatuisen historiallisten kartastojen kokoelman, joka on ehtymätön lähde kartografian historian tutkijoille. Kokoelmassa on 24 000 painettua karttaa ennen vuotta 1800 pääosin atlaksissa mutta jonkin verran myös irtokarttoina. Painettuja kartastoja ja karttoja on myös 1800-luvulta. Lisäksi on muutamia käsikirjoituksia.

Nordenskiöldin kokoelma antaa kuvan länsimaisen maantieteellisen tietämyksen kasvusta antiikin ajalta 1800-luvulle. Kokoelman kartat kuvaavat kaikkia maanosia. Erityisesti kirjallisuutta ja karttoja on arktisilta alueilta. Varhaisia Amerikan löytymistä koskevia teoksia on myös paljon. Kokoelmassa on lähes täydellinen sarja maantieteen ja kartografian klassikon Klaudios Ptolemaioksen (n. 90–168 jKr.) painettuja Geographia-teoksia. Kokoelman mukana saatiin Nordenskiöldin omien julkaisujen julkaisuvarastot, jotka ovat osaksi kokoelman yhteydessä mutta paljon on myös Urajärvellä. Nordenskiöldin Facsimile-atlas-teoksen karttojen painolaatat saatiin myös ja ne konservointiin Setelipainossa 1980-luvulla.

Luettelot

The A. E. Nordenskiöld Collection in the Helsinki University Library. Annotated Catalogue of Maps made up to 1800. Vol. I–III. Compiled by Ann-Mari Mickwitz, Leena Miekkaavaara and Tuula Rantanen. Vol. IV. Compiled by Tuula Rantanen. Vol. V:1-2. By Cecilia af Forselles-Riska. Helsinki 1979–1995.

Kirjallisuutta (erikseen monografiat ja artikkelit)

A. E. Nordenskiöld. [Näyttely.] 23.8. –17.10.1979, Helsingin Kaupungintalo, Helsingfors Stadshus. Helsinki City Hall. Helsinki 1979. 84 s.

Koillisväylä viikingeistä Nordenskiöldiin. Julk. Helsingin yliopiston kirjasto & John Nurminen säätiö. Julkaisutoimikunta: Esko Häkli, Juha Nurminen, Nils-Erik Raurala. Toimittaja: Nils-Erik Raurala. Helsinki 1992. 287 s. : kuv., kartt. + 1 karttal. Näyttely: Krypta 2.10. – 1.11.1992 Helsinki.

Sama ruots.:

Nordostpassagen från vikingar till Nordenskiöld / [utg. av] Helsingfors universitetsbibliotek & John Nurminens stiftelse ; Ledningsgrupp: Esko Häkli, Juha Nurminen, Nils-Erik Raurala. Redaktör: Nils-Erik Raurala. Helsingfors 1992. 287 s. : kuv., kartt. + 1 karttal. Utställningen: Krypta 2.10.–1.11.1992 Helsingfors.

Sama engl.:

The Northeast Passage from the Vikings to Nordenskiöld / [publ. by] Helsinki University Library & John Nurminen Foundation. Executive committee: Esko Häkli, Juha Nurminen, Nils-Erik Raurala. Editor: Nils-Erik Raurala. Helsinki 1992. 287 s. : kuv., kartt. + 1 karttal. Exhibition: Krypta 2.10. –1.11.1992 Helsinki.

Terra Cognita : maailma tulee tunnetuksi. Kännedom om världens ökar. Discovering the world. Toimituskunta. Redaktionskommitté. Editorial board: Esko Häkli ... et al. Toim. Red. Ed.: Leena Pärssinen. Helsinki 2000. 197 s. : kuv., kartt.

Suom.:

Kokkonen, Pellervo, Karttojen rakastaja. – Yliopisto (Acta Universitatis Helsingiensis) 1996:1, s. 4–11.

Lainio, Eka, Suomella yksi maailman parhaista vanhojen karttojen kokoelmista. – Navigator 1983:7–8, s. 26–28.

Miekkavaara, Leena, *Res rarissima... r.r.r. A. E. Nordenskiöldin kokoelman karttoja sisältävät "R.R.R-teokset"* – Kansalliskirjasto 2004:3, s. 30–33.

Miekkavaara, Leena & Rantanen, Tuula, A. E. Nordenskiöldin kokoelma ja sen merkitys tutkijalle. – Nordenskiöld-samfundets tidskrift 1984, s. 9–20.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, A. E. Nordenskiöldin kokoelman syväluotausta. – Bibliophilos 1980 s. 110–112.

Nivanka, Eino, A. E. Nordenskiöldin kirja- ja karttakokoelmasta. – Bibliophilos 1946:3, s. 21–26.

Nivanka, Eino, Amsterdamilainen Fr. Mullerin antikvariaatti Nordenskiöldin kirjakokoelman päähankkijana. – *Miscellanea bibliographica* 5. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 20.) Helsinki 1947. S. 122–133.

Nivanka, Eino, Miten Nordenskiöldin kirjasto joutui Suomeen. – Bibliophilos 1958, s. 37–45.

Pärssinen, Leena, A. E. Nordenskiöldin kartografisen ja maantieteellisen kirjallisuuden kokoelma. – Koillisväylä viikingeistä Nordenskiöldiin. Toim. Nils-Erik Raurala. Helsinki 1992. S. 206–226.

Pärssinen, Leena, "Albo corvo rarior". A. E. Nordenskiöldin kartografisen ja maantieteellisen kirjallisuuden kokoelma. – *Terra Cognita*. Toim. Leena Pärssinen. Helsinki 2000. S. 156–187.

Rikkinen, Kalevi & Tiitta, Allan, Maailman laidoilla. A. E. Nordenskiöldin kokoelman matkakertomukset. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. s. 158–161. Sama myös ruots. ja engl.

Riska, Cecilia, Viikingeistä Nordenskiöldiin. – *Yliopisto* 1992:22, s. 25–28.

Ruots.:

Dahlgren, E. W., A. E. Nordenskiöld såsom forskare i historisk geografi och kartografi. – *Ymer* 1902:2, s. 249–276.

Ehrensverd, Ulla, Maailman karttoja. – *Galleria academica*. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 58–61.

Sama myös ruots. ja engl.

Jaatinen, Stig, De vetenskapliga serierna i A. E. Nordenskiölds bibliotek. – *Album amicorum: kirja- ja kulttuurihistoriallisia tutkielmia Eeva Mäkelä-Henrikssonille 29.7.1986*. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 50.) Helsinki 1986. S. 69–99.

Jaatinen, Stig, Nordenskiölds kartsamling och dess katalog. – *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri* 1997:1, s. 80–84.

Jaatinen, Stig, Nordenskiölds kartsamling och dess katalog – kartografiskt monumentalverk fullbordat. – *Terra* 1995:4, s. 207–210.

Mickwitz, Ann-Mari, Caloiero, munkarnas ö: en vandring bland gamla kartverk i Nordenskiölds bibliotek. – *Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen* 1955, s. 111–124.

Mickwitz, Ann-Mari, Kejsaren och den gamla kartan. – *Miscellanea bibliographica* 7. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 26.) Helsinki 1959. S. 59–65.

Mickwitz, Ann-Mari, Några bokhistoriska anteckningar om Nordenskiölds bibliotek. – Nordenskiöld-samfundets tidskrift Vol. 34/1974, s. 3–19.

Nivanka, Eino, Marginalanteckningar rörande försäljningen av A. E. Nordenskiölds bibliotek. – Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1959, s. 93–101.

Nordenskiöld, A. E., Facsimile-Atlas till kartografiens äldsta historia, innehållande afbildningar af de viktigaste kartor, tryckta före år 1600. Stockholm 1889. 139 s.

Pärssinen, Leena, A. E. Nordenskiölds kartografiska och geografiska litteratursamling. – Nordostpassagen från vikingar till Nordenskiöld. Red. Nils-Erik Raurala. Helsingfors 1992. S. 206–226

Pärssinen, Leena, ”Albo corvo rarior”. A. E. Nordenskiölds samling av kartografisk och geografisk litteratur. – Terra Cognita. Red. Leena Pärssinen. Helsinki 2000. S. 156–187.

Rikkinen, Kalevi & Tiitta, Allan, I världens utkanter. Reseskildringarna i A. E. Nordenskiölds samling. – Tryck I minnet. Kulturskatter I Finlands nationalbibliotek. Keuru 2004. s. 158–161.

Riska, Cecilia, Plantin i Helsingfors. Kartografiska verk tryckta av Christopher Plantin och Officina Plantiniana i Nordenskiöldsamlingen. – Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1992:2, s. 59–64.

Westerholm, John, Nordenskiöldsamlingens japanska kartor. – Nordenskiöldsamfundets tidskrift 1984: s. 37–57.

Engl.:

Baynes-Cope, A. D., The Investigation of a Group of Globes. – *Imago Mundi* 1981, p. 9–19.

Häkli, Esko, A. E. Nordenskiöld. A Scientist and his Library. Helsinki. 1980. – Reprint of the introduction to the work: Anna-Mari Mickwitz and Leena Miekkavaara, The A. E. Nordenskiöld Collection in the Helsinki University Library: Annotated Catalogue of Maps made up to 1800. Vol. 1. Helsinki 1979.

Häkli, Esko, A. E. Nordenskiöld and Finland. A. E. Nordenskiöld et la Finlande. A. E. Nordenskiöld und Finnland. – Special print from Welcome to Finland 1981. Tirage à part de Bienvenus en Finland 1981. Sonderdruck aus Willkommen in Finnland 1981. [Helsinki 1981.] 8 s.

Kish, George, Adolf Erik Nordenskiöld (1832–1901) historian of science and bibliophile. – *Biblis* 1968, pp. 171–183.

Kish, George, Adolf Erik Nordenskiöld (1832–1901): Polar explorer and historian of cartography. – *Geographical Journal* 1968, p. 487–500.

Kish, George, North-east passage. Adolf Erik Nordenskiöld, his life and times. Amsterdam 1973. 283 p.

Marshall, Douglas, The Formation of a Nineteenth-Century Map Collection: A. E. Nordenskiöld of Helsinki. – *Map Collector*, Dec. 1982, p. 14–19.

Mickwitz, Ann-Mari, Adolf Erik Nordenskiöld and his Library. – *GeoJournal* 1979:3-4, p. 395–398.

Mickwitz, Ann-Mari, Dear Mr. Nordenskiöld, your offer is accepted! – Map librarian in the modern world: Essays in honour of Walter W. Ristow. Ed. By Helen Wallis & Lothar Zögner. New York & München 1979. P. 221–235.

Nordenskiöld, A. E., Facsimile-atlas to the early history of cartography with reproduction of the most important maps printed in the XV and XVI centuries. Stockholm 1889. 139 p.

Pärssinen, Leena, ”Albo corvo rarior”. The A. E. Nordenskiöld cartographic and geographical collection. – Terra Cognita. Ed. Leena Pärssinen. Helsinki 2000. P. 156–187.

Pärssinen, Leena, The A. E. Nordenskiöld Collection of cartographic and geographical literature. – The Northeast Passage from the Vikings to Nordenskiöld. Ed. Nils-Erik Raurala. Helsinki 1992. P. 206–226.

Pärssinen, Leena, Towards the North. Early maps from the A. E. Nordenskiöld Collection 15th – 19th centuries. Exhibition in Helsinki Fair Centre, Finland, 7–11.6.1999 on the 61st EAGE Conference & Technical Exhibition. Helsinki 1999. 17 s.

Rikkinen, Kalevi & Tiitta, Allan, To the ends of the earth. Travelogues in the A. E. Nordenskiöld collection. – Printed in the memory. Literary treasures in the National Library of Finland. Keuruu 2004. P. 158–161.

Nuottijulkaisut / Kansalliskokoelma

Kotimainen nuottijulkaisujen kokoelma sisältää taide- ja populaarimusiikkia 1800-luvun alusta alkaen. Kokoelmassa on yli 40000 painettua nuottia, joissa on yli 250000 teosta. Ne on järjestetty systemaattisesti vuoteen 1966 saakka, sen jälkeen mekaanisemmin. Kokoelma karttuu vapaakappaleista sekä ostoin ja lahjoituksin. Kansalliskokoelman kirjakokoelmassa on runsaasti laulukirjoja ja muita nuotteja sisältäviä julkaisuja.

Luettelot

Suomen kirjallisuus -kansallisbibliografia nuottijulkaisuluetteloineen. Kokoelman yhteydessä on sen kortisto (puutteellinen).
VIOLA-tietokanta: <http://viola.linneanet.fi/>

Kirjallisuutta

Boman, Tapani, Runosta lauluksi. Mitä nuottijulkaisut kertovat tekijöistään. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997:2, s. 38–45.

Jalkanen, Pekka, Keisarin romanssi ja Mustan Karhun fantasioita. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:2, s. 3–7.

Jalkanen, Pekka, Musiikkiaineistot ja populaarimusiikki. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 61–66. Sama myös ruots. ja engl.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Kotimaisten painettujen nuottien kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1977:4, s. 81–84.

Orell, Sune, Helsingin yliopiston kirjaston kotimainen nuottikokoelma. – Pieni musiikkilehti 1963:2, s. 8–10.

Pitkäranta, Inkeri, Kiehtovat sävelkannet. Kansalliskirjaston aineistopalvelu tv-ohjelman kannalta. – Intervalli 1996:4, s. 7–12.
Suhonen, Maija, Helsingin yliopiston kirjaston musiikkikokoelmien vuosisadat: katsaus kokoelmien kartuntaan. – Musiikkitiede 1992:1–2, s. 134–149.

Nuottijulkaisut / Slaavilainen kokoelma

Slaavilaisen kokoelman nuottijulkaisuja ja musiikkikirjallisuutta on kertynyt autonomian ajasta alkaen, jolloin painatteen Venäjältä saatiin vapaakappaleen. Kyseisen ajan aineistot ovat kuitenkin puutteelliset, koska nuottijulkaisuja annettiin paljon pois. Itsenäisyyden ajalla aineistoa on hankittu satunnaisesti.

Kirjallisuutta

Jalkanen, Pekka, Keisarin romanssi ja Mustan Karhun fantasiaita. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:2, s. 3–7.

Jalkanen, Pekka, Musiikkiaineistot ja populaarimusiikki. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 65–66.
Sama myös ruots. ja engl.

Nurkkanovellien kokoelma / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelmassa on erillisenä kokoelmana sanomalehtien alakertoina julkaistuja novelleja ja kertomuksia, jotka on leikattu ao. lehdistä. Aineistot on pääosin saatu lahjoina ja ostoine kerääjiltä. Kokoelman yhteydessä pienpainatekokoelmassa on epätäydellinen kortisto. Kaunokirjallisuuden ensimmäiset käännökset ilmestyivät usein juuri tässä muodossa, joten nurkkanovelleilla on merkitystä kirjallisuudentutkimukselle. Niitä on myöhemmin ilmestynyt usein lehtien julkaisemina kirjasarjoina, jotka on luetteloidussa kokoelmassa.

Oikeusministeriön kirjakokoelma / Erikoiskokoelmat

Kokoelma käsittää Oikeusministeriön kirjaston laki- ja asetuskokoelmia 1600- ja 1700-luvulta, muuta kirjallisuutta 1600–1800-luvuilta sekä muutamia käsikirjoituksia, yhteensä runsaat 60 teosta.

Käsikirjoitukset ovat pääosin David Nehrmanin Lundissa 1750-luvulla pitämiä luentoja, jotka F. Burenskiöld on merkinnyt muistiin. Nehrmanilla on ollut vaikutus Matthias Caloniuksen, ”Suomen oikeustieteen isän” oikeusajatteluun.

Kokoelma on Oikeusministeriön kirjaston vanhin osa ja se on lahjoitettu kesäkuussa 1985; yksi teos on saatu 2004. Luovutuksen mukana saatiin koneellakirjoitettu luettelo kokoelmasta.

Eduard Olen maalausten kokoelma / Taidekokoelmat

Ruotsissa asunut virolainen taiteilija Eduard Ole (1898–1995) lahjoitti joulukuussa 1986 kirjastolle omien maalaustensa kokoelman, joka hänellä oli kotonaan. Lahjoituksen 137 työstä kolmannes on öljymaalauksia ja loput guasseja. Vanhimmat taulut ovat 1940-luvulta ja uusimmat 1980-luvulta. Galleria Rotundassa oli lahjoituksesta töitä esillä vuonna 1987. Lahjoituksesta on koneellakirjoitettu luettelo.

Kirjallisuutta

Eduard Ole. Suurella maantiellä. På stråkvägen. 9.10.–15.11.1987. [Näyttelyluettelo.] Helsinki 1987. 12 s. – Galleria Rotunda 28.

Mägi, Arvo, Eduard Ole: The life and work of the artist. Stockholm 1978. 55 p., 69 plances.

Suhonen, Maija, Suurella maantiellä. [Näyttely.] – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1987:9, s. 209–210.

[Utinen lahjoituksesta.] – Yliopisto 1987:30.

Opetustaulut / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelman kuvakokoelmaan on sijoitettu jonkin verran opetustauluja. Niitä on myös Brummeriana-kokoelmassa.

Kirjallisuutta

Honkanen, Helmiriitta, Koulutaulujen ”Kuka kukin on”. – Suomen kuvalehti 1977: elokuu, s. 48–51.

Orientalia, ks. Itämaiset käsikirjoitukset

Orientalia/Humanistinen kokoelma, ks. liite 1.

Osakuntien arkistot

Helsingin yliopiston osakuntien arkistot muodostavat suurehkon ryhmän käsikirjoituskokoelmista. Varhaisimmat aineistot on saatu kirjastoon lahjoituksina, myöhemmin pääosin talletuksina. Kulttuurihistoriallisesti kiinnostavia aineistoja ovat muun muassa osakuntien kotiseuturetket sekä osakuntien käsinkirjoitetut kuvitetut lehdet, etupäässä pilalehtiä.

Luettelot

Yhteisöarkistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/msyht.htm>

Ossetica / Slaavilainen kokoelma

Kokoelma käsittää 19 osseetinkielistä kirjasta noin vuodelta 1920-luvulta, sisällöltään oppikirjoja ja kaunokirjallisuutta. Kirjat ovat peräisin Saksassa syntyneen kielentutkijan ja Helsingin yliopiston saksan kielen lehtorin Gustav Friedrich Schmidin (1877-1945) kokoelmasta. Kirjoja ei ole luetteloitu, mutta niiden nimet ja kansilehdet on nähtävissä osoitteessa <http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Aihesivut/Lahi-ita/Ossetica.htm>.

Ostrakon-kokoelma / Käsikirjoituskokoelmat

Ruotsalaisesta yksityiskokoelmasta on Suomen egyptologisen seuran välityksellä hankittu 1974 kirjaston kokoelmiin 9 ostrakaa (ostrakon, lyhyenä kirjeenä tai kuittina käytetty saviastian kappale). Yliopiston egyptologian opettaja, FK Rostislav Holthoer on antanut esineistä tiedot (ks. oheinen viite).

Luettelo

[Holthoer, Rostislav,] Kirjastoon hankitut papyrukset, ostrakat ja muumiokääreen osa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1974, s. 100–101.

Palmunlehtikäsikirjoitukset / Käsikirjoituskokoelmat

Kirjasto sai 1976 lahjoituksen singalinkielisen palmunlehtikäsikirjoituksen. Aiemmin niitä on ollut vain fragmentteina ja yksityisten tutkijain talletuksina.

Kirjallisuutta

Singalinkielinen palmunlehtikäsikirjoitus kirjaston kokoelmiin. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976:3, s. 45.
Wegelius, Pirkko, Intian ja Ceylonin palmunlehtikirjat. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976:3, s. 45–48.

Pappilakirjasto, ks. Forsman-suvun pappilakirjasto

Papyrus-kokoelma / Käsikirjoituskokoelmat

Yliopiston kirjaston kokoelmissa on noin 100 papyrusta, jotka hankittiin vuonna 1978 Itävallan kansalliskirjastosta. Ne ovat peräisin kahdesta ptolemaiolaisajan muumiokartonaasista ja sisältävät mm. valituskirjelmia sekä Egyptin taloushallintoon liittyviä dokumentteja. Papyrukset on ajoitettu 3. ja 2. vuosisadalle e.Kr. Kyseiset papyrukset on konservoitu Wienissä Itävallan kansalliskirjastossa. Aineisto käsittää 37 levyä, joiden välissä papyrukset ovat. Kirjastossa on vaihdettu muovilevyjen tilalle lasilevyt. Jo aiemmin saatiin ostaa neljä papyrusta sekä 9 demoottista ostrakaa ja muumiokääreen osa Suomen egyptologisen seuran ja dosentti Rostislav Holthoerin välityksellä yksityiskokoelmasta Upsalasta.

Kirjallisuutta

Brev från Antiken. [Näyttelyselustus. Medelhavsmuseet, Stockholm.] – Yliopisto 1990:16, s. 19.

Frösén, Jaakko, Brev från antiken. Mumiekartonnager och papyri. Stockholm 1990. 24 s. – Medelhavsmuseet, Skrifter 15.

Frösén, Jaakko, Helsingin yliopiston kirjaston papyruskokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1987:4, s. 86–89.

Frösen, Jaakko, Keskusarkiston tuhopoltto pelasti antiikin asiakirja. – Helsingin Sanomat 21.12.1985, s. 28.

Frösen, Jaakko, Kirjeitä antiikista. [Näyttely.] Amos Andersson 1.12.1985–5.1.1986. Helsinki 1985. 28 s.

Frösén, Jaakko, Letters from the ancient world: mummy cartonnages and papyri from Greek and Roman Egypt. [Exhibition catalogue.] Athens: Finnish Institute at Athena & Helsinki University Library 1992. 62 p.

Frösén, Jaakko, Papyruksia muumiokartongeista. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kultuturiaarteita. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 73.) Keuruu 2004. S. 184–187. Sama myös ruots. ja engl.

Frösén, Jaakko & Hohti, Paavo & Kaimio, Jorma & Kaimio, Maarit & Zilliacus, Henrik, Papyri Helsingieses I. Ptolemäische Urkunden (P.Hels. I). Helsinki 1986. 165 s., kuval. – Societas Scientiarum Fennica. Commentationes Humanarum Litterarum 80.

[Holthoer, Rostislav], Kirjastoon hankitut papyrukset, ostrakat ja muumiokääreen osa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1974, s. 100–101.

Jäämeri, Hannele, Suomeen saatiin oma papyrus-kokoelma. Muumion kallosta kirjastoon. – Suomen kuvalehti 1978:49, s. 41.

Kaimio, Maarit, Helsingin yliopiston kirjaston papyruskokoelma ja sen tutkimus. – Opusculum 1981:3, s. 184–191.

Matilainen, Pekka, Helsingin papyrukset julkisuuteen. – Yliopisto 1987:17, s. 8.

Papyruskokoelma Suomeen. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1978, s. 302–303.

Papyrusten lohdulliset viestit esillä Ateenassa: Ihmiset riitelivät rahasta ja rakkaudesta jo tuhansia vuosia sitten. [Selostus Ateenan näyttelystä.] – Helsingin Sanomat 4.4.1992. S. D 3.

Persica / Erikoiskokoelmat

Kokoelma sisältää vapaakappaleina saadun, Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painetun persiankielisen kirjallisuuden. Kokoelma on pieni sisältäen vain 50 nidettä, pääasiassa klassista, mystiikkaan painottuvaa persialaista runoutta. Kokoelmassa on myös oppikirjoja ja koraanintutkimusta käsitteleviä teoksia sekä yhden aikakauslehden numeroita.

Yhdessä Arabica-, Caucasia- ja Turcica-kokoelmien kanssa Persica muodostaa merkittävän kokonaisuuden Venäjällä painettua islaminuskoisten kansojen kirjallisuutta.

Kirjallisuutta

Halén, Harry, Handbook of Oriental Collections in Finland. London & Malmö 1977. – Scandinavian Institute of Asian Studies. Monograph Series 31, s. 285–286.

Halén, Harry, Turcica, Arabica, Persica ja Caucasica. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 169–175.

Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.

Pienpainatteet 1810– / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelmaan kuuluu luetteloimaton kokoelma eli pienpainatteet, yli 3 milj. painatetta. Aineistoa ovat laitosten, yhdistysten, liikkeiden ja erilaisten organisaatioiden toimintaan liittyvät julkaisut kuten vuosikertomukset, ohjesäännöt, kiertokirjeet, puhelinluettelot, oppaat, ohjeet, jäsenluettelot, kutsut, ruokalistat jne. Myös tiedottamiseen liittyvät painatteet kuten ohjelmat, näyttely- ym. luettelot, mainokset, hinnastot, esitteet, kunnallishallinnon painatteet sijoitetaan pienpainatteisiin. Pääkokoelma on systemaattisesti järjestetty 26 pääryhmään, jotka jakautuvat useisiin alaryhmiin. Kokoelmassa on pienpainatteiden pääkokoelman lisäksi julkaisutyypin mukaan muodostettuja kokonaisuuksia: vuosikertomukset, mainokset ja tuotehinnastot, eripainokset, leikekokoelmat, exhibrikset, julisteet. Kokoelma sisältää vapaakappalelain – aikaisemmin painovapauslain ja sensuuriasetusten – piiriin kuuluvat luovutuksenalaiset painotuotteet vuodesta 1810 lähtien. Kokoelma karttuu vuosittain noin 80000 painatteella.

Jako luetteloidun ja luetteloimattoman kansalliskokoelman kesken on vaihdellut eri aikoina. Esimerkiksi aiemmin oli tapana sidottaa vuosikertomuksia ja vastaavia julkaisuja, kun niitä oli kertynyt sopiva määrä. Sidotuksen jälkeen ne luetteloiitiin ja siirrettiin pienpainatteista luetteloituun kokoelmaan. Usein hyvin pienetkin tekijälliset painatteet luetteloiitiin ja sijoitettiin luetteloituun kokoelmaan.

Rv.-ajan pienpainatteet on luetteloitu ja ne ovat Rv.-kokoelmassa.

Systematiikka

Pienpainateryhmät:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/pienpainate.htm#Pienpainateryhm%E4t>

Kirjallisuutta

Leino-Kaukiainen, Pirkko, Arkielämän painatteita. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 53–59. Sama myös ruots. ja engl.

Suhonen, Maija, Julisteet vapaakappaleina. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 60. Sama myös ruots. ja engl.

Suhonen, Maija, Kansalliskirjaston pienpainatekokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 12–14.
Suhonen, Maija, Om småtryck. – Historisk tidskrift för Finland 1988:2, s. 239–250.
Suhonen, Maija, Pienpainatteet: elämän kirjavuutta. – Kirjastolehti 1988:3, s. 136–137.
Systematiikka ja eri ryhmiä:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Kokoelmat/pienpainatekok.htm>.

Pienpainatteet / Humanistinen kokoelma

Humanistinen kokoelma sisältää myös pienehkön pienpainatekokoelman, jossa on systemaattinen järjestys. Kokoelmassa on eri tavoin, lähinnä lahjoitusten yhteydessä kertynyttä pienpainateaineistoa – poliittisia pamfletteja, matkailumainoksia, postikortteja, ym. Kokoelmaan on tällä haavaa sijoitettuna myös venäläisenä vapaakappaleaikana kertynyttä pienaineistoa kuten balttilaisten sanomalehtien mainosliitteitä, sekä vanhempia, lähinnä ruotsalaisia ja saksalaisia kirjasia, ulkomaisia antikvariaattiluetteloita, ym. Aineistoa on karsittu useaan otteeseen. Kokoelma karttuu edelleen vähäisessä määrin.

Kirjallisuutta

Strömberg, Anja, Ulkomaiset pienpainatteet. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1989:10, s. 228–231.

Polonica / Slaavilainen kirjasto

Polonica-kokoelma käsittää puolankielistä kirjallisuutta, jota on pääosa kokoelmasta, mutta sen lisäksi kirjallisuutta tšekin, slovakin, sloveenin, kroaatin sekä ylä- ja alasorbin kielillä; vähän on myös valkovenäläistä emigranttikirjallisuutta. Kokoelma on aakkosellinen vuoteen 1956 asti. Kokoelmaan kuuluu arvokkaita 1600- ja 1700-luvun jesuiittakollegion lahjoittamia kirkollisia kirjoja (n. 80 teosta) sekä myös Venäjän vallan aikana vapaakappaleena saatuja julkaisuja. Kokoelmassa on myös runsaasti kaunokirjallisuutta.

Luettelot

Venäläiset rariteetit. Planššit. Vanha polonica. S.I. & a. 23 s. Moniste. Myös: <http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/Rariteetit.htm>.
Weöres, Gyula, Les plus anciens livres polonais de la Bibliothèque de l'Université de Helsinki. – Miscellanea bibliographica 8. (Publications of the University Library at Helsinki 29.) Helsinki 1962. P. 244–262.

Kirjallisuutta

Remy, Johannes, Polonicaa kuudelta vuosisadalta. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 86. Sama myös ruots. ja engl.

Postikortit / Kansalliskokoelma, käsikirjoituskokoelmat

Postikortit on saatu pääosin vapaakappaleina. Tosin vapaakappaleluovutukset eivät ole olleet täydellisiä. Historialliset ja henkilöitä koskevat postikortit kirjasto on luovuttanut 1960-luvulla Kansallismuseon kuvakokoelmaan. Postikorttikokoelma on ennen vuotta 1981 hyvin vaatimaton. Vuodesta 1981 lähtien postikortteja on saatu kattavammin, useita tuhansia vuosittain. Kokoelma käsittää seuraavia aiheita: joul- ja uudenvuodenkortit, pääsiäiskortit, maisemakortit, kiitos- ja kutsukortit, tervehdykset, yhdistysten ja liikelaitosten kortteja, hautajais- ja hääkutsuja, jne. Myös käsikirjoituskokoelmassa on runsaasti koti- ja ulkomaisia postikortteja. Ks. myös E. A. Hellmanin kokoelma.

Postikortit / Slaavilainen kirjasto

Slaavilaisessa kirjastossa on laaja venäläisten postikorttien kokoelma, kaikkiaan 2111 ennen 1917 painettua korttia. Museoviraston toimesta kortit on luetteloitu ja niistä on viiteen pääryhmään jakaantuva 26-sivuinen luettelo. Kokoelmaan sisältyy muun muassa Moskovan taiteellisen teatterin kuvapostikorttien sarja vuosilta 1898–1917.

Kirjallisuutta

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Venäläinen postikorttikokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1978, s. 58–59.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Stanislavskin teatterin kuvapostikortit näytteillä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1979:1, s. 27–28.

Niemi, Irmeli, Yliopiston kirjaston unohdetuista laatikoista löytyi Stanislavskin teatterin loistelias roolikuvasarja. – Helsingin Sanomat 22.1.1978.

Siiberg, Liilia, Ensimmäisen maailmansodan aikaisia venäläisiä julisteita ja postikortteja Helsingin yliopiston kirjastossa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1983, s. 230–235, 1984, s. 17.

Raamattu-kokoelma /

Kirjastoon hankittu suomalaisten Raamattujen kokoelma käsittää 36 Raamattua ensimmäisestä 1642 painetusta alkaen vuoden 1922 laitokseen sekä lisäksi vuoden 1642 Raamatun 1942 ilmestyneen näköispainoksen. Kirjat on signeerattu ulkomaisten uudempien harvinaiskirjojen joukkoon signumeille Z-77–Z-113 ja ne on sijoitettu erikoislukusaliin.

Radiokuunnelmat / Kansalliskokoelma

Urajärvellä on monistettujen radiokuunnelmien kokoelma 1950-luvun alusta lähtien. Ne saatiin Yleisradiolta ja sijoitettiin tekijän mukaiseen aakkosjärjestykseen Urajärvelle luetteloimattomina (45 hm). Monisteiden tultua luovutusvelvollisuuden piiriin radiokuunnelmat saatiin vapaakappaleena. Vuodesta 1978 vuoteen 1995 kuunnelmat on luetteloitu ja sijoitettu kansalliskokoelman muun kirjallisuuden joukkoon. Tämän jälkeen radiokuunnelmat on jälleen sijoitettu luetteloimattomina Urajärvelle ja ne karttavat edelleen (noin 0,5 hyllymetriä vuodessa).

Ranskalaisten julisteiden kokoelmat

Ks. Maurice de Coppet'n kokoelma, Ministeri Erik Ehrströmin sotajulisteiden kokoelma.

Irma Rantavaaran kirjasto / Hajoitettu kokoelma

Osa Helsingin yliopiston yleisen kirjallisuustieteen ja estetiikan professorin Irma Rantavaaran kirjastosta saatiin 1979 testamenttilahjoituksena. Lahjoituksen tärkein osa sijoitettiin avokokoelmaan, jonkin verran myös opiskelijakirjastoon sekä Urajärvelle ja loppuosa lähetettiin varastokirjastoon Kuopioon. Kirjoista laadittiin luettelo.

Kirjallisuutta

Pettil, Leena, Irma Rantavaaran testamenttilahjoitus. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1980:5, s. 109–114.

Rariteettikokoelma / Erikoiskokoelmat

Rariteettikokoelmaan on sijoitettu kirjastossa olevat erityisen arvokkaat ulkomaiset kirjat ja aikakauslehdet. Kokoelman noin 1150 teoksen merkitys perustuu niiden harvinaisuuteen, kuvitukseen, ulkoasuun, omistushistoriaan tai tieteen ja oppihistorian kannalta tärkeään sisältöön. Kokoelman teoksia on eri aikoina kerätty humanistisesta kokoelmasta, jonkin verran muista erikoiskokoelmista, ja niitä on saatu lahjoituksina ja ostoina.

Rariteettikokoelma jakaantuu kolmeen ryhmään. Vanhan osan julkaisuilla on signum Rar. + juokseva numero (252 teosta). Siihen on koottu harvinaisia teoksia, joista kirjaston virkailijat, erityisesti Ragnar Dahlberg, ovat aikoinaan kirjoittaneet artikkeleita. Kokoelma ei kartu enää.

Toisen ryhmän muodostavat humanistisesta kokoelmasta poimitut harvinaiskirjat, joiden signum on R., ja sen jäljessä on säilytetty kirjan humanistisessa kokoelmassa ollut signum (895 teosta). Tässä ryhmässä on humanistisen kokoelman vanha systematiikka näin ollen jäljellä. Paiminta kokoelmaan alkoi 1970-luvulla harvinaiskirjatyöryhmän työn yhteydessä. Kokoelma karttuu edelleen.

1980-luvulla perustettiin pieni karttuva Z-kokoelma (signum Z + juokseva numero), johon sijoitetaan uudempia, lähinnä 1900-luvun ulkomaisia

harvinaiskirjoja, arvokkaita faksimilejulkaisuja sekä kirjaston saamia lahjakirjoja. Joukossa on joitakin kallishintaisia kaksoiskappaleita. Z-kokoelmaan on 2000-luvulla alettu sijoittaa myös kotimaista kirjallisuutta.

Kirjallisuutta

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Helsingin yliopiston kirjaston ulkomaisia kirjaharvinaisuuksia. – Bibliophilos 1977, s. 99–105.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Kirjaharvinaisuudet vain harvojen ulottuvilla. – Uusi Suomi 28.8.1977.

P(ärssinen), L(eena), Harvinaiskirjojen kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1983:5, s. 116.

Rariteettikokoelma / Slaavilainen kokoelma

Slaavilaisessa kokoelmassa on rariteetit omana kokoelmanaan. Yli 500 rariteetin jälkeen on sijoitettu harvinaisten futuristikirjojen kokoelma (noin 80 teosta). Lisäksi on 1500-1700-lukujen vanhan Polonican kokoelma.

Luettelot

Venäläiset rariteetit. Planššit. Vanha polonica. S.l. & a. 23 s. Moniste. Myös: <http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/Rariteetit.htm>.

Kirjallisuutta

Suonsyrjä, Jarmo, Venäjän avantgarde Helsingissä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1984:6, s. 113–115.

Heikki Reenpään kirjasto / Erikoiskokoelmat

Professori Heikki A. Reenpäältä 2004 saatu lahjoitus käsittää 20 000 teosta Fennica-kirjallisuutta. Kokoelmassa on runsaasti Rv.-kauden kirjallisuutta 1600- ja 1700-luvuilta sekä suomen- ja ruotsinkielistä kaunokirjallisuutta 1800-luvun alkupuolelta nykypäiviin asti. Kokoelmassa on raamattuja, uusia testamentteja, virsikirjoja Mikael Agricolan suomentamasta Uudesta Testamentista 1548 lähtien. Almanakkoja, lakeja ja asetuksia sekä Turun akatemian väitöskirjoja on niin ikään pitkät sarjat. Kokoelma luetteloidaan Helka-tietokantaan ja siitä julkaistaan luettelo.

Kirjallisuutta

Havu, Sirkka, Heikki Reenpään Fennica-kirjasto Helsingin yliopiston kirjastoon. – Kansalliskirjasto tiedottaa [Verkkojulkaisu] 28.2.2005. Tarina kirjastosta. Heikki A. Reenpään Fennica-kokoelma avautuu myös Bibliofiilien Seuran jäsenille. – Bibliophilos 2005:1, s. 3–8.

R. H. Rehbinderin kirjasto / Hajoitettu kokoelma

Kirjallisuutta

Havu, Sirkka, Eurooppalainen Pietari Helsingin yliopiston kirjastossa.
– Bibliophilos 2003:3, s. 2–12.

Ruotsalaiset henkilökirjaset / Humanistinen kokoelma

Ruotsalaisia henkilökirjasia – eri henkilöille omistettuja onnentoivotuksia ja hautajaispuheita – on eri puolilla humanistista kokoelmaa. Niitä on aika paljon koottu yhteissidoksiksi. Niitä on luetteloitu Helkaan, mutta mahdollisesti ei kaikkia.

Muutamista kymmenistä tällaisista sidoksista on olemassa aakkosellinen henkilönmukainen lippuluettelo (ns. hansikaslokero, Fennica-työhuoneessa). Sidokset, joihin lippuluettelo viittaa, ovat humanistisessa kokoelmassa hajallaan signumien 537.I.1 ja 544.VII.8 välillä. Lisäksi lippuluettelo viittaa kaikkiaan 19 koteloon (”Lapp.kat.sign. 335.XV.12 – 335.XV.22”), joiden aineisto on sitomatonta, ja jotka ovat erikoiskokoelmatiloissa (hyllykössä L303/28).

Hansikaslokerossa on myös sijaintiavain, joka auttaa henkilökirjaisen jäljille kokoelman yhteissidoksiin. (Viittaussysteemi tyyppiä: ”Lappkat.sign. 335.XIII.1 – Kat.sign. 539.I.1.”). Sijaintiavaimen mukana on Jorma Vallinkosken ja Henrik Grönroosin 27.9.1967 Uppsalan yliopiston kirjaston förste bibliotekarie Hans Sallanderille lähettämä selvitys Helsingin yliopiston kirjaston kokoelmiin sisältyvistä ruotsalaisista henkilökirjasista.

Hansikaskotelossa on avaimen ja kirjeen kopiot – alkuperäiset on lähetetty 9.9.1998 virka-arkistoon.

Mainittakoon, että henkilökirjasia sisältyy myös Kungl. Vetenskaps-Akademienin sarjoihin: Inträdes-tal, Praesidii-tal, Åminnelse-tal (signumilla 061.II.).

Kirjallisuutta

Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1, 12.2.1963.

Ruotsin vallan ajan kokoelma 1488–1809 (–1827) / Kansalliskokoelma

Suomen kansalliskirjallisuuden vanhin osa, Ruotsin vallan aikaisen kirjallisuuden kokoelma (1488–1809/27) käsittää noin 17 400 suomenkielistä, Suomessa painettua, suomalaisten tai Suomessa vaikuttaneiden henkilöiden julkaisemaa tai ulkomailla painettua Suomea koskevaa julkaisua. Kokoelman vanhin teos on ensimmäinen Suomea varten painettu kirja, katolinen messukirja Missale Aboense (Lybeck 1488). Kokoelma sisältää hengellistä kirjallisuutta, tietokirjoja eri aloilta, väitöskirjoja, kaunokirjallisuutta, virallisjulkaisuja ja muita pienpainatteita. Rv.-kirjallisuus rajautuu Suomen autonomian alkamisvuoteen 1809, Turun akatemian kirjallisuuden osalta kuitenkin Turun paloon 1827.

Ks. myös: Eino Mikkolan kokoelma, Heikki Reenpään kirjasto, Tilapäärunot.

Luetteloita ja bibliografioita

Airila, M., Ruotsin vallan aikuinen suomenkielinen henkilökirjallisuus kotimaissa kirjastoissamme. – *Miscellanea bibliographica* 2. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 11.) Helsinki 1929. S. 126–152.

Elmgren, Sven Gabriel, Öfversigt af Finlands litteratur. 1542–1863. Helsingfors 1861–1865.

Hultin, Arvid, Luettelo Helsingin yliopiston kirjaston arkkikirjallisuudesta. Katalogöver Helsingfors universitetsbiblioteks samlingar av skillingstryck. 1–3. Helsinki 1929–1932. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 12.

Hultin, Arvid, Svenskt skillingtryck i Helsingfors universitetsbibliotek före 1850. – *Miscellanea bibliographica* 2. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 11.) Helsinki 1929. S. I–VIII, 1–107.

Kilpi, Volter, Suomenkielisen kirjallisuuden varhaispainokset vuoteen 1642. Turku 1924. – Turun historiallisen yhdistyksen julkaisuja 1.

Leinberg, K.G., *Dissertationes academicae fennorum extra patriam*. Helsingfors 1900. – *Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk* 58. S. 347–523.

Leinberg, K.G., *Orationes academicae fennorum. Extra patriam habitae*. Helsingfors 1902. – *Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk* 61. S. 243–305.

Melander, Toini, Bibliografisia lisiä suomenkielisiin virallisiin julkaisuihin Ruotsin vallan aikana. – *Miscellanea bibliographica* 5. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 20.) Helsinki 1947. S. 89–109.

Melander, Toini, *Personskrifter hänförande sig till Finland 1562–1713*. 1–5. Helsingfors 1951–1959. – Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 22.

Perälä, Anna, Suomen typografinen atlas. Finsk typografisk atlas. *Typographischer Atlas Finlands*. 1–2. Keuruu 2000.

Pipping, W. F., *Förteckning öfver i tryck utgivna skrifter på finska*. Luettelo suomeksi prääntätyistä kirjoista 1856–1857. Jäljennöspainos. Porvoo 1967. – *Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia* 20.

Suomen kansallisbibliografia. Finlands nationalbibliografi. Finnische Nationalbibliographie. 1488–1700. 1–2. Toim. Tuija Laine & Rita Nyqvist. Vammala 1996. – *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia* 643. Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 60.

Vallinkoski, Jorma, *Turun akatemian väitöskirjat 1642–1828*. Helsinki 1962–1969. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 30.

Vasenius, Valfrid, *Suomalainen kirjallisuus. La littérature finnoise*. 1544–1877. Helsinki 1878. 264 s. – *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia* 57.

Luetteloita myös [www-sivulla:](http://www.lib.helsinki.fi)

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/kokoelmaluetteloita.htm>.

Kirjallisuutta

Laine, Tuija, Rv-kirjallisuus Fennica-tietokannassa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:2, s. 20–22.

Nuorteva, Jussi, Ruotsin vallan ajan kansalliskokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 47–52.

Sama myös ruots. ja engl.
Nuorteva, Jussi, Suomen kirjahistorian juurilla. – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 52–53.
Sama myös ruots. ja engl.
Ojanperä, Raimo, Vanhan kotimaisen kirjallisuuden lahjoituksia ja talletuksia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1993:8, s. 218–225.
Perälä, Anna, Suomen typografinen atlas. Finsk typografisk atlas. Typographischer Atlas Finnlands. 1642–1827. 1–2. Keuruu 2000. 702 + 597 s.

Russica / Erikoiskokoelmat

Kokoelma sisältää vapaakappaleina saatua Venäjän keisarikunnan alueella vuosien 1828–1917 välillä painettua, pääasiassa saksan-, ranskan- ja englanninkielistä kirjallisuutta. Nikolai I:n vahvistaman vuoden 1828 sensuurilain 28 §:n mukaan Helsingin yliopisto sai yhden vapaakappaleen jokaisesta Venäjän keisarikunnan kirjapainojen tuotteesta. Ko. vapaakappaleet järjestettiin kielenmukaisiin kokoelmiin, joista Russicaan sijoitettiin länsimaisilla kielillä julkaistut painatteet. Russicasta poimittiin aikoinaan erilleen se osa Venäjällä länsieurooppalaisilla kielillä julkaistua kirjallisuutta, joka arvioitiin Helsingin yliopistossa tehtävän tutkimuksen kannalta tärkeäksi ja luetteloiitiin humanistiseen kokoelmaan. Muusta aineistosta muodostettiin Russica -kokoelmaan systemaattisia ryhmiä. Russica sisältää mm. kaunokirjallisuutta, oppikirjoja, kalentereita, vuosikertomuksia, hartaus- ja virsikirjoja, tilastoja sekä muita virallisuonteisia pienpainatteita. Russica-kokoelman lähes 19000 nimekkeestä on luetteloitu vain 5000. Kokoelma jakaantuu tästä syystä kahteen erilliseen yksityiskohtaiseen systemaattiseen ryhmään: luetteloiutuun ja luetteloimattomaan kokoelmaan. Kokoelman 75 sanomalehteä on sijoitettu humanistisen kokoelman sanomalehtien yhteyteen (ks. Sanomalehtikokoelma / Humanistinen kokoelma).
Russican kielijakauma: 16193 saksan-, 1770 ranskan-, 385 latinan-, 231 englannin-, 114 kreikan-, 74 italian, 43 esperanton-, ja 12 muunkielistä julkaisua.

Kirjallisuutta

Hasselblatt, Cornelius, Universitätsbibliothek Helsinki. – Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. 7:2. Hrsg. von Bernhard Fabian. Hildesheim–Zürich–New York 1998. S. 27–52.
Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 76–79. Sama myös ruots. ja engl.
Zetterberg, Seppo, Russica, Estonica ja Lettonica – Slavican pikkuveljet. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuriaarteita. Keuruu 2004. S. 87–93. Sama myös ruots. ja engl.

Risto Ryti / Erikoiskokoelmat

Elinkeinoelämän keskusarkistosta on saatu noin 30 cm Risto Rytin kirjastoon kuuluneita kirjoja lokakuussa 1989. Kirjat on lähetetty Urajärvelle ja ne on päätetty pitää erillään omana kokoelmanaan.

Jaakko Salon äänitekokoelma / Musiikkikirjasto

Säveltäjä, sovittaja Jaakko Salon (1930–2002) äänitekokoelma on luovutettu Kansalliskirjastolle, ja se palvelee kotimaisesta populaarimusiikista ja Jaakko Salon musiikkiperinnöstä kiinnostuneita tutkijoita.

Laaja kokoelma sisältää Jaakko Salon arkistoimat koti- ja ulkomaiset vinyylilevyt sekä nauha-aineiston. Suomalaisen populaarimusiikin suurmiehen äänitekokoelma valottaa erittäin monipuolisesti ja kiinnostavasti kotimaisen levytuotannon ja viihdetaitteen historiaa 1950-luvulta alkaen. Levykokoelma sisältää mm. perinteisiä kotimaisia iskelmiä, jazziskelmiä, käänösmusiikkia, ulkomaista jazzia, latinalaisamerikkalaista musiikkia ja angloamerikkalaista iskelmiä. Ainutkertaiseen nauhakokoelmaan kuuluu masternauhoja sekä teatteri- ja ravintolaesitysten liveäänityksiä.

Sanomalehtiartikkelien hakemisto 1771–1890, ks. Liite 1.

Sanomalehtikokoelma / Kansalliskokoelma

Sanomalehtikokoelmaan kuuluvat kaikki Suomessa painetut sanoma- ja ilmaisjakelulehdet sekä suurikokoiset paikallis-, tilapäis-, järjestö- ja muut aikakauslehdet. Ulkosuomalainen lehdistö on hankittu kokoelmaan hyvin kattavasti. Alkuperäiset sanomalehdet on mikrokuvattu ja sijoitettu pääosin Urajärven varastokirjastoon. Kirjastossa on käytettävissä niiden mikrofilmit. Mikrokuvaus käynnistyi 1952, ja lähes koko takautuva lehdistö on mikrokuvattu. Uusi vapaakappaleina saatava päivälehtien kartunta mikrokuvataan Mikrokuvaus- ja konservointilaitoksessa heti lehtien saavuttua. Vanhin kotimainen lehdistö on käytettävissä myös digitaalisessa muodossa.

Ks. myös Sanomalehtiartikkelihakemisto 1771–1890, liite 1.

Luetteloita

Aav, Yrjö, Suomen venäjänkieliset sanomalehdet. – Miscellanea bibliographica 11. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35.) Helsinki 1971. S. 9–19.

Kaarna, Väinö & Winter, Kaarina, Suomen sanomalehdistön bibliografia 1771–1963. Helsinki 1965. 131 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 31.

Mikrokuvatut sanomalehdet:

<http://digi.lib.helsinki.fi/mikrofilmit/haku.jsp>

Jatkuvasti kuvattavat lehdet:

<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/dimiko/lehdet.htm>

Amerikansuomalaisten sanomalehtien mikrofilmiluettelo:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/amsusanomal.htm>.
Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771-1890:
<http://digi.lib.helsinki.fi/>

Kirjallisuutta

Suomela, Julitta, Golos ruskokolonii. Venäläiset sanomalehdet ja lehtimiehet Suomessa vuosina 1918–1927. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:5–6, s. 15–19.
Suomen lehdistön historia. Kuopio 1985–1992.
Suomen sanomalehdistön historia -projektin julkaisuja. 1–25. Turku 1975 – Helsinki 1984.

Sanomalehtikokoelma / Humanistinen kokoelma ja erikoiskokoelmat

Humanistisessa kokoelmassa on Suomen suurin vanhojen ulkomaisten sanomalehtien ja sanomalehtimikrofilmien kokoelma. Huomattavat ulkomaiset sanomalehdet hankitaan nykyisin kokoelmaan mikrofilmeinä. Kokoelmaan on sijoitettu myös erikoiskokoelmien, ensisijaisesti autonomian aikana saadut Venäjän vähemmistökielien kokoelmien sanomalehdet.

Luetteloita

Kirjastoon mikrofilmeinä tulevat ulkomaiset sanomalehdet:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/ulksanomal.htm>
Latvialaiset ja Latvian saksankieliset sanomalehdet:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/latviasl.htm>
Latvialaiset mikrokuvatut sanomalehdet:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/lettmf.htm>
Liettualaiset sanomalehdet:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/liettsl.htm>
Russica-kokoelman sanomalehdet:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/russicasl.htm>
Virolaisten sanomalehtien mikrofilmit:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/virosanomalku.htm>.

Sanomalehtikokoelma / Slaavilainen kokoelma

Slaavilaisen kokoelman sanomalehtien perustan muodostaa autonomian aikana Venäjältä vapaakappaleena saatu aineisto. Itsenäisyyden ajalla kokoelmaa on kartutettu ostoin. Myös emigranttilehtiä on hankittu kokoelmaan.

Luettelot

Slaavilaisen kirjaston sanomalehdet. Slaviska bibliotekets tidningar. Newspapers of the Slavonic Library. Helsinki 1982. 29 s. Moniste.
Sama myös:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/Sanomalehdet.htm>.
Glasnost-lehtien luettelo:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/glasnost-lehdet1.htm>

Sederholmin kokoelma / Humanistinen kokoelma (hajoitettu kokoelma)

Sotilasinsinööri, uskonnonfilosofi Carl Robert Sederholmin (1818–1903) kokoelma on saatu kirjastoon 1904. Se on myöhemmin luetteloitu ja sijoitettu humanistisen kokoelma hyllyköihin/signumeille 707–708. Kokoelma sisältää uskonnollis-filosofista kirjallisuutta. Kokoelman alkuun signumeille 707.I.1.–2. on sijoitettu kaksi nauhakansiollista sekalaista pienpainateaineistoa (Kapslar innehållande diverse småskrifter).

Shakkikirjallisuuden kokoelma, ks. Osmo Kailan kokoelma

Sibelius-akatemian arkisto, talletus / Käsikirjoituskokoelmat

Sibelius-akatemian arkisto on kirjastossa talletuksena (n. vuonna 2001).

Sidosmuseo sekä kirjansitojien merkkien kokoelma / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelmaan on 1972 järjestetyn kirjansidoksia esittelevän näyttelyn yhteydessä ylikirjastonhoitaja Jorma Vallinkosken aloitteesta perustettu sidosmuseo, johon on koottu kotimaisten kirjansitojien töitä. 1976 alkaen kokoelmaan on saatu myös taidekirjansitojien sidoksia ja on valittu kotimaisten kustantajansidoksien näytteitä kirjaston saamista kirjalahjoituksista.

Sidosmuseoon on sijoitettu 1980-luvulta alkaen muutamia lahjoituksena saatuja (pääasiassa virolaisia) sekä muulla tavoin hankittuja ulkomaisiakin kirjansidoksia.

Sidosasultaan yhtenäistä kotimaista virastokirjastoa edustava Maanmittaushallituksen kirjakokoelma liitettiin sidosmuseoon, mutta on sittemmin siirretty erikoiskokoelmien yhteyteen.

Kirjojen sidotuksen yhteydessä on koottu kotimaisten kirjansitojien merkkien kokoelmaa, joka aiheeltaan liittyy sidosmuseoon. Kokoelmaa säilytetään sidosmuseossa.

Kirjallisuutta

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Juhani Roinisen töitä Suomalaisia kirjansidoksia -kokoelmaan. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976, s. 165–167.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Lahjoitus suomalaisia kirjansidoksia kokoelmaan. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1977, s. 235–236.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Suomalaisia kirjansidoksia -kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1977, s. 270–271.

Pärssinen, Leena, Kirjansidoslahjoitus kirjastolle. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:1, s. 28–29.
Suomalaisia kirjansidoksia. Näyttely Helsingin yliopiston kirjastossa 22.4.–30.4.1972. [Teksti: Eeva Mäkelä-Henriksson.] [Helsinki 1972.] 10 lehteä 4:o. Moniste.
Vallinkoski, Jorma, Suomen kirjansitojamestarit. Finlands bokbindarmästare. Die Buchbindermeister Finnlands. 1514–1868. Toim. Jarl Pousar. Helsinki 1992. 253 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 54.

Siirtolaisuuskortisto, ks. liite 1.

Sinica / Erikoiskokoelmat

Kirjastossa muodostettu Sinica koostuu kahdesta aineistoryhmästä:

1. Donnerin kokoelma

Kirjasto on saanut useana eränä lahjaksi professori Otto Donnerin (1835–1909) ja hänen poikansa tohtori Karl Reinhold (Kai) Donnerin (1888–1935) tieteellisen kirjaston. Kokoelma on laaja ja arvokas kieli- ja kansatieteellinen kirjasto. Kokoelmassa on kirjallisuutta lähes kaikkien kielten aloilta. Osa Donnerien kirjastosta on luovutettu Turun yliopiston kirjastolle.

Kiinankielinen kirjallisuus on omana kokoelmanaan. Otto Donnerin toimeksiannosta maist. Hugo Lund hankki Pekingissä 1900–1901 kokoelman edustavia klassikoita ja hakuteoksia. Ne on saatu Kai Donnerin lahjoituksena, yhteensä 71 nimekettä (= 2565 nid.) sekä 17 pientä ”hihakirjaa” (sen ajan taskukirjaa). Kirjat on painettu 1800–1900, enin osa 1880–1900, painopaikkoina Guangzhou (Kanton), Shanghai, Beijing. Wuchang. Donnerin kokoelmassa on paljon muinaisten teosten uusintapainoksia, runokuvien sanakirja 180 vol., buddhalainen sanakirja 55 vol., dynastiset historiat 100 vol., kokoelma varhaiskauden teoksia 120 vol., kootut kommentaarit klassikoihin 68 vol., hallintoalan tietosanakirja 400 vol., jne. Kai Donnerin perikunnan lahjoittamana saatiin myöhemmin kiinalaista kirjallisuutta 88 nimekettä ja 2500 nidettä.

2. Kalle Korhosen hankinnat

Lähetysaarnaaja Kalle Korhosen välityksellä saatiin 1910–1935 yhteensä 400 nid., joiden nimekkeet on Korhonen selvittänyt.

Luettelot

Grinstead, Eric, Japanese and Chinese periodicals and books in Urajärvi depository. 1970. 22 s. Käsikirjoitus. [Mukana runsaasti japanilaisia kirjoja.]
(Grinstead, Eric), Donner Collection. Helsinki University Library. (1970.) 8 s. Koneella- ja käsinkirjoitettu.
The catalogue of Buddhist books presented to Helsinki University. (Japan 1968.)

Wagner, Donald Blackmore, Union catalogue of East Asian materials in Scandinavian libraries. Preliminary Chinese and Japanese title catalogue. IDC microfiche edition. Zug s.a.

Kirjallisuutta

Donnerin kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1973:4 s. 63.

Halén, Harry, Japanilainen ja kiinalainen kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 179–182.

Otto Donnerin ja Kai Donnerin kirjasto. – Bibliophilos 1963, s. 44.

Skillingstryck (Ruotsalaiset arkkiveisut), ks. Arkkiveisut & Jean Jahnssoin kokoelma

Slaavilainen kokoelma

Venäjän keisari ja Suomen suuriruhtinas Nikolai I myönsi v. 1828 Helsingin yliopistolle vapaakappaleoikeuden. Kaikkien Venäjän valtakunnan alueella olevien kirjapainojen tuli lähettää kappale jokaista julkaistua kirjaa tai lehteä yliopiston kirjastolle. Vapaakappaleoikeuden perusteella Helsingin yliopiston kirjastoon on muodostunut kansainvälisesti huomattava vanhan venäläisen kirjallisuuden kokoelma, joka on slaavilaisen kokoelman perusta. Aivan täydellisiä vapaakappaleluovutukset eivät ole olleet. Kokoelmasta on myös 1800-luvulla luovutettu kirjallisuutta muualle, etenkin lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä nuottijulkaisuja. Kokoelmaa on viime vuosina täydennetty mikrofilmien avulla Venäjän velka –hankkeen yhteydessä. Vapaakappalekauden tärkeää kirjallisuutta ovat muun muassa aikakauslehdet, eri alojen matriikkelit, hakuteokset ja tilastot.

Vapaakappalekautta varhaisempaa kirjallisuutta on myös kokoelmassa. Kokoelman vanhin kirja on Ostrogin raamatun 2. painos 1581. 1600-luvulta on jonkin verran teologista kirjallisuutta ja 1700-luvulta harvinaiskirjoja.

Suomen itsenäistymisen jälkeen Helsingin yliopiston kirjasto on kartuttanut slaavilaisia kokoelmiaan laajasti. Kokoelmaan hankitaan aineistoa koko slaavilaiselta kulttuurialueelta. Kokoelmassa on kirjoja, aikakaus- ja sanomalehtiä, karttoja ja julisteita. Nykyisin kirjallisuutta hankitaan humanististen ja yhteiskuntatieteiden aloilta. Kokoelmaan tulee 400 aikakaus- ja 50 sanomalehteä.

Turun palosta säästyneet venäjänkieliset kirjat ovat Aboica-kokoelman lopussa.

Ks. myös: Aboica, Casimir Ehrnroothin kokoelma, Julisteet, Kuvakokoelma, Nuottijulkaisut, Polonica, Postikortit, Sanomalehtikokoelma, Slaavilaiset käsikirjoitukset, Venäläiset kartat.

Luettelot

Harbinin ja Sanghain venäläisestä emigranttikirjallisuudesta:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/Harbin1.htm>.
Slaavilaisen kirjaston sanomalehdet. Slaviska bibliotekets tidningar.
Newspapers of the Slavonic Library. 1982. Helsinki 1982. 29 s.
Moniste. Sama myös:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/Sanomalehdet.htm>.
Venäläiset rareteetit. Planššit. Vanha Polonica. Helsinki s.a. 23 s.
Moniste. Sama myös:
<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Slavica/Rariteetit.htm>.

Kirjallisuutta

Aho, Maire, Slaavilaisen kirjaston hopeakausi. – Kansalliskirjasto 2003:4, s. 10–12.
Aura, Paula, Kadonneet kirja-aarteet. – Kansalliskirjasto 2003:4, s. 13–15.
Bäckman, Edvin, Helsingfors universitetsbiblioteks ryska avdelning. En historik och orientering. – Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1937:3, s. 19–39.
Bäckman, Edvin, Lagstiftningen ang. pliktexemplar i Sovjetunionen. – Miscellanea bibliographica 4. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 19.) Helsinki 1944. S. 118–129.
Engman, Max, Böcker i kristid. Biblioteken i relationerna mellan Finland och Rådssryssland 1917–1926. – Album amicorum. Kirja- ja kulttuurihistoriallisia tutkielmia Eeva Mäkelä-Henrissonille 29.7.1986. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 50.) Helsinki. 1986. S. 32–50.
Haltsonen, Sulo, Slaviska avdelningen vid Helsingfors universitetsbibliotek. – Bibliotek og forskning 12, 1963, s. 102–105.
Häkli, Esko, The Slavonic Library at the Helsinki University Library. – Liber Quarterly ERLC vol. 2 1992:1, s. 91–96.
Knapas, Rainer, Slavica – yliopiston venäläinen kirjasto. – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 54–55.
Sama myös ruots. ja engl.
Kolari, Veli, Helsingin yliopiston kirjaston slaavilaisen osaston kirjallisuudenhankinnoista. – Miscellanea bibliographica 11. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35.) Helsinki 1971. S. 39–49.
Kolari, Veli, Slovanské fondy Universitní knihovny v Helsinkách. – Padesát let Slovenské knihovny v Praze. Praha 1976. S. 33–.
Lukka, Irina, Kultainen vuosisata. [Venäjänkielisistä kulttuurilehdistä Slaavilaisen kirjaston kokoelmassa.] Käännös: Terttu Ahokas. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1996:1, s. 7–13.
Posio, Matti, Slaavilaisen kirjaston mustat aukot. – Helsingin Sanomat 1.7.1993, s. B4.
Pärssinen, Leena, Venäjän vapaakappaleet. – Muistiin painettua. Keuruu 2004. S. 76–79.
Ransel, David, Slaavilainen kokoelma – kansainvälinen resurssi. – Kansalliskirjasto 2003:4, s. 3–6.
Saarinen, Juha, Venäjän tutkimuksen aarreaitta. – Yliopisto 1996:8, s. 16–17.

Shane, Alex M., Russian literary periodicals (1901–1916) at the Helsinki University Library. – *Slavic Review* 27, 1968, s. 609–614.

Silversvan, B(oris), Russkija knigi Gelsingforskago universiteta. – *Vremennik Obščestva Druzej russkoj knigi*, Pariz, Vol. 3, 1932, s. 79–92. (Myös eripainos: 175.VII.krt.A.)

Stites, Richard, Russian studies at the Slavonic Library. – *Universitas Helsingiensis* 1996:2, s. 26–27.

Suomela, Julitta, Slaavilainen kirjasto – venäläistä kulttuuriperintöä Suomessa. – *Muistiin painettua*. Keuruu 2004. S. 79–85.

Suonsyrjä, Jarmo, Löytöjä kokoelmista. [Slaavilainen kokoelma.] – *Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti* 1973:5, s. 75.

Suonsyrjä, Jarmo, Slaavilaisen kirjaston kirjavarat. – *Bibliophilos* 1992:3, s. 28–30.

Suonsyrjä, Jarmo, Slaavilaisen kirjaston kokoelman synty ja kartunta. – *Bibliophilos* 1992:2, s. 17–20.

Suonsyrjä, Jarmo, Slaavilaisen kirjaston kultta-aika. – *Kansalliskirjasto* 2003:4, s. 7–9.

Suonsyrjä, Jarmo, Slaavilaisen kirjaston vaihteita. – *Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti* 1985:6, s. 105–117.

Suonsyrjä, Jarmo, Slavjanskaja biblioteka. – *Studia Slavica Finlandensia*. 1. Helsinki 1984. S. 247–256.

Suonsyrjä, Jarmo, Slavjanskaja biblioteka. – *Universitas Helsingiensis* 1995:3, s. 9–11.

Suonsyrjä, Jarmo, The Slavonic Library. – *University Circle* 1984:4, p. 6–7.

Suonsyrjä, Jarmo, Venäläinen kirjallisuus Helsingin yliopiston kirjastossa. – *Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti* 1984:4, s. 65–67.

Timberlake, Charles, The Slavic Department of the Helsinki University Library. – *Slavic Review* 1966:3, p. 512–522.

Tokoi, Elisabeth, Mitä tiedämme Ostrogin raamatusta ja Ivan Fedorovista. – *Miscellanea bibliographica* 11. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35.) Helsinki 1971. S. 115–123.

Westerlund, Tommy, “Helsingforsbiblioteket är slavisternas pärla”. – *Hufvudstadsbladet*, 29.3.1988.

Widnäs, Maria, Jacob Grot och Universitetets ryska bibliotek. – *Miscellanea bibliographica* 5. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 20.) Helsinki 1947. S. 144–163.

Widnäs, Maria, La constitution du fonds slave de la Bibliothèque de Helsinki. – *Cahiers du Monde Russe et Soviétique* 1961:3, s. 395–408.

Widnäs, Maria, Några ord om UBs slaviska avdelning. – *Hykki* no 5, Keväthykki, 30.4.1966. S. 6–12. Moniste.

Widnäs, Maria, Viktor Semenoff som professor och bibliotekarie vid Alexanders-universitetets ryska bibliotek. – *Historisk tidskrift för Finland* 1953, s. 139–158.

Widnäs, Maria, Ännu engång om Slaviska avdelningen. – *Hykki* 1961:8, s. 15–. Moniste.

Slaavilaiset käsikirjoitukset / Käsikirjoituskokoelmat

Slaavilaisia käsikirjoituksia on 1700-luvulta alkaen. 1700-luvun aineistoa oli alun perin kaksi pergamenttikäsikirjoitusta; näistä toisesta, kadonneesta kuvitetusta Tihvinän luostarin legendasta (Skazanie o Tihvinskoj ikone Boziej Materi) on jäljellä vain mikrofilmi. 1900-luvulta on myös kirjaston slaavilaisen kokoelman virkailijain arkistokokoelmia.

Luettelot

Widnäs, Maria, La collection des manuscrits de la Section slave de la Bibliothèque universitaire de Helsinki. – Miscellanea bibliographica 11. (Publications of the University Library at Helsinki 35.) Helsinki 1971. P. 124–135.

Kirjallisuutta

Buganov, V. I., Russkie rukopisi XVI – pervoj poloviny XIX v. v Slavjanskom otdelje Helsinkskogo universiteta. – Arheograficeskij ezegodnik za 1990 god. Moskva 1992.

Bäckman, Edvin, Den kalvinska kyrkans trosbekännelse och katekes (En kyrkslavisk handskrift I Helsingfors universitetsbiblioteks ryska avdelning). – Finska kyrkohistoriska samfundets årsskrift 26, 1936, s. 1–46.

Soitinkokoelma, ks. Äänentoisto- ja tallennuslaitteiden kokoelma

Sokeainkirjat / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelmaan on kertynyt pistekirjoituksella tehtyjä sokeainkirjoja, jotka vuoteen 1980 asti saatiin vapaakappaleena. Vuodesta 1981 alkaen ne eivät enää kuuluneet luovutettavaan aineistoon. Sokeainkirjat on sijoitettu Urajärvelle. Kokoelman laajuus on 95 hm.

Lauri Stenbäckin kirjasto / Erikoiskokoelmat

Tieteellisten seurain kirjastosta siirrettiin talletuksena Suomen kirkkohistoriallisen seuran omistama, 1870 kuolleen kirjailijan, rovasti Lauri Stenbäckin kirjakokoelma yliopiston kirjastoon. Kokoelma käsittää noin 330 nidettä, yhteensä 8 hyllymetriä, etupäässä koti- ja ulkomaista teologista kirjallisuutta. Käsikirjoituskokoelmaan on siirretty kokoelmasta yksi käsikirjoitus.

Kirjallisuutta

Pärssinen, Leena, Lauri Stenbäckin kirjasto. – Helsingin yliopiston tiedotuslehti 1976:2, s. 22–23.

Soisalon-Soininen, Marjatta, Lauri Stenbäckin kirjasto. – Bibliophilos 1956:3, s. 39–46.

Van Suchtelenin kokoelma

Ks. Diss. Veteres; Venäjän Tukholman lähettilään, kreivi Jan Pieter van Suchtelenin (1751–1836) keräämä vanhojen väitöskirjojen kokoelma.

Suomalaisen kaunokirjallisuuden ensipainoksia, ks. Eino Mikkolan kokoelma

Suomalaiset valiokirjat, ks. Vuoden valiokirjat

Svenska litteratursällskapet i Finland / Käsikirjoituskokoelmat

Svenska litteratursällskapet i Finland –seuran arkistoa on talletuksena kirjastossa. Sopimuksen mukaan seura järjestää ja luetteloi itse kokoelmansa, mutta palvelun hoitaa Helsingin yliopiston kirjasto.

Sävellyskäsikirjoitukset / Käsikirjoituskokoelmat

Sävellyskäsikirjoitukset on saatu pääosin lahjoituksina. Kirjaston sävellyskäsikirjoitukset sisältävät keskeisen osan suomalaista musiikinhistoriaa alkaen vanhimmista keskiaikaisista dokumenteista ensimmäisiin taidemusiikin säveltäjänimiin, Jean Sibeliukseen ja nykysäveltäjiin saakka. Säveltäjien lisäksi arkistoissa on suomalaisten kapellimestarien, laulajien, muusikoiden, musiikkipedagogien, musiikintutkijoiden, musiikkikirjailijoiden ja -kriitikoiden sekä musiikkijärjestöjen ja -yhteisöjen käsikirjoitusaineistoa. Musiikkiarkistotluettelo sisältää perustiedot kirjaston sävellyskäsikirjoituksista, yhteensä noin 400 säveltäjänimeä.

Helsingin yliopiston kirjaston ja Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen yhteisen suomalaisten säveltäjien sävellyskäsikirjoitusten ja henkilöarkistoaineiston kartoitus- ja keruuprojektin Lyyran avulla kartoitettiin sävellyskäsikirjoitusten sijaintipaikkoja ja hankittiin tutkimuksen ulottumattomissa olevaa aineistoa talteen kirjastoon. Projektin aikana 1998–2000 saatiin tiedot 480 suomalaissäveltäjän käsikirjoitusten sijaintipaikasta sekä kirjastoon 141 säveltäjän sävellyskäsikirjoituksia lahjoituksina ja talletuksina.

Luettelot

Kilpeläinen, Kari, The Jean Sibelius musical manuscripts at Helsinki University Library. A complete catalogue. Die Musikhandschriften von Jean Sibelius in der Universitätsbibliothek Helsinki. Ein vollständiges Verzeichnis. Wiesbaden-Leipzig-Paris 1991. 487 s.

Musiikkiarkistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/ipmus.htm>.

Musiikkiarkistot. Helsingin yliopiston kirjasto. [Luetteloiden luettelo.] 8.1.1999. Koneellakirjoitettu.

Suomalaiset musiikkiarkistot [yhteisluettelo]:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/lyyral.htm>

Törnblom, Lena, Helsingin yliopiston kirjaston musiikkiarkistot: yleisluettelo. Helsinki 1997. 59 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 63.

Kirjallisuutta

Appelqvist, Walter, Helsingin yliopiston kirjaston

nuottikäsikirjoitukset. – Pieni musiikkilehti 1963:4, s. 4–7.

Boman, Tapani, Vaienneet torvet. Suomen armeijan nuotisto Helsingin yliopiston kirjastossa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1995:3, s. 73–78.

Hjelt, Marjut, Sävellyskäsikirjoituksia. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1998:3, s. 83.

Häkli, Esko, Sibeliuksen käsikirjoituksia Helsingin yliopiston kirjastoon. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997:4, s. 63–64.

Jalkanen, Pekka, Keisarin romanssi ja Mustan Karhun fantasiaita. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2001:2, s. 3–7.

Kilpeläinen, Kari, The Helsinki University Library collection of Sibelius manuscripts. – Finnish Music Quarterly 1990:3–4, p. 72–75.

Kilpeläinen, Kari, Helsinki University Library, Sibelius' Mecca. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1997:3, s. 25–26.

Kilpeläinen, Kari, Jean Sibeliuksen musiikkikäsikirjoituskokoelma. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita. Keuruu 2004. S. 189–192.

Kilpeläinen, Kari, Jean Sibeliuksen musiikkikäsikirjoituskokoelman luettelointi. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:9, s. 261–268.

Kilpeläinen, Kari & Törnblom, Lena, Armas Järnefelts notmanuskript: ett värdefullt tillskott till samlingarna i Helsingfors universitetsbibliotek. – Musiikkitiede 1993:1, s. 161–163.

Vallinkoski, Jorma, Kuinka se oikein tapahtuu. Näkymiä Sothebyn kirjahuutokaupasta. [Sibeliuksen sävellyskäsikirjoitusten osto.] – Bibliophilos 1970:2, s. 39–43.

Taidekokoelmat

Kirjaston taidekokoelmat käsittävät pääosin originaaligrafiikkaa, mutta myös öljyväritöitä ja piirroksia. Eri kokoelmien kirjoihin sidottuna sisältyy niin ikään alkuperäisiä grafiikanlehtiä. Käsikirjoituskokoelmissa on muun muassa piirroksia ja vesiväritöitä. Sidosemuseoon on koottuna paitsi kirjansitojamestarien sidoksia myös taidekirjansitojien töitä.

Ks.: Exlibrikset, Galleria Rotundan taiteilijoiden nykygrafiikan kokoelma, Julisteet, Eduard Olen guassien ja maalausten kokoelma, Sidosmuseo.

Tiibet-kokoelma /Erikoiskokoelmat

Tiibetiläisen kirjallisuuden kokoelman on lahjoittanut Ranskassa asuva tiibetiläinen lama Tulku Pema Wangyal Rinpochen joulukuussa 1993. Lahjoitukseen kuuluu Lhasa Kanjur, joka myös tunnetaan painettuna editiona nimellä Zhol-Kanjur eli Zhol bka´gyur dpar ma -kirjallisuuden kokoelma. Edition kokoaminen ja muodostaminen nykymuotoonsa erilaisista kirjallisista lähdeaineistoista aloitettiin 1920, työ kesti 14 vuotta ja se valmistui 1934. Kokoelma sisältää puulaatoista 1990-luvulla kuvaamalla monistettuja tekstieditioita. Lhasa-Kanjur –kokoelmassa on kaikkiaan 100 volyymia (1359 tekstiä). Luettelointi Helka-tietokantaan on aloitettu, mutta on jäänyt kesken.

Tiibet-kokoelma jakaantuu kahteen osaan, ja siihen kuuluvaa muuta kirjallisuutta on saatu myös yksittäisinä lahjoituksina 2000-luvulla. Tämä suurempi osa, 200-300 volyymia (tekstejä 3458) on käsittelemätön.

Tiibetiläisen kokoelman laajuus on 7 hyllymetriä.

Kokoelma muodostuu seuraavista osista:

- Lhasa-editio bka´gyur (=kanjur)
- bstan´gyur (=tanjur)
- muu tiibetiläinen tieteellinen kirjallisuus
- kommentaarit kaanoniin (noin 15 x 50 cm), irtoarkkeja.

Pirkko Periviita on tehnyt selvityksen kokoelmasta (27.12.2004).

Kirjallisuutta

Liikanen, Pirkko & Hjelt, Marjut, Tiibetin buddhalainen pyhien tekstien kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2002:2, s. 24.

Tilapäärunot / Kansalliskokoelma

Tilapäärunous on tiettyyn tilaisuuteen kohdistuva kirjallisuuden laji, esim. väitöstilaisuuteen, kuninkaallisten ja muiden merkkihenkilöiden häihin ja hautajaisiin liittyvää runoutta. Valtakunnallisten merkkitapausten, merkillisten luonnonilmiöiden, katovuosien sekä esimerkiksi sodassa saadun voiton kunniaksi kirjoitettiin tilapäärunoja. Rv.-kokoelmassa on runsaat 3000 yksityishenkilöön liittyvää suorasanaista tai runomuotoista tilapäärunoa. Pienpinatekokoelman tilapäärunot ennen vuotta 1945 on mikrokuvattu.

Luetteloita

Henkilökirjallisuus. Suorasanaiset henkilörunot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/suorastilapaa.htm>

Runomuotoinen henkilökirjallisuus:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/runomtilapaa.htm>

Melander, Toini, *Personskrifter hänförande sig till Finland 1562–1713: bibliografisk förteckning*. Helsinki 1951. 776. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 22.

Kirjallisuutta

Melander, Toini, *Suomalaista tilapäärinoutta Ruotsin vallan aikana*. 1–2. Helsinki 1928–1941. 96 s. + 111 s. – Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 176.

Melander, Toini, *Suomessa toimineille kirjanpainajille ennen v. 1809 sepitetystä tilapäisjulkaisuista*. – *Suomi* 101:4. Helsinki 1942. S. 71–94.

Ojanperä, Raimo, *Ruotsin vallan aikaisen suomalaisen henkilökirjallisuuden kokoelma*. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1992: 8, s. 176–181.

Turcica / Erikoiskokoelmat

Turcica-kokoelma sisältää Venäjän islaminuskoisten turkkilaiskansojen kirjallisuutta vuosilta 1840–1917. Kokoelma on muodostettu Venäjältä Suomen autonomian aikana saaduista vapaakappaleista. Aanutlaatuinen kokoelma sisältää mm. koraaneja ja uskonnollista kirjallisuutta, kaunokirjallisuutta, elämäkertoja, matkakertomuksia, eri alojen oppikirjoja, lehtiä ja kalentereita. Kokoelma jäsentyy turkkilais-tataarilaiseen, arabialaiseen, persialaiseen ja kaukasialaiseen kirjallisuuteen. Yhdessä Arabica-, Caucasia- ja Persica-kokoelmien kanssa Turcica muodostaa merkittävän Venäjällä painetun islamilaisen kirjallisuuden kokoelman. Turcica-kokoelman kielet ovat: azeri, tšagatai, kazakki, kumykki, osmani, özbekki, uusuguuri, Kazanin tataari, Krimin tataari, turkmeeni, krimtšakki ja karaiimi.

Luettelot

Turcica-kokoelman mikrokuvatun aineiston luettelo:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/Turcicamf.htm>

Turc. Varia -kansioiden väliaikainen luettelo. Laat. A. Drozd. S. 1. 1999. (9) lehteä. Käsinkirjoitettu.

Kirjallisuutta

Halén, Harry, *Handbook of Oriental Collections in Finland*. London & Malmö 1977. – Scandinavian Institute of Asian Studies. Monograph Series 31.

Sama myös eri kielten mukaisessa järjestyksessä:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Aihesivut/Lahita/Orientalcollection/Orientalcollection.htm>

Halén, Harry, *Turcica, Arabica, Persica ja Caucasia*. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 169–175.

Sama myös: <http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Aihesivut/Lahita/tiedotuslehti/tiedotuslehti.htm>

Pärssinen, Leena, *Venäjän vapaakappaleet*. – Muistiin painettua. Keuruu 2004. S. 76–79.

Turun akatemian Tähtitieteellisen observatorion kirjasto / Yliopiston observatorio

Kirjasto säästy Turun palosta 1827. Kokoelma, pääasiassa 1700- ja 1800-luvun kirjallisuutta, oli Tähtitieteen laitoksen talletuksena HYK:ssa, mutta on 29.8.1984 palautettu observatorioon. Kirjallisuus on suurelta osin tähtitieteellistä havaintoaineistoa.

Kirjallisuutta

Poutanen, Markku, Tähtitieteen laitoksen kirjasto. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1980:5, s. 106–107.

Ulkomaiset kustannustuotteet / Kansalliskokoelma

Ulkomaiset kustannustuotteet eli ulkomaiset painatteet, jotka eivät liity Suomeen mutta on painettu suomalaisissa kirjapainoissa, yleistyivät 1970-luvulla. Vuodesta 1972 lähtien ne sijoitettiin Urajärvelle omaksi ryhmäkseen erilleen kansalliskokoelmasta. Nykyisin ko. aineisto lähetetään Varastokirjastoon Kuopioon. Vieraskielinen kaunokirjallisuus on ollut omana ryhmänään vuodesta 1810 lähtien, ja venäläiset mainokset vuodesta 1966.

Ulkomaiset eripainokset / Humanistinen kokoelma

Ulkomaiset eripainokset on hävitetty vuonna 1975.
Ks. myös: Pienpainatteet / Humanistinen kokoelma.

Ulkomaisten aikakauslehtien Suomi-numeroiden kokoelma / Kansalliskokoelma

Kansalliskokoelmassa säilytetään pientä kokoelmaa ulkomaisten aikakauslehtien Suomi-teemanumeroita sekä lehtien numeroita, joissa on Suomeen liittyviä tai suomalaisen kirjoittamia laajahkoja artikkeleita. Lehdet on saatu pääosin lahjoituksena mutta myös ostamalla.

Ulkosuomalainen kirjallisuus

Ks.: Amerikansuomalainen kokoelma, Neuvosto-Karjala-kokoelma, Namibia-kokoelma. Muuta ulkosuomalaista kirjallisuutta, esimerkiksi Ruotsissa julkaistua, ei ole säilytetty omana kokoelmanaan vaan on sijoitettu kansalliskokoelman vapaakappalekirjallisuuden joukkoon.

Valamon luostarin kirjasto / Uusi Valamo, Heinävesi

Valamon luostarin kirjasto saatiin Kuopion Ortodoksisen kirkkohallituksen talletuksena 1959, yhteensä 14804 nidosta (955 laatikollista), mikä on noin puolet Vanhan Valamon kirjaston nidemäärästä. Julkaisut siirrettiin Heinävedeltä ja niitä säilytettiin Urajärven varastokirjastossa. Vanhimmat ja arvokkaimmat julkaisuista sekä käsikirjoitukset jäivät Kuopioon Ortodoksiseen kirkkomuseoon (lähes 500 teosta). Janek Soveri kopioi aikoinaan Urajärvellä kirjojen nimiölehdet, ja näiden mukaan Dagmar Kiparsky luetteloi kirjat. Luettelokortit upotettiin slaavilaisen kokoelman kortistoon, mutta poimittiin sieltä erilleen syksyllä 1974. Kirjasto siirrettiin takaisin Uuteen Valamoon Heinävedelle 1980-luvun lopulla.

Kirjallisuutta

Kirjastosta kirjoitettua. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1974:10, s. 229.

Knuuti, Heljä, Sellaista oli Valamon luostarin kirjastossa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:2, s. 59–63. [Vanhan Valamon kirjoja 14000 kpl vielä Urajärvellä.]

Vuosikertomus 1959, s. 28.

Suonsyrjä, Jarmo, Valamon kirjasto evakkotiellä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1985:10, s. 203–208.

Suonsyrjä, Jarmo, Vanhasta Valamosta Urajärvelle. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1976:3, s. 56–58.

Väinämö, Rauni, Valamon evakko aika on ohi. Luostarin vasta valmistunut kulttuurikeskus kirjastoineen ja konservointilaitoksineen juurruttaa Bysantin perinnettä Suomeen. – Helsingin Sanomat 21.4.1984, s. 22.

Valiokirjat, ks. Vuoden valiokirjat

Valokuvat / Käsikirjoituskokoelmat

Yksityisarkistojen valokuva-aineisto käsittää noin 20 000 valokuvaa, negatiivia ja postikorttia sekä noin 50 valokuva-albumia. Joihinkin arkistoihin liittyy laajoja postikorttikokoelmia. Aineistosta on valokuvien yleisluettelo, joka on aakkosjärjestyksessä arkistonmuodostajan mukaan. Luettelo sisältää tiedot valokuvien määrästä, tyylistä, sisällöstä, tunnistettujen henkilöiden ja paikkakuntien nimistä, kuvan koosta, ajoituksesta, valokuvaajasta ja kuvan kunnosta.

Ks. myös: Virka-arkiston valokuvakokoelma.

Luettelo

Yksityisarkistojen kuva-aineistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/msvk2.htm>.

Kirjallisuutta

Harviainen, Tapani, Retkikuvia Siinailta vuosilta 1892–93. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1980:4, s. 80–83.

Siivonen, Leena-Maria, Kuvat kunniaan. Yksityisarkistojen valokuva-aineiston kartoitusprojekti. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2000:2, s. 15–18.

Mathias Weckströmin kokoelma / Kansalliskokoelma, käsikirjoituskokoelmat

Weckströmin kokoelma käsittää teatteri- ja konserttiohjelmaa sekä teatteri- ja sirkusjulisteita sidoksina pienpainatekokoelmassa; sitä ei ole säilytetty omana kokonaisuutena. Myös Weckströmin käsikirjoituskokoelma on kirjastossa.

Kirjallisuutta

Hirn, Sven, Teatterihistoriaa ja sirkusjulisteita. Mathias Weckström ja hänen kokoelmansa. – Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita. Keuruu 2004. S. 179–183. Sama myös ruots. ja engl.

Venäjän ajan vapaakappalekokoelmat 1828–1917

Ks.: Slaavilainen kokoelma, Arabica, Armeniaca, Caucasica, Estonica, Georgica, Hebraica, Lettonica, Lithuanica, Persica, Russica, Turcica.

Venäläiset kartat / Slaavilainen kirjasto

Slaavilaisessa kirjastossa on yli 1000 venäläistä karttaa. Kartat ovat 1800-luvulta ja 1900-luvun alusta. Ne on saatu pääosin autonomian aikana vapaakappaleoikeuden perusteella 1828–1917. Kartat eivät kuitenkaan muodosta läheskään kattavaa vapaakappaleajan kokoelmaa. Aineisto käsittää irtokarttoja ja kartastoja, ja ne kuuluvat pääasiassa seuraaviin pääryhmiin: Yleiskarttoja, Seurakunta- ym. kirkollisen hallinnon piiriin kuuluvia karttoja, Eri alueita kuvaavia karttoja, Teemakarttoja, kuten ilmasto, teollisuus ja tieyhteyksikartat, Kuvernementtikartat, Kartat jotka kuvaavat Venäjän imperiumin sotia, Uudempiä karttoja Neuvostoliiton ajalta, Karttoja eri maanosista, Eri maiden karttoja, Tähtikarttoja. Uusimpia karttoja Venäjän ajalta on saatu Venäjän velka –hankkeen yhteydessä noin 600 kpl.

Tämän lisäksi on jonkun verran esimerkiksi maantieteellisiä, geologisia ja historiallisia koulukarttoja. Karttoja on myös Neuvostoliiton aikakaudelta sekä uusia venäläisiä karttoja.

Viipurin kaupunginkirjaston kokoelma / Erikoiskokoelmat

Vuonna 1991 saatiin lahjoituksena yksi hyllymetrillinen Viipurin kaupunginkirjaston kirjoja Tallinnan tiedeakatemian kirjastolta. Kirjat on sidottu ja korjattu Tallinnassa.

Viipurilaisten sanomalehtien kuolinilmoituskortisto, ks. liite 1.

Virka-arkisto / Käsikirjoituskokoelma & Hallinto

Kirjaston virka-arkisto on vanhalta osaltaan noin vuoteen 1974 käsikirjoitusyksikön hoidossa, uudemmasta osasta vuodesta 1975 lähtien vastaa hallinto. Virka-arkistoon kuuluu pääasiassa kirjaston Helsinkiin muuton jälkeen kertynyttä aineistoa, mutta jonkin verran on peräisin myös Turun palosta säästynyttä aineistoa.

Kirjasto säilyttää virka-arkiston omassa hoidossaan eikä sitä ole siirretty yliopiston keskusarkistoon, kuten yliopiston muiden laitosten virka-arkistojen osalta on tehty. Niin ikään yliopiston keskusarkisto hoitaa itse aineistonsa eikä sitä ole siirretty Kansallisarkistoon.

Virka-arkistoon kuuluvat kirjaston toiminnassa syntyneet asiakirjat, kirjeenvaihto, vapaakappaletoimintaan liittyvät asiakirjat, kaikki rekisterit, luettelot ja tietokannat ja muu vastaava. Virka-arkiston aineiston säilytyksessä noudatetaan yleisiä valtion virastojen säilytysohjeita. Aineistojen hävittämiseen on saatava Kansallisarkiston lupa ja hävitettävästä aineistosta on pidettävä luetteloa.

Ks. myös Virka-arkiston leikekokoelma, Virka-arkiston valokuvakokoelma.

Ohjeet

Helsingin yliopiston arkistosääntö. Helsinki 1993. Moniste. Helsingin yliopisto. – Toimikuntien mietintöjä ja selvityksiä 54.
Yliopiston arkistosäännön soveltaminen kirjastossa. [Ohje 1994?].

Luettelot

Helsingin yliopiston kirjaston virka-arkisto. [Luettelo.] Laatinut Jari Tolvanen. Helsinki 1996. 161 s. Moniste.

Kirjallisuutta

Kirjaston arkiston järjestäminen, arkistointi ja kirjaaminen. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1973:10, s. 201–203.
Koukku, Laila, Kuka kävi? Mitä luki? Pakinaa arkistoviikon 15. – 21.10. merkeissä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1979:8, s. 189–196.

Virka-arkiston leikekokoelma / Käsikirjoituskokoelma

Virka-arkiston oheen kootaan kirjastoa koskevien lehtiartikkelien leikkeiden kokoelmaa. Sitä on alettu kerätä 1911. Alun perin leikkeitä kokosivat kirjaston virkailijat, nykyisin lehtileikkeet toimittaa leikepalveluliike.

Kirjallisuutta

Nyman, Kristina, Leikekokoelma – pikakuvia menneisyydestä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:4, s. 80–86.

Virka-arkiston valokuvakokoelma / Käsikirjoituskokoelma

Virka-arkiston oheen on koottu kirjastoa, tapahtumia, tiloja ja henkilökuntaa kuvaavien valokuvien kokoelma, joka karttuu kirjaston toimesta sekä henkilökunnan lahjoitusten kautta.

Professori Paavo Virkkusen kirjasto / Erikoiskokoelmat

Professori Paavo Virkkusen kirjasto käsittää ensisijaisesti teologista kirjallisuutta. Kokoelma on kulttuurihistoriallisesti merkittävä kokonaisuus. Siihen sisältyy useita tärkeitä aloja, muun muassa 2 hyllymetriä seksuaalietiikkaa vuosisadan alusta. Kokoelman laajuus on 110 hyllymetriä, yhteensä 7500 teosta. Vuonna 1986 tehdyn lahjoituspäätöksen mukaisesti muutama kymmenen kulttuurihistoriallisesti tai taloudellisesti arvokkainta teosta jäi lahjoittajalle, Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien seurakuntayhtymälle.

Kokoelman mukana saatiin sen kortisto. Kirjat ovat olleet systemaattisesti järjestettyinä. Siirron yhteydessä kirjoihin merkittiin signumiksi PVK (Paavo Virkkusen kirjasto) sekä luokan numero osoittamaan systemaattista ryhmää. Ryhmissä kirjat ovat aakkosjärjestyksessä. Kirjoissa on Virkkusen exlibris.

Virkkusen kirjaston lahjoitus liittyi seurakuntayhtymän teologisen kirjaston lakkauttamiseen, ja Seurakuntayhtymän teologinen kirjasto hajaantui. Se lahjoitettiin yliopiston kirjastolle, mutta Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirjasto sai ensin valita tarvitsemansa kirjat. Sen jälkeen yliopiston kirjasto sijoitti opiskelijoiden kannalta relevantin kirjallisuuden opiskelijakirjastoon ja osa kirjastosta sijoitettiin kirjaston avokokoelmaan. Jonkin verran kirjoja luovutettiin Tarton yliopistolle. Muilta osin meneteltiin normaalin käytännön mukaisesti.

Myös Paavo Virkkusen laaja käsikirjoituskokoelma on kirjastossa.

Akateemikko Georg Henrik von Wrightin kirjasto / Erikoiskokoelmat, käsikirjoituskokoelma

Filosofi, akateemikko Georg Henrik von Wright (1916–2003) lahjoitti tieteellisen kirjastonsa sekä kirjeenvaihtonsa kirjastolle elokuussa 2002. Kirjakokoelma käsittää noin 110 hyllymetriä ja 2102 nimekettä ja kirjeenvaihto sisältää lähes 16000 kirjettä ja korttia 1871 henkilöltä yli seitsemänkymmenen vuoden ajalta.

Kirjasto koostuu valtaosaltaan filosofisesta kirjallisuudesta. Se jakaantuu kolmeen osaan, A, B ja C. Näistä ensimmäinen käsittää ranskan- ja saksankielistä filosofista kirjallisuutta. Osasto B painottuu anglo-amerikkalaiseen analyttiseen filosofiaan ja käsittää huomattavalta osin Ludwig Wittgensteinin teoksia sekä hänen filosofiaansa kommentoivaa tutkimuskirjallisuutta. Lisäksi siinä on filosofian sanakirjoja ja perusteoksia,

yleisesityksiä filosofian historiasta, intialaista nykyfilosofiaa sekä laaja valikoima länsimaisen filosofian klassikoita antiikin Kreikasta 1900-luvun Saksaan saakka. Osasto C käsittää muut tieteet, kuten matematiikkaa, fysiikkaa, biologiaa, psykologiaa, fysiologiaa, geologiaa, taloustiedettä, valtioppiä, sosiologiaa ja uskontotiedettä käsittelevää kirjallisuutta.

Kirjoissa on von Wrightin tyttärentyttären Johanna Grönbergin suunnittelema exlibris.

Kirjallisuutta

Vilkkö, Risto, Bibliotheca Wrightiana. Helsinki 2005. 87 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 77.

Vilkkö, Risto, Kansalliskirjaston Bibliotheca Wrightiana. – Bibliophilos 2004:4, s. 3–6.

Vuoden valiokirjat –kokoelma / Kansalliskokoelma

Suomen kirjataiteen komitean vuosittain palkitsevat vuoden kauneimmat kirjat saadaan lahjoituksena kirjataiteen komitealta. Komiteassa on Helsingin yliopiston kirjaston edustaja ollut mukana sen toiminnan alusta lähtien. Valiokirjojen arkistokokoelmaa säilytetään omana kokoelmanaan Urajärven varastokirjastossa. Ensimmäisen kerran valiokirjat valittiin vuoden 1947 kirjatuotannosta vuonna 1948.

Kirjallisuutta

Engman, Marja, Suomalaista kirjataidetta 40 vuotta. Kirjataiteen komitean työstä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1986:9, s. 191–193.

Therman, Heli, 50 vuotta suomalaista kirjataidetta. Juhlanäyttely 10.10.–31.12.1996. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1996:4, s. 145–146.

Vuoden 1985 kirjavalit. – Bibliophilos 1986, s. 117–119.

[Artikkeleita, mm. Marja Engman.] – Kirjapainotaito-Graafikko 1986:6.

[Artikkeleita.] – Faktori 1986:9.

Väitöskirjat / Kansalliskokoelma

Kotimaisia väitöskirjoja on kansalliskokoelman Rv.-kokoelmassa ajalta 1642–1828 ja kansalliskokoelman uudemmassa osassa 1810– vuodesta 1828 lähtien. Jako on Turun akatemian ja Helsingin yliopiston väitöskirjojen mukainen. Väitöskirjoja on kokoelmissa kaksi, usein kolmekin kappaletta eri aineistoryhmissä seuraavasti:

Turun akatemian väitöskirjat vuoteen 1828 on:

- väitöskirjojen normaalikokoelmassa
- väitöskirjojen duplettikokoelmassa

- Suchtelenin kokoelmassa (epätäydellinen triplettikokoelma, josta on otettu täydennystä edellä oleviin kokoelmiin).

Helsingin yliopiston väitöskirjat 1828–:

- normaalikokoelmassa
- kaksoiskappalekokoelmassa, yleensä vanhempia 2 kappaletta kutakin väitöskirjaa, nykyisin vain yksi kappale; 1828–1899 väitöskirjat on sijoitettu suljettuun varastoon ja 1900 lähtien avokokoelmaan signumille Diss. HY dupl (noin 9000 kpl)
- vuodesta 1978 lähtien Helsingin yliopiston väitöskirjojen dupleteista kaikki ja muiden yliopistojen osalta humanistiset on sijoitettu avokokoelman eri systemaattisiin luokkiin
- sarjakappale tieteellisissä sarjoissa
- yksittäisiä kappaleita kansalliskokoelman eri signumeilla

Muiden yliopistojen väitöskirjoja on yksi kappale normaalikokoelmassa ja yksi kaksoiskappalekokoelmassa.

Bibliografiat

Mäkelä-Henriksson, Eeva & Puupponen, Tuovi, Helsingin yliopiston väitöskirjat 1828–1977. *Dissertationer vid Helsingfors universitet 1828–1977. Dissertations at the University of Helsinki 1828–1977.* Luettelo. Katalog. Catalogue. Helsinki 1978. 222 s. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 41.

Vallinkoski, Jorma, Turun akatemian väitöskirjat 1642–1828. *Die Dissertationen der alten Universität Turku (Academia Aboënsis) 1642–1828.* 1–2. Helsinki 1962–1968. – Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 30.

Väitöskirjat / Humanistinen kokoelma

Ulkomaisia väitöskirjoja on 1820-luvulta lähtien, ja ne on saatu eri maiden ulkomaisista yliopistoista vaihtosuhteiden perusteella. Kokoelmaa on eri vaiheissa järjestetty eri tavoin. Pääosin ulkomaiset väitöskirjat ovat olleet omana kokoelmanaan luetteloimattomina maittain ja yliopistoin, joskus myös tiedekunnittain. Humanistisen kokoelman eri signumeille on luetteloitu kuitenkin kaikki biografiat sekä skandinaavisista ja ranskalaisista väitöskirjoista humanististen alojen väitöskirjat. 1990-luvun loppupuolella luetteloimattomasta väitöskirjakokoelmasta poistettiin laajoja osia ja siirrettiin muualle, muun muassa Varastokirjastoon Kuopioon.

Kaikkein vanhimmat ulkomaiset väitöskirjat on erotettu omiksi erikoiskokoelmikseen: Diss.Vet.Suchtelen, Diss.Vet.Korff, Diss.vet.juridicae ja Diss.vet variae.

Kirjallisuutta

Ahonen, Harri, Helsingin yliopiston kirjaston vanhojen väitöskirjojen kokoelma. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1999:5, s. 18.
Liinamaa, Matti, Väitöskirjat ja muut akateemiset julkaisut Helsingin yliopiston kirjastossa. Ulkomainen osasto. Helsinki 1956. Moniste.

Muistiin painettua. Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 73.) Keuruu 2004. S. 99–105, 116, 135. Strandström, Marja-Leena, Helsingin yliopiston kirjaston ulkomaisen osaston väitöskirjakokoelma. – *Miscellanea bibliographica* 11. (Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 35.) Helsinki 1971. S. 97–110.

Eino Wäläkankaan kokoelmat / Humanistinen kokoelma

Ministeri Eino Wäläkankaan (1889–1960) Etelä-Amerikkaa koskevan kirjallisuuskokoelman yliopiston kirjasto sai 1960. Wäläkangas oli kerännyt yli 1000 niteen kokoelmansa 1930- ja 1940-luvun kirjallisuutta lähettiläsaikoinaan Buenos Airesissa ja Rio de Janeirossa. Kokoelma on sijoitettu Urajärvelle signumeille U-2000–U-3097 yhteen aakkosjärjestykseen.

Eino Wäläkankaan irlantilainen kokoelma, joka osoittaa erityisesti kerääjänsä iirin kielen harrastusta, on signumeilla 910–911.

Kirjallisuutta

Junnila, Eila, Ministeri Eino Wäläkankaan eteläamerikkalainen kokoelma Helsingin yliopiston kirjastossa. – *Bibliophilos* 1963:3, s. 45–50.

Yksityisarkistot / Käsikirjoituskokoelmat

Käsikirjoituskokoelmissa on henkilö- ja yhteisöarkistoja. Henkilöarkistoja on noin 500. Arkistonmuodostajina on pääasiassa yliopiston tutkijoita ja opettajia, kirjailijoita, taiteilijoita, kulttuurielämän ja kirkon edustajia sekä säveltäjiä. Arkistoissa on heidän käsikirjoituksiaan, kirjeitään, päiväkirjojaan ja erilaisia asiakirjoja.

Yhteisöjen arkistot sisältävät yhdistysten, ylioppilasosakuntien, säätiöiden, kartanoiden, lehtikustantajien sekä muiden, erityisesti yliopistoa lähellä olevien instituutioiden pöytäkirjoja, kirjeitä, sääntöjä, muistioita ja muita asiakirjoja.

Luettelot

Henkilöarkistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/msarkistot.htm>

Yhteisöarkistot:

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Luettelot/msyht.htm>

Äänentoisto- ja tallennuslaitteiden kokoelma / Musiikkikirjasto

Kirjasto hankki vuonna 2000 laajan ja kansainvälisesti kiinnostavan äänentoisto- ja tallennuslaitteiden kokoelman. Kokoelma käsittää laitteita 1800-luvun lopulta ensimmäisiin sähköisiin levysoittimiin saakka.

Kirjallisuutta

Soitinkokoelma hankittu Helsingin yliopiston kirjastoon.
Lehdistötiedote 30.3.2000. (Lehdistötiedote 2000:6.)

Äänitearkisto, ks. Kansallinen äänitearkisto

LIITE 1.

AIHEENMUKAISIA LUETTELOITA JA MUUTA KOKOELMIA KOSKEVAA

Biographica-kortisto / Humanistinen kokoelma

Humanistisen kokoelman Biographica-kortistoon, kohdehenkilön mukaiseen kortistoon, on luetteloitu sellaista aineistoa, jota ei ole muissa aihekoelmaan luetteloissa. Siihen tehtiin luettelointi myös ulkomaisista väitöskirjoista, jotka käsittelevät tiettyä henkilöä. Muutoin ulkomaiset väitöskirjat ovat luetteloimattomia.

Kortistoa pidettiin yllä vielä vuosirajan 1955/1956 jälkeenkin. Kortiston tarkkaa lopetuspäivää ei ole tiedossa.

Viimeisten peruskorjausten yhteydessä kortisto siirrettiin Urajärvelle, vaikka sille olisi siis edelleen paljonkin käyttöä.

Kirjaston leima

Kirjaston leiman, jolla kirjat leimataan, on piirtänyt taiteilija A. Haartman 1910-luvulla. Se pohjautuu Turun akatemiassa käytössä olleisiin leimoihin. Ensimmäinen leimasin otettiin Turussa käyttöön 1748, jolloin leimassa jo olivat sanat ”Otium sapientis”.

Kirjallisuutta

Klinge, Matti, Otium sapientis. – Galleria academica. Toim. Rainer Knapas. Helsinki 2001. S. 88–89.

Sama myös ruots. ja engl.

Mäkelä-Henriksson, Eeva, Leimallakin on historiansa. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:3, s. 77–84.

Helsingin yliopiston kirjaston vuosikertomus 1914–1917. Helsinki
1917. S. 16.

Orientalia / Humanistinen kokoelma (ei erillinen kokoelma)

Erillinen luettelo repertorion alussa, Knut Tallqvistin luettelo. Vastaavat paikkaliput ovat aakkosjärjestyksessä.

Sanomalehtiartikkelihakemisto 1771–1890 / Kansalliskokoelma

Systemaattinen kortisto vuosien 1771–1890 kotimaisten sanomalehtien artikkeleista on laadittu 1900-luvun alussa vapaaehtoistyövoiman avulla. Kortistoa on alettu kirjoittaa 1960-luvulta lähtien, mahdollisesti jo aiemmin, puhtaaksi ja sidottu niteiksi. Konekirjoitettua osaa vastaavat kortistot on lähetetty Urajärvelle. Kortiston puhtaaksikirjoitus on kestänyt vuosikymmeniä ja on edelleen vähäiseltä osin kesken. Turun yliopiston kirjasto on saanut kopiot puhtaaksikirjoitetuista osista, todennäköisesti eräät muutkin suuret kirjastot. Koneellakirjoitetut osat on myöhemmin mikrokovattu, ja niistä on oma filmikorttien luettelo.

1990-luvun lopulla koneellakirjoitetut luettelot skannattiin Mikkelissä. Ne muodostavat hakemiston digitoidun sanomalehtiaineiston Historiallinen sanomalehtikirjasto 1771–1890 -tietokantaan.

Luettelo

Suomen sanomalehtihakemisto. Finsk tidningsindex. 1771–1890.
Filmikorttien hakemistot. Index på microfiche. Helsinki [1990]. 109 s.

Kirjallisuutta

Hausen, R. v., Återblick på arbetet vidkommande ”Uppslagsverket” öfver den sedan äldsta tid intill år 1891 i Finland utkomna tidningslitteraturen. Helsingfors 1909. – Förhandlingar och uppsatser 23. Skrifter utg. av Svenska Litteratursällskapet i Finland 91.
Mäkelä-Henrisson, Eeva, Sanomalehtiartikkelien hakemisto 1771–1890. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1975:7, s. 150–152.
Mäkelä-Henrisson, Eeva, Sanomalehtiartikkelien hakemisto 1771–1890. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1977, s. 151.
Mäkelä-Henrisson, Eeva, Suomen sanomalehtien artikkelien hakemisto. Uppslagsverket över den i Finland utkomna tidnings litteraturen. 1771–1890. – Opusculum 1982:2, s. 134–152.
Nuutinen, Heikki, Suomen sanomalehtien artikkelien hakemiston 1771–1890 käyttö lähteenä. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 191989:1, s. 9–12.

Siirtolaisuuskortisto / Siirtolaisuusinstituutti, Turku

Suomi-Seuran suomalaisten siirtolaisuutta käsittelevien, suomalaisissa lehdissä julkaistujen kirjoitusten kortisto (32 kortistolaatikkoa) oli pitkään

kirjaston hallussa, mutta siirrettiin (1980-luvulla?) Turkuun Siirtolaisuusinstituuttiin. Ajallisesti artikkelit ovat vuodesta 1836 vuoteen 1959.

Turussa on myös sanomalehtiartikkelihakemiston siirtolaisuusartikkelien kortisto vuodesta 1794, joka ulottuu aina vuoteen 1957 asti.

Valtakunnallinen vanhojen kirjojen kartoitus

Valtakunnalliseen vanhojen kirjojen kartoitukseen kirjasto osallistui 1984 alkaen usean vuoden ajan. Kartoitustyötä eri paikkakunnilla suorittivat Kirkkohistorian laitoksen opiskelijat. Työn aikana koottiin tietoa myös Kansallisbibliografian 1488–1700 toimitustyötä varten. Keruun tulokset ovat Kirkkohistorian laitoksella.

Kirjallisuutta

Tammi, Ari, Valtakunnallinen vanhojen kirjojen kartoitus. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1984:7, s. 140–142.

Viipurilaisten sanomalehtien kuolinilmoituskortisto

Koska Viipurin suomalaisen seurakunnan kirkonkirjoja on vasta vuodesta 1931 lähtien ja ruotsalaisen sekä saksalaisen seurakunnan kirjonkirjat ovat tuhoutuneet kokonaan, puutetta on korvattu kortittamalla sanomalehtien kuolinilmoituksia. Kortisto on suureksi avuksi mm. tarvittaessa vähemmän tunnettujen, hakuteoksista puuttuvien viipurilaisten henkilötietoja. Tietoja koottiin prof. Vallinkosken aloitteesta kirjastossa pitkään; ainakin vuosien 1864–1920 lehdistä on koottu tietoja kortistoon.

Kirjallisuutta

Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1973:1, s. 10.

LIITE 2.

ESINEET

Aleksanteri I:n rintakuva, Ivan Martosin veistos 1814

Rintakuva on sijoitettu 1952 kirjaston puistikossa. Sen sijoituksesta on eri aikoina kiistelty voimakkaasti ja sillä on ollut useita eri sijoituspaikkoja Turun akatemian juhlasalista alkaen.

Kirjallisuutta

Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1984:9, s. 186–187.

Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:4, s. 137.

Matti Pohdon muistokivi

Muistokivi on kirjaston puistikossa. Se on ollut alun perin Matti Pohdon hautakivi Viipurin Ristimäen hautausmaalla. Kivi siirrettiin pois Viipurista ja lahjoitettiin yliopistolle, kun hautausmaa otettiin muuhun käyttöön.

Kirjallisuutta

Häkli, Esko, Matti Pohdon muistokiven paljastus. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 1988:7, s. 198–201.